

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARININ SINIR
KİŞİLİK ÖZELLİĞİ VE YETİŞKİN BAĞLANMA
STİLLERİ ÜZERİNDE YORDAYICI ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sabiha KÖKSAL

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Pınar COHEN

İSTANBUL – 2022

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARININ SINIR
KİŞİLİK ÖZELLİĞİ VE YETİŞKİN BAĞLANMA
STİLLERİ ÜZERİNDE YORDAYICI ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sabiha KÖKSAL

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji**

“Bu tez 16/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sabiha KÖKSAL

16.06.2022

ÖNSÖZ

Tez sürecim boyunca desteğini hissettiren, her zaman yanımda olan, bilgilerini ve deneyimlerini hoşgörüyle paylaşan değerli tez danışmanım Dr. Zeynep Pınar COHEN'e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerini paylaşan değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Zihni SUNGUR'a, Dr. Anıl GÜNDÜZ'e ve Dr. Burcu SEVİM'e çok teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan değerli arkadaşlarım Büşra İNAN, Duru GÖKŞEN, Pınar GÜVEN, Dilara ÖZBİNİCİ, Pınar AYHAN, Behiye ŞEMİN'e ve her zaman desteğini ve sevgisini hissettiğim, beni her zaman motive eden ve güç veren, her zaman yanımda olacağını bildiğim Mario TALAY'a çok teşekkür ederim.

Her zaman kalbimde olan amcam Mehmet AKSAK'a, beni destekleyen teyzelerime, kuzenlerim Sema TOPÇU, Nazlıcan OKÇU, Nida AKSAK, Çiğdem KUZU'ya ve sevgili anneannem Şükran YURDADOĞ'a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında benimle birlikte olan, hiçbir zaman desteklerini benden esirgemeyen, hayallerime ulaşmam için her zaman yanımda olan, karşılıksız sevgilerini her zaman hissettiğim annem Figen KÖKSAL'a, babam Salih Cumhur KÖKSAL'a ve kardeşim İbrahim KÖKSAL'a çok teşekkür ederim. Benim ailem olduğunuz için hep çok şanslı hissettim, iyi ki benim ailemsiniz.

Sabiha KÖKSAL

16.06.2022

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	i
TABLO LİSTESİ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. Ebeveyn Tutumları	6
1.1.1. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması	7
1.2. Kişilik	11
1.2.1. Kişilik Bozukluğu	12
1.2.2. Sınır Kişilik Bozukluğu	15
1.2.3. ‘Sınır’ Kavramının Tarihsel Gelişimi	17
1.2.4. Sınır Kişilik Bozukluğunun Etiyolojisi	21
1.2.4.1. Genetik ve Biyolojik Faktörler	21
1.2.4.2. Psikososyal Faktörler	22
1.2.5. Epidemiyoloji ve Komorbidite	23
1.3. Bağlanma	24
1.3.1. Bağlanma Stilleri	30
1.4. Sınır Kişilik Bozukluğu ve Bağlanma	34
1.5. Sınır Kişilik Bozukluğu ve Ebeveyn Tutumları	37
1.6. Bağlanma ve Ebeveyn Tutumları	39
BÖLÜM 2: YÖNTEM	42
2.1. Araştırma Modeli	42
2.2. Araştırma Örnekleme	42
2.3. Araştırma Soruları	42
2.4. Veri Toplama Araçları	43
2.4.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu	43
2.4.2. Demografik Bilgi Formu	43
2.4.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu (KAET-Ç)	43

2.4.4. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)	44
2.4.5. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA).....	45
2.5. Verilerin Toplanması.....	46
2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	47
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	48
3.1. Betimleyici Verilerin Analizi	48
3.2. KAET-Ç Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular	50
3.3. BKE Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular	55
3.4. İÖA Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular	57
3.5. BKE, İÖA ve KAET-Ç Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular	60
3.6. BKE, İÖA ve KAET-Ç Puanları Arasındaki Yordayıcı Etkilerin İncelenmesi ...	63
BÖLÜM 4: TARTIŞMA.....	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKÇA	87
EKLER.....	115
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR

- APA** : American Psychological Association
BKE : Borderline Kişilik Envateri
DSM : Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
İÖA : İlişki Ölçekleri Anketi
KAET-Ç : Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu
SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1 : Katılımcıların Demografik Özellikleri	48
Tablo 2 : KAET-Ç için Betimleyici İstatistikler.....	49
Tablo 3 : BKE için Betimleyici İstatistikler	50
Tablo 4 : İÖA için Betimleyici İstatistikler	50
Tablo 5 : Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	51
Tablo 6 : Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Medeni Duruma Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	52
Tablo 7 : Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları	53
Tablo 8 : Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları	54
Tablo 9 : Sınır Kişilik Özelliğinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	55
Tablo 10: Sınır Kişilik Özelliğinin Medeni Duruma Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	55
Tablo 11: Sınır Kişilik Özelliğinin Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları	56
Tablo 12: Sınır Kişilik Özelliğinin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları	56
Tablo 13: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	57
Tablo 14: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Medeni Duruma Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	58
Tablo 15: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları	59
Tablo 16: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları	60

Tablo 17: Sınır Kişilik Özelliği ve Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 18: Sınır Kişilik Özelliği ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 19: Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları....	62
Tablo 20: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Sınır Kişilik Özelliği Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 21: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Sınır Kişilik Özelliği Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	64
Tablo 22: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yetişkin Bağlanma Stillerinden Korkulu Bağlanma Alt Boyutu Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	65
Tablo 23: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yetişkin Bağlanma Stillerinden Kayıtsız Bağlanma Alt Boyutu Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	66
Tablo 24: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yetişkin Bağlanma Stillerinden Saplantılı Bağlanma Alt Boyutu Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	67

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Sınır Kişilik Özelliği ve Yetişkin Bağlanma Stilleri Üzerinde Yordayıcı Etkisi	
Tezin Yazarı: Sabiha KÖKSAL	Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Pınar COHEN
Kabul Tarihi: 16.06.2022	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 114 (tez) + 13(ek)
Anabilim Dalı: Psikoloji	Bilim Dalı: Klinik Psikoloji
<p>Yapılan bu çalışmada, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 18-65 yaş aralığında olan 388 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu, Borderline Kişilik Envanteri ve İlişki Ölçekleri Anketi internet aracılığıyla anket şeklinde uygulanmıştır. Veri analizi için SPSS 25 programı kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerde Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Gruplar arası farklarda ise ANOVA ve Bağımsız Gruplar t-Testi kullanılmıştır. Varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiştir. Varyansların homojen olmadığı durumlarda varyanslar t istatistikleri ve Welch testi istatistikleri kullanılmıştır. Post hoc için varyanslar homojen olduğu durumlarda Scheffe testi; varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Tamhane T2 testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, algılanan ebeveyn tutumları ve sınır kişilik özelliği bazı demografik değişkenlere göre farklılaşmaktadır. Araştırmanın değişkenleri olan algılanan ebeveyn tutumları, sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri arasında çeşitli düzeylerde ilişkiler bulunmuştur. Yetişkin bağlanma stilleri sınır kişilik özelliğini, algılanan ebeveyn tutumları sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stillerini anlamlı düzeyde yordamaktadır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Algılanan Ebeveyn Tutumları, Sınır Kişilik Özelliği, Bağlanma Stilleri	

ABSTRACT

İstanbul Kent University Graduate Education Institute Abstract of Master's Thesis

Title of Thesis: The Predictive Effect of Perceived Parental Attitudes on Borderline Personality Trait and Adult Attachment Styles

Author: Sabiha KÖKSAL **Supervisor:** Dr. Lecturer Zeynep Pınar COHEN

Date: 16.06.2022 **Nu. Of pages:** v (pre text) + 114 (main body) + 13 (app.)

Department: Psychology **Subfield:** Clinical Psychology

In this study, the predictive effect of perceived parental attitudes on borderline personality traits and adult attachment styles was examined. The sample of the study consists of 388 people between the ages of 18-65. Personal Information Form, Egna Minnen Beträffande Uppfostran-Short Form (s-EMBU-C), Borderline Personality Inventory (BPI), Relationships Scales Questionnaire (RSQ) were asked to the participants via internet. SPSS 25 program was used for data analysis. Pearson Correlation Analysis and Multiple Linear Regression Analysis were used for the relationships between scale scores. ANOVA and Independent Groups t-Test were used for differences between groups. The assumption of homogeneity of variances was examined by Levene's test. In cases where variances were not homogeneous, variance t statistics and Welch test statistics were used. Scheffe test for post hoc when variances are homogeneous; in cases where the variances were not homogeneous, the Tamhane T2 test was used. According to the results of the research, perceived parental attitudes and borderline personality features differ according to some demographic variables. Various levels of relationships were found between the variables of this study, perceived parental attitudes, borderline personality features and adult attachment styles. Adult attachment styles significantly predict borderline personality traits, perceived parental attitudes significantly predict borderline personality traits and adult attachment styles.

Keywords: Perceived parental attitudes, borderline personality feature, attachment styles

GİRİŞ

Çocukların gelişiminde kritik bir rol oynayan erken çocukluk döneminde, çocukların gelişimine pek çok faktör etki etmektedir. Çocukların çok yönlü bir şekilde gelişmesini etkileyen çevre faktörü bu faktörlerin arasında en önemli olanlardan birisidir. Erken çocukluk döneminde, çocuk için en önemli çevreyi de ailenin oluşturduğu bilinmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Ebeveyn tutumu, çocuk yetiştirmeyle ilişkili beklentilerin, tutumların, davranışların ve inançların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Varıcıer, 2019). Çocukların kişisel özellikleri, ebeveynlerinin davranış ve tutumları tarafından şekillenmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Çocukların ruhsal uyumunda açıkça rolü olan ebeveyn tutumları, çocukların kendilik algılarını ve diğer kişilerle olan ilişkilerini etkilemektedir. Çocukların kişilik gelişiminde ebeveynlerin çocuklarına gösterdiklerini tutumlar büyük bir rol oynamaktadır. Ebeveyn tutumlarının destekleyici ve pozitif olması çocuğun gelişimine katkıda bulunur. Karşıt olarak, ebeveyn tutumlarının kısıtlayıcı ve negatif olması ruhsal sorunlarının oluşmasına sebep olmaktadır (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Kişilik ve kişilik özelliklerini tanımlama çabası eski çağlara dayanmaktadır. En eski olanının Sümerlilerin Gılgamış destanındaki tanımlamalarının olduğu bilinmektedir (Taymur ve Türkçapar, 2012). Kişilik, farklı anlayışlara göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Seyrek, 2019). Günümüzde, içsel kaynaklar ile oluşan ve kişinin hemen her durumda davranışlarını belirleyen deneysel açıdan öğrenilenleri ve biyoloji ile ilgili tabiatı içeren, kişinin düşünme, algılama, öğrenme, davranış ve başa çıkma örüntüleri olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2008). Bu kavram, özellikleriyle ve yetenekleriyle yaşamda var olan insanı, eşsiz ve kendine has bir varlık olarak anlatmaktadır (Seyrek, 2019).

Tam tanımını yapmanın zor olduğu kişilik bozukluğu, psikiyatri dünyasında tanı tartışmasına sıklıkla sebep olmuştur (Öztürk ve Uluşahin, 2020). Her insanın kişiliğini şekillendiren dünya ile iletişim kurma, davranma, duygulanma ve düşünme genel örüntüleri vardır. Kişilik bozukluğu ise sürekliliği olan, dünya ile sağlıklı bir şekilde ilişki kurma örüntüsüdür. Kişilik bozukluğu olan kişilerin kişiler arası ilişkilerinde büyük güçlükler yaşadığı bilinmektedir (Köroğlu, 2018). Kişilik bozukluğunun psikiyatri hastalarının arasında yaygın olarak görülürken, genel popülasyonda da nadir

olmadığı bilinmektedir (Cheng ve ark., 2011). Özel kliniklere gelen hastaların büyük bir bölümünü oluşturmaktadır ve terapistler için en dirençli olan klinik sorunlardan biridir (Young, 2018).

Sınır kişilik bozukluğu, birçok sebepten dolayı geçmişten bu yana ilgi odağı olan kişilik bozukluğudur (Kring ve ark., 2019). Hem tedavisinin hem de anlaşılmasının zor ve karmaşık olduğu bilinen bir hastalıktır (Fruzzetti, Shenk ve Hoffman, 2005). Sınır kişilik bozukluğu, duygusal problemler ve değişkenlik (ilişkilerinde, davranışlarında, kendilik algılarında, duygularında ve düşüncelerinde) ile kendini gösterir. Duygusal iniş çıkışları olan bu kişiler, kişiler arası ilişkilerinde problemler yaşarlar, ilişkilerinde terk edilmekten korkarlar, öfke problemleri yaşarlar ve kendilerini iyi hissetmediklerinde dürtüsel davranışlar sergileyebilirler (Köroğlu, 2018). Neredeyse her an bunalım içinde olan bu kişiler intihara eğilimli olurlar ve kendilerine zarar veren davranışlar sergileyebilirler (Seyrek, 2019).

Gunderson (1984) sınır kişilik bozukluğunun etiolojisini en iyi açıklayan faktörün bağlanma olduğunu öne sürmüştür (Zanarini, 2008). Bağlanma, çocuğun genellikle annesi olmak üzere yetişkin kişiyle arasında gelişen duygusal bir bağıdır (Seyrek, 2019). Güvenli bağlanan bebekler, ebeveynlerini uzaklaşarak etraflarını keşfedecekleri güvenli merkez olarak kullanırken; güvensiz bağlanan bebekler ebeveynlerine karşı gelirler ya da ebeveynlerine yaklaşımdan kaçınırlar (Plotnik, 2009).

Bağlanma stilli, süreklilik gösteren, çocukluk döneminde belirlenen kişinin diğer kişiler ile ilişki kurma örüntüsü olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma stilleri bir kez belirlendiğinde hayat boyu süreklilik göstermektedir (Keskin ve Çam, 2008). Bowlby'ye (1973) göre bağlanma hayat boyu devam eden ve 'beşikten mezara kadar uzanan' süreçtir. Yaşamın erken döneminde gelişen zihinsel modeller çok değişim göstermeyerek yaşamın ileri dönemlerinde de işlev görmektedir (Sümer ve Güngör, 1999b). Çocuk ile ebeveyni arasındaki ilişki, yetişkinlik döneminde kişiler arası ilişkilerinde kuracağı bağlanmanın temelini oluşturmaktadır (Bowlby, 1980).

Kişilik organizasyonun oluşumunda, bağlanma önemli rol oynamaktadır (Bowlby, 1982). Güvensiz bağlanan kişilerin psikopatolojilere eğilimli oldukları

bilinmektedir. Bu sebeple güvensiz bağlanmanın kişilik bozukluğu için risk faktörü olduğu düşünülmektedir (Sümer ve ark., 2009).

Kişilik bozuklukları incelendiğinde, semptom ve belirtilerinin yetişkinlik dönemi güvensiz bağlanmanın birçok özelliğiyle benzer olduğu görülmektedir (Lorenzini ve Fonagy, 2013). Sınır kişilik bozukluğunun özelliklerinden kimlik karmaşası ve terk edilme korkusu, erken dönem güvensiz bağlanmanın özellikleri olarak görülmektedir (Gunderson ve Links, 2019) . Ek olarak sınır kişilik bozukluğun olan kişilerde görülen dengesiz kişiler arası ilişkilerin güvensiz bağlanmayı temsil ettiği düşünülmektedir (Aaronson ve ark., 2006).

Araştırmanın ilk bölümünü ebeveyn tutumları, sınır kişilik bozukluğu ve bağlanma ile ilişki literatür oluşturmaktadır. İkinci bölümü olan yöntem bölümünü, araştırmanın modeli, veri toplama amacıyla kullanılan ölçekler, çalışma grubu, araştırmanın soruları ve istatistiksel yöntemler ile ilgili bilgiler oluşturmaktadır. Üçüncü bölümü, araştırma hipotezleriyle ilişkili bulgular ve istatistiksel analiz sonuçları oluşturmaktadır. Araştırmanın son bölümü olan tartışmayı, bulguların literatürde yer alan diğer bulgularla beraber tartışılması oluşturacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerinde yordayıcı etkisini incelemektir.

Araştırmanın Temel Sorusu

Bu araştırmanın temel sorusu: ‘Algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?’ olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisini incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında, araştırmaların çoğunun sınır kişilik bozukluğu tanısı olan kişiler ile yapıldığına ve sınır kişilik özelliği yüksek olup tanısı olmayan kişiler ile yapılan araştırmaların kısıtlı olduğuna rastlanmıştır. Buna karşın kişilik bozukluklarının genel popülasyonda da nadir olmadığı bilinmektedir (Cheng ve ark., 2011). Sınır kişilik özelliği düzeyi ile yapılan çalışmaların kısıtlı olması nedeniyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sınır kişilik özelliği, yetişkin bağlanma stilleri ve algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri ayrı ayrı inceleyen çeşitli araştırmaların yapıldığı, yapılan literatür taramasında görülmektedir. Literatür incelendiğinde, kişiliğin oluşumunda çocukluk deneyimlerinin önemine sıklıkla vurgu yapıldığı görülmektedir (Johnson ve ark., 2006). Sınır kişilik bozukluğu etiolojisinde çocuk ile ebeveyni arasındaki ilişki birçok çağdaş teoride merkezi bir faktör olarak kabul edilmektedir (Boucher ve ark., 2017). Diğer taraftan, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının yetişkinlik döneminde bağlanma stillerini etkilediği literatür bulgularında mevcuttur (Diehl ve ark., 1998; Solmuş, 2010; Sümer ve Güngör, 1999). Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, araştırmanın üç değişkeni olan algılanan ebeveyn tutumları, sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stillerinin aynı çatıda araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerinde yardımcı etkisinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

H1: Sınır kişilik özelliği düzeyi ile yetişkin bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Sınır kişilik özelliği düzeyi ile algılanan ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Yetişkin bağlanma stilleri ile algılanan ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Yetişkin bağlanma stilleri sınır kişilik özelliğini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H5: Algılanan ebeveyn tutumları sınır kişilik özelliğini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H6: Algılanan ebeveyn tutumları yetişkin bağlanma stillerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla ilişkisel taramada tasarlanmıştır.

Araştırmanın Sayıtları

- Örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
- Araştırma katılımcılarının ölçek sorularını samimi ve içten bir şekilde yanıtladığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 18-65 yaş aralığında olan 388 kişi ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan kadın katılımcıların (%64,9) erkek katılımcılardan (%35,2) daha fazla olmasının cinsiyete ilişkin bulgularda sınırlılık oluşturabileceği düşünülmektedir.
- Araştırma, veri toplama amacıyla kullanılan Borderline Kişilik Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi ve Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu'nun ölçtükleri ile sınırlı olacaktır.
- Araştırma verilerinin pandemi dönemi içerisinde toplanmasının, katılımcıların verdiği cevapları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.
- Araştırmada veri toplama amacıyla kullanılan ölçeklerin uzunluğu katılımcıların dikkatlerinin dağılmasına sebep olmuş olabilir.
- Araştırma yapılan istatistiksel analizlerle sınırlıdır.

BÖLÜM 1: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ebeveyn Tutumları

Çocukların gelişiminde kritik bir rol oynayan erken çocukluk döneminde, çocukların gelişimine pek çok faktörün etki ettiği görülmektedir. Çocukların çok yönlü bir şekilde gelişmesini etkileyen çevre faktörü bu faktörlerin arasında en önemli olanlardan birisidir. Erken çocukluk döneminde, çocuk için en önemli çevreyi de ailenin oluşturduğu bilinmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Ebeveynlerin yönelimleri, ailenin ve gelişimsel bağlamın önemli özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Ebeveynlik, makrosistem değişkenlerinden etkilenmektedir. Karşılığında gelişimsel sonuçlar ile normlar, toplumsal değerler, gelenekler ve inançlar arasında aracılık edip gelişme döneminde olan çocuğu etkilemektedir. Yapılan araştırmalar, ebeveynliğin kültürler arası pek çok gelişimsel sonuç üstünde ispatlanabilir etkisi olduğunu göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2012). Ebeveynlik tarzlarının, öz yeterlilik ve benlik saygısı dahil olmak üzere birçok değişkeni etkilediği görülmektedir (Hill, 1995). İyi ebeveyn olmak ise çaba ve zaman gerektirmektedir. Çocuk gelişimi için hem ebeveynlerin çocukları ile geçirdikleri zamanın süresi hem de ebeveynliklerinin kalitesi önemlidir. Başka bir deyişle, ebeveynlikte hem nitelik hem de nicelik önemlidir (Santrock, 2019).

Ebeveyn tutumu, çocuk yetiştirmeyle ilişkili beklentilerin, tutumların, davranışların ve inançların tamamı olarak tanımlanır (Varıcıer, 2019). Ebeveynlerin davranışları ve tutumları, değer ve kültür aktarımı için temel sosyalizasyon araçları olarak görülmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Aile, çocukların ilişkileri ilk öğrendikleri yerdir ve sosyalleşmenin birincil kaynağı kabul edilmektedir (Hill, 1995). Uzun vadede sosyalleşmenin amacı, çocuğu toplumun aktif bir üyesi haline getirmektir (Kağıtçıbaşı, 2012).

Çocuklar, amaçlar doğrultusunda yetiştirilmektedir. Fakat amaç bilinçli bir şekilde oluşturulmamış olabilir (Kağıtçıbaşı, 2012). Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken, çocuklarının nasıl biri olacağına, davranış standartlarının, ahlaki değerlerinin nasıl olacağı ile ilişkili örtük veya açık beklentileri olur. Çocuklarını hedeflerine yönelik yetiştirirken, çocuklarının davranışlarını cezalandırma,

ödüllendirme gibi pek çok stratejiyi denerler. Çocuklarına rol model olan ebeveynler, kendilerinin inanç ve değerlerini çocuklarına açıklarlar ve çocuklarının çevrelerini de amaçları doğrultusunda düzenlerler. Ebeveynlerin uyguladığı ve benimsediği farklı yolların sonucu olarak, birbirinden farklı çocuk yetiştirme davranışları ve tutumları oluşur (Solmuş, 2010). Bütün kültürlerde anne ve babalar temel tutumlarını ve kendi değer sistemini çocuklarına aktarmayı amaçlayarak kendi kültürlerinde fonksiyonel olan çocuk yetiştirme davranış ve tutumlarını uygulamalarına yansıtırlar (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

Darling ve Steinberg'e (1993) göre ebeveynlik tarzları, ebeveynlerin çocuklarına ilettiği ve davranışlarını ifade ettiği duygusal bir iklim yaratan çocuğa yönelik tutumların kümesidir. Bu davranışlar hem ebeveynlerin görevlerini yerine getirdiği hedefe yönelik davranışları hem de ses tonu, jest ve mimik gibi hedefe yönelik olmayan ebeveyn davranışlarını içermektedir. Darling ve Steinberg (1993) sosyalizasyonun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla ebeveynlik uygulamaları ve tarzları arasındaki farkın ayırt edilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Ebeveynlik tarzını çocuğun içinde yetişen duygusal iklim şeklinde tanımlayan Darling ve Steinberg (1993), ebeveynlik uygulamalarını ise çocuğun sosyalizasyonunda uygulanan bazı özgün davranışlar şeklinde tanımlamışlardır. Çocuklarının okul başarısının hayatlarının odak noktası olması ve çocuklarını sistemli bir şekilde etüte götürmeleri ebeveynlik uygulamalarına örnektir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

1.1.1. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması

Baumrind (1971), ebeveynlerin hem cezalandırıcı olmaması hem de mesafeli olmaması gerektiğini; bunun yerine ebeveynlerin kurallar koyup, şefkatli olmaları gerektiğini öne sürmüştür (Santrock, 2019). Ebeveyn tutumları incelendiğinde, Baumrind'in (1971) demokratik, izin verici ve otoriter anne baba tutumu başlıkları altında tanımladığı üç ebeveyn tutumu kabul gören modellerden biri olarak dikkat çekmektedir.

Otoriter anne baba tutumu, çocukların tutum ve davranışlarını, mutlak bir standart olan, teolojik olarak motive edilen belirli bir davranış standardına göre şekillendirdiği, kontrol ettiği ve değerlendirdiği bir tutumdur. Otoriter anne babalar itaati bir erdem olarak değerlendirirler ve çocuklarının inançlarının ve davranışlarının,

kendi doğrularıyla çeliştiği noktalarda cezalandırıcı önlemleri tercih ederler (Baumrind, 1971). Bu ebeveynler, çocuklarının kendi emirlerine göre davranmalarına ve kendilerinin çaba veya işlerine saygı duymaya zorlarlar (Santrock, 2019). Çoğunlukla kendi doğrularını, çocuğun kabul etmesi gerektiğine inanarak sözlü iletişime teşvik etmezler ve izin vermezler (Baumrind, 1971). Çocuklarını yeterli sıcak ilgiden ve duygusal destekten yoksun bir şekilde büyütürler (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). ‘Ya söylediğimi yaparsın ya da sonuçlarını görürsün.’ otoriter ebeveynlerin söylemlerinin örneklerinden birdir. Çocuklarına yönelik kızgınlık gösterebilirler, popolarına vurabilirler ve genellikle kuralları katı bir şekilde uygulayarak çocuklarına herhangi bir açıklama yapmazlar. Otoriter ebeveynlerin çocukları çoğunlukla korkulu, mutsuz ve kendilerini başkaları ile karşılaştırma ile ilgili kaygılı olurlar. Genellikle aktiviteleri başlatmakta başarısız olan bu çocukların iletişim becerileri zayıftır (Santrock, 2019). Araştırmalar incelendiğinde, otoriter ebeveynleri olan çocukların yüksek kaygı ve düşük öz saygı dahil olmak üzere benlik problemleri ve psikolojik uyum problemleri yaşadıkları ayrıca ilişkilerinde sıklıkla onay arayışında olduklarını görölmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Ayrıca otoriter ebeveynleri olan erkek çocuklarının diğer çocuklara göre daha saldırgan olduğu gözlemlenirken kız çocuklarının ise daha itaatkar ve bağımlı olduğu gözlemlenmiştir (Plotnik, 2009).

Demokratik anne baba tutumu, uygun olan çocuk yetiştirme tazi olarak kabul edilmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Otoriter ebeveynlerin aksine demokratik ebeveynler, çocuklarının faaliyetlerini akılcı bir şekilde yönlendirirler (Baumrind, 1971). Çocuklarını bağımsız olmaları için teşvik ederken, aynı zamanda eylemlerine kontroller ve sınırlılıklar getirirler (Santrock, 2019). Kuralların arkasındaki mantığı çocukları ile paylaşırlar ve sözel iletişime teşvik ederler. Çocuklarının mevcut niteliklerini ve yeteneklerini onaylarken aynı zamanda gelecekteki davranışları için bir takım standartlar belirlerler. Bir yetişkin olarak hem kendi haklarını hem de çocuğun çıkarlarını ve haklarını kabul eder ve göz önünde bulundururlar. Karar alırken ne grup fikirlerine ne de çocuğunun bireysel arzularına dayandırır (Baumrind, 1971). Çocuklarına karşı sevgililerini hissettirirler ve sıcak olurlar. ‘Bu davranışı yapmaman gerektiğinin farkındasın, gelecekte bu durumu daha iyi nasıl ele alabilirsin, konuşalım.’ demokratik ebeveynlerin söylemlerinin örneklerinden biridir. Bu ebeveynler, çocuklarının olumlu eylemlerinin karşılığında desteklediklerini ve memnun olduklarını

gösterirler (Santrock, 2019). Ayrıca çocuklar, ebeveynlerinin değerlerini içselleştirirler ve psikolojik uyum ve gelişim açısından olumlu sonuçlar gösterirler. Steinberg'in (2001) derleme çalışmasına göre, demokratik ebeveynliğin psikolojik gelişim üstündeki faydaları ve pozitif etkileri ırk, sosyo-ekonomik seviye ve aile yapısı çeşitliliklerin ötesinde açık bir şekilde görülmektedir (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Demokratik ebeveynlerin çocukları genellikle kendilerine güvenirler ve öz kontrollü, sevinçli ve başarı yönelimli olurlar. Arkadaşlık ilişkilerinde dost canlısıdırlar, erişkinlerle iş birliği içindedirler ve stresle başa çıkmada başarılıdırlar (Santrock, 2019). Ayrıca bu çocuklar yetenekli olmaya eğilimlidirler. Diğer çocuklar ile karşılaştırıldığında, kız çocuklarının başarı odaklı olduğu gözlemlenirken, erkek çocuklarının yardım sever ve dost canlısı olduğu gözlemlenmektedir (Plotnik, 2009).

İzin verici anne babalar çocuklarının arzularına, dürtülerine ve hareketlerine karşı cezalandırıcı değildirler, kabul edicilerdir ve olumlu tutumlar sergilerler (Baumrind, 1971). Aynı zamanda çocukları ile yakından ilgilenirler (Santrock, 2019). Ev kuralları için çocuklarına danışır ve çocukların sorumlulukları, düzenli yapmaları gereken davranışları ile ilgili talepleri çok azdır. Bu ebeveynler kendilerini çocuklarının davranışlarını değiştirmekten ve şekillendirmekten sorumlu olan kişi olarak görmezler (Baumrind, 1971). Çocuklarının istedikleri her şeyi yapmalarına müsaade ederler (Santrock, 2019). Çocuklarının faaliyetlerini kendilerinin düzenlemesine izin verirken, tanımlanmış standartlara uymaya teşvik etmezler ve kontrolden kaçınırlar (Baumrind, 1971). Bunların sonucu olarak, çocukları hem davranış kontrolünü öğrenemez hem de daima istedikleri gibi davranmayı beklerler. İzin verici ebeveynlerin çocukları, davranışlarını kontrol ederken çok zorlanırlar ve genellikle diğer insanlara karşı saygı duymayı öğrenemezler. Çoğunlukla arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde zorluk yaşarlar ve uyumsuz olurlar (Santrock, 2019). Ek olarak, stresle başa etme, sorumluluk alma ve duygularını denetleme ile ilgili konularda zorlanırlar ve sorun yaşarlar (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010). Bu çocukların diğer çocuklara kıyasla daha az başarı odaklı oldukları gözlemlenmektedir (Plotnik, 2009).

Baumrind'in (1971) ebeveynlik tutumunu genişleten Maccoby ve Martin (1983) dördüncü ebeveyn tutumu olan ihmalkar anne baba tutumunu tespit etmişlerdir (Lamborn ve ark., 1991). İhmalkar ebeveynlik, anne ve babanın çocuklarının hayatı ile

ilgisiz oldukları ebeveyn tutumdur. İhmalkar ebeveynleri olan çocuklar diğer çocuklar ile karşılaştırıldığında sosyal açıdan yetersiz olmaya meyillidirler. Öz kontrolleri zayıftır, öz saygıları düşüktür ve ergenlik dönemlerinde suç işleme ve okuldan kaçma gibi davranışlar sergileyebilirler (Santrock, 2019).

Bu çalışmada kişilerin algıladıkları ebeveyn tutumları, Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği aracılığı ile reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık (Arrindell ve ark., 1999) boyutlarında değerlendirilecektir. Sıcaklık boyutu, ebeveynlerin çocuklarıyla oluşturdukları duygusal bağın kalitesi ve ebeveynlerin çocuklarına duygularını gösterme amacıyla kullandıkları sözlü ve fiziksel davranışları ile ilişkilidir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Duygusal sıcaklık boyutunda, ebeveynlerin tutumları destekleyici ve kabul edicidir. Ayrıca bu boyutta ebeveynler çocuklarına değer verirler ve verdikleri değeri gösterirler (Arrindell ve ark., 1999; Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015). Aşırı koruyuculuk ise ebeveynlerin çocuklarının güvenliklerine ilişkin endişeli yaklaşımlarını içermektedir (Arrindell ve ark., 1999; Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015). Bu boyut temelde, aşırı temas, çocuk muamelesi yapma ve bağımsız davranışların önlenmesinin sonucudur (Parker, Tupling ve Brown, 1979). Reddedicilik boyutu, ebeveynlerin çocuklarını sıklıkla yargılamasını ve eleştirmesini içermektedir (Arrindell ve ark., 1999; Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015). Bu boyut özellikle cezalandırıcı ve kötüye kullanımın varlığında ebeveyn reddi olarak yorumlanmaktadır (Arrindell ve ark., 1983). Çocukların ebeveynlerinden ya da diğer bakım veren kişilerden aldığı şefkat, ilgi, rahatlık, sıcaklık ve destekten mahrum kalması ile ifade edilmiştir. Bu çocuklar, psikolojik ve fiziksel olarak incitici duygu ve davranışları içeren ebeveyn reddine maruz kalırlar. Bazı araştırmalar ebeveyn reddini saldırgan ve düşmanca, şefkatsiz ve soğuk, ihmal edici ve kayıtsız, farklılaşmamış reddetme olmak üzere dört temel ifadenin herhangi bir kombinasyonu ile tanımlamışlardır. Farklılaşmamış reddetme, ebeveynlerin şefkat göstermediği, ihmal ettiği ya da saldırgan olduğu ile ilgili kesin davranışlar olamamasına karşın, ebeveynlerinin onları gerçekten önemsemediği ya da sevmediğine dair düşüncelerini içermektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

1.2. Kişilik

Türk Dil Kurumu'na göre kişilik, 'şahsiyet, kişiye has belirgin özellik, ruhsal ve manevi niteliklerinin bütünüdür' (Türk Dil Kurumu, 2019). 'Kişilik' kelimesinin kökeni, drama oyuncularının kullandığı maskelere verilen, kişinin oynadığı tiptemeyi ifade eden 'persona' kelimesinden gelmektedir (Aslan, 2008). Geçmiş günlerden bugüne kadar kişilik özellikleri ve kişiliği anlamaya yönelik birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlar arasından en eski olanı Sümerler'in Gılgamış destanındaki asi yürekli, kibirli ve cesaretli tanımlamalarıdır (Taymur ve Türkçapar, 2012). Günümüzde ise kişilik, içsel kaynaklar ile oluşan ve kişinin hemen her durumda davranışlarını belirleyen, deneysel açıdan öğrenilenleri ve biyoloji ile ilgili tabiatı içeren, kişinin düşünme, algılama, öğrenme, davranış ve başa çıkma örüntüleri olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2008).

Burger (2006), kişiliği kişilik içi süreçler ve kişinin kendisinin neden olduğu tutarlı davranış örüntüleri olarak tanımlamıştır. Tanımdaki tutarlı davranış örüntülerini, her durum içerisinde ve her zaman gözlemlenebilir olan davranışlar olarak; kişilik içi süreçlerini bireyin nasıl hissedeceğini, nasıl davranacağını etkileyen ve bireyin içinde gelişen tüm güdüsel, duygusal ve bilişsel süreçler olarak tanımlamıştır. Bu tanımdaki önemli ve dikkat edilmesi gereken nokta, kişilik içi süreçlerin ve davranış örüntülerinin yapılan tanıma göre kişinin kendisinden kaynaklanıyor olmasıdır. Burada anlatılmak istenen, dış faktörlerin kişiliği etkilememesi, değil, davranışın sadece durum aracılığıyla belirlenmediğidir (Burger, 2006: 23).

Kişilik, huy ve karakter olmak üzere iki farklı bileşene ayrılır. Huy, yaradılıştan gelen biyolojik temelli yatkınlıklara ilişkili davranış eğilimleri şeklinde tanımlanmaktadır. Karakter ise bireyin dünyayı nasıl gördüğü, algıladığı ve hayatla baş etme şekilleri olarak tanımlanmaktadır. Kişilik, hem doğumdan önceki, doğumdan sonraki ve çocukluk dönemindeki ruhsal ve fiziksel koşullarla hem de olgunlaşma, öğrenme ve toplumsallaşma faktörleriyle biçimlenmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2020). Özetle, kişilik kişiyi diğer kişilerden ayıran sonradan kazanılan ve doğuştan gelen özelliklerin tamamıdır (Özdemir ve ark., 2012).

Kişilik özelliklerinin tanımlaması ve kişilik yapısı kişilik araştırmalarında yıllardır devam eden bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacılar, günümüzde

de geçerliliği kabul edilen kişiliğin beş boyutuna ilişkin kanıtlar elde etmişlerdir (Costa ve McCrae, 1992; Digman, 1990; Goldberg, 1990; Noller, Law ve Comrey, 1987). Faktörlerin sayısı ve adları ile ilgili fikir ayrılıkları olmasına rağmen araştırmacılar birbirine benzeyen faktörleri keşfetmişlerdir (Burger, 2006: 221). ‘Kişiliğin Beş Faktörü’ olarak veya bazı araştırmacılar tarafından ‘Büyük Beşli’ olarak adlandırılan model nevroitiklik, dışa dönüklük, uyumluluk, deneyime açıklık ve özdisiplin boyutlarından oluşur (Goldberg, 1990; McCrae ve Costa, 1987; McCrae, Costa ve Bush, 1986). Nevrotiklik boyutu yüksek seviyede olan bireyler, düşük seviyede olan bireyler ile kıyaslandığında endişelidirler, sıklıkla stres yaşarlar, kaygı, öfke, üzüntü gibi olumsuz duyguları birlikte yaşarlar ve dürtülerini kontrol etmekte zorlanırlar. Dışadönüklük düzeyi yüksek olan bireyler sosyal, girişken, eğlenceyi seven, konuşkan kişiler olarak değerlendirilirken; dışadönüklük düzeyi düşük olan başka bir deyişle içedönüklük düzeyi yüksek olan bireyler ise ağırbaşlı, çekingen ve mesafeli olarak değerlendirilmektedirler. Deneyime açıklık boyutu yüksek olan kişilerin özellikleri arasında hayal gücünün yüksek olması, yaratıcı olma, yeni fikirleri kabul etme isteği ve entelektüel merak vardır; deneyime açıklık boyutu düşük olan bireyler ise yeniden ziyade bilinenleri tercih ederler, geleneksel ve muhafazakar olarak değerlendirilirler. Uyumluluk boyutu yüksek olan kişiler güvenilir, yardımsever, cömert, özverili ve şefkatlidir; düşük olan kişilerin özellikleri arasında kuşkulu ve düşmanca tutumlar yer almaktadır. Özdisiplin boyutu yüksek olan bireylerin özellikleri düzenli, planlı, kararlı, dakik, hırslı, çalışkan, dikkatli olmalarıdır; düşük olan bireyler ise düzensiz, geç kalan, dikkati kolaylıkla dağılan, plan yapamayan, disiplinsiz bireylerdir (McCrae ve Costa, 1987, 1990; Burger, 2006).

1.2.1. Kişilik Bozukluğu

Kişilik bozukluğu, sürekli olarak olumlu benlik bilincini şekillendirmede, yapıcı ve yakın kişiler arası ilişkilerini sürdürmede problem yaşama olarak tanımlanan rahatsızlık grubudur. Bazı zamanlarda her birey kişilik bozukluklarının özelliklerine benzeyen biçimde hisseder, düşünür ve davranır (Kring ve ark., 2019). Kişilik bozuklukları, ayırıcı belirtilerin katı, aşırı ve uyumsuz olması ile tanımlanmaktadır. Kişilik bozukluğu olan kişiler, hayatlarının birçok alanlarındaki kişiler arası ilişkilerde ve kimlikleri ile problemler yaşarlar. Yaşadıkları bu problemler yıllar boyu sürer. Bu bireylerin kişilik problemleri kognisyonlarında, ilişkilerde, dürtü kontrolünde ve

duyguda belirgin bir şekilde görünür. Kişilik bozukluklarının semptomları sürekli ve yaygındır (Kring ve ark., 2019). Başka bir deyişle, kişilik bozukluklarının belirtileri süreklilik gösterir ve kapsamlıdır. Tanı koyabilmek için kişinin kişiler arası ilişkileri, iş yaşamı gibi yaşamın farklı alanlarında uzun süreli sıkıntılar yaşadığına dair detaylı bir öykü alınması gerekmektedir (Koroğlu ve Bayraktar, 2010). Ayrıca kişilik bozukluklarında karşılaşılan en önemli zorluklardan biri, diğer bozukluklar ile sık sık eşzamanlı olarak görülüyor olmasıdır (Lenzenweger ve ark., 2007; Oldham ve ark., 1995; Trull ve ark., 2010).

DSM'nin (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) üçüncü baskısı (1980) ile kişilik bozuklukların tanımlanmasını yaparken duygular, kişiler arası ilişkiler, bilişler, davranışlar ve dürtü kontrol örüntüleri daha çok göz önünde bulundurulmaya başlamıştır. Ayrıca DSM'nin üçüncü baskısı ile birlikte kişilik bozuklukları ikinci eksende ayrıca kodlanmaya başlamıştır (Taymur ve Türkçapar, 2012).

DSM'nin beşinci baskısında (2013:645) kişilik bozukluğu kişilerin yaşadıkları kültürün beklentilerinden açık bir şekilde sapan, hemen hemen her duruma yayılmış olan, zamanla kalıcı hale gelen, esneklikten mahrum olan, yaşamının ergenlik döneminde veya erken yetişkinlik döneminde başlayan, çeşitli sıkıntılara ve işlevsellikte bozulmalara yol açan içsel deneyim ve davranış kalıbı olarak tanımlanmaktadır.

Kişilik bozuklukları, tanımlayıcı benzer özellikleri göz önüne alınarak A, B ve C olmak üzere üç ayrı kümede toplanmaktadır (2013:646). A, B ve C kümelerinin özellikleri şöyle özetlenebilir:

- 'A kümesi: Şizotipal, şizoid ve paranoid kişilik bozukluğunu içermektedir. Bu kümede sınıflandırılan kişiler genellikle tuhaf veya garip olarak görünmektedirler.
- B kümesi: Antisosyal kişilik bozukluğunu, sınır kişilik bozukluğunu, histrionik kişilik bozukluğunu ve narsistik kişilik bozukluğunu içermektedir. Bu kümede yer alan kişiler genellikle heyecanlı, duygusal, kararsız görünmektedirler.

- C kümesi: Obsesif-kompulsif, bağımlı ve çekingen, kişilik bozukluğunu içermektedir. Bu kümede olan kişiler çoğunlukla kaygılı veya korkulu görünmektedirler (2013:646).’

‘DSM 5’e (2014:327-328) göre kişilik bozukluğu tanı kriterleri şöyledir:

- A. Kişinin içinde yaşadığı kültürün beklentilerinden belirgin olarak sapan, süregiden bir içsel yaşantı ve davranış örüntüsü. Bu örüntü, aşağıdakilerden iki (ya da daha çok) alanda kendini gösterir:
 1. Biliş (kendini, diğer insanları ve olayları algılama ve yorumlama yolları).
 2. Duygulanım (duygusal tepkilerin aralığı, yoğunluğu, değişkenliği ve uygunluğu).
 3. Kişiler arası işlevsellik.
 4. Dürtü denetimi.
- B. Süregiden, esneklikten yoksun bu örüntü, çok değişik kişisel ve toplumsal durumları kapsar.
- C. Süregiden bu örüntü, klinik açıdan belirgin sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye yol açar.
- D. Bu örüntü kalıcı ve uzun sürelidir ve başlangıcı en azından ergenlik ya da erken erişkinlik dönemine uzanır.
- E. Süregiden bu örüntü, başka bir ruhsal bozukluğun bir görünümü olarak ya da başka bir ruhsal bozukluğun bir sonucu olarak daha iyi açıklanamaz.
- F. Süregiden bu örüntü, bir maddenin (örneğin kötüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç) ya da başka bir sağlık durumunun (örneğin başı çarpma) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz (2014:327-328).’

Kişilik bozukluğunun yaygınlığı ve sıklığı toplumdan topluma göre ve kesimlere göre farklılıklar göstermektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2020). Bazı kişilik bozuklukları

(örneğin antisosyal kişilik bozukluğu) erkeklerden daha fazla görülürken; bazı kişilik bozuklukları (örneğin sınır kişilik bozukluğu, histrionik kişilik bozukluğu) kadınlarda daha sık görülmektedir (APA, 2013).

1.2.2. Sınır Kişilik Bozukluğu

Sınır kişilik bozukluğu tanısı, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 1980 yılında DSM'nin üçüncü baskısına alınmıştır ve daha sonra Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1992 yılında, ICD-10'a dahil edilmiştir (Gunderson ve Links, 2019).

Sınır kişilik bozukluğu, ruh hallerinde sürekli ve oldukça büyük değişimler, değersizleştirmek ile idealize etmek arasında sürekli olarak değişen ilişki, yoğun ve aşırı öfke duygusu, tehlikeli boyutlara ulaşan dengesizlik ve kendine güven eksikliği, saldırgan ve kızgın patlamalar, kayıp anlarında veya ayrılıklarda yaşanan panik duygusu veya kendini sürekli değersiz ve boş hissetme gibi özelliklerle kendini gösteren ruhsal bir bozukluktur (Gunderson ve Links, 2019).

Sınır kişilik bozukluğunun klinik belirtileri arasında kronik intihar eğilimleri, dürtüsel saldırganlık, duygusal düzensizlik ve yineleyen kendine zarar verme davranışları yer almaktadır, intihara bağlı olan ölüm oranları ve zorlu psikososyal bozukluk ile karakterizedir (Lieb ve ark, 2004). En ayırt edici özellikleri, reddedilmeye karşı aşırı duyarlı oluşları ve terk edilme korkularıdır. Umursandıklarını hissetmediklerinde hayatın yaşamaya değer olmadığını düşünürler (Gunderson, 2011). Yalnız kalmaya tahammül edememe ve yalnız kalmaktan korkma sınır kişilik bozukluğu olan bireylerin davranışlarında belirgin bir şekilde görülmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2020). Temel özellikleri, duygulanımda ve ilişkilerinde istikrarsızlık ve dürtüselliktir. Örneğin, diğer insanlara karşı duyguları ve tutumları, tutkulu bir idealleşmeden alaylı bir kızgınlığa doğru anlaşılmasız, hızlı ve sert bir şekilde değişebilir (Kring ve ark., 2019). Davranışları ve öfkeleri devamlılık gösteren duygulanım aralığında bir uçtan diğer ucuna geçerken, geçişler yumuşak bir şekilde olmaktan ziyade düşünmeden davranma ve tahmin edilemezlik, tutarsızlık ve etraflıca düşünülmeden ortaya koydukları dürtüsellik ile belirlidir (Köroğlu ve Bayraktar, 2010). Dürtüsellikleri fazla olduğu için kumar oynama, aşırı yeme, alkol ve madde kullanımı, tehlikeli cinsel ilişkiler yaşama gibi aşırı davranışları olabilir. Ek olarak artan dürtüsellik hem kişiler

arası problemlere hem de toplumsal problemlere neden olmaktadır ve suç oranlarının artmasına yol açmaktadır (Kutlu, 2018).

DSM'nin beşinci baskısında (2014:332) B kümesinde yer alan sınır kişilik bozukluğunun tanı kriterleri şöyledir:

‘Aşağıdakilerden beşi (ya da daha çoğu) ile belirli, erken erişkinlikte başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüsellik ile giden yaygın bir örüntü:

1. Gerçek ya da imgesel bir ayrılıp gidilmeden (terk edilmeden) kaçınmak için çılgınca çaba gösterme (Not: Beşinci tanı ölçütü kapsamına giren intihar ya da kendine kıyım davranışını burada kapsamayın.)
2. Gözünde aşırı büyütme (göklere çıkarma) ve yerin dibine sokma uçları arasında gelip giden, tutarsız ve gergin kişiler arası ilişkiler örüntüsü.
3. Kimlik karmaşası: Belirgin ve sürekli, tutarsız bir benlik algısı ya da kendilik duyumu.
4. Kendine kötülüğü dokunabilecek en az iki alanda dürtüsellik (örn. para harcama, cinsellik, madde kötüye kullanımı, güvensiz araba kullanma, tıknırcasına yeme). (Not: Beşinci tanı ölçütü kapsamına giren intihar ya da kendine kıyım davranışını burada kapsamayın.)
5. Yineleyici intihar davranışları, girişimleri ya da göz korkutmaları ya da kendine kıyım davranışları
6. Duygudurumda belirgin bir tepkiselliğin olmasına bağlı olarak duygulanımda tutarsızlık (örn. yoğun dönemsel disfori, kolay kızma ya da genellikle birkaç saat, ancak seyrek olarak birkaç günden daha uzun süren bunaltı).
7. Süreğen bir boşluk duygusu.
8. Uygunsuz, yoğun bir öfke ya da öfkesini denetlemekte güçlük çekme (örn. sık sık kızgınlık gösterme, sürekli öfkeli olma, sık sık kavgaya karışma).

9. Zorlanmayla ilintili, gelip geçici kuşkucu düşünceler ya da ağır çözülme belirtileri.’

1.2.3. ‘Sınır’ Kavramının Tarihsel Gelişimi

Sınır kişilik bozukluğu tanısının kökleri, psikanalist olan Stern’in (1938) klinik gözlemlerine dayanmaktadır (Gunderson ve Links, 2019). İlk kez ‘sınır’ kavramını kullanan Stern (1938) ‘sınır’ kavramı ile psikoz ve nevroz arasındaki hasta grubunu tanımlamış ve bu hasta grubunun özelliklerini şöyle tanımlamıştır: aşırı duyarlı olma, narsizm, mazoşizm, olumsuz terapötik ilişkiler, ruhsal kanama, derin güvensizlik ya da anksiyete, ruhsal katılık, savuma mekanizmaları, kökleşmiş aşağılık duygusu, özellikle kişiler arası ilişkilerde görünen gerçeği değerlendirme problemleri.

Literatürde, günümüzdeki sınır kavramına yakın kavramlara çeşitli ifadelerle bahsedilmektedir ve tanımlanmaktadır (Bychowski, 1953; Deutsch, 1942; Easser ve Lesser, 1965; Frosch, 1964; Hoch ve Polatin, 1949; Knight, 1953; Rado, 1956; Schmideberg, 1947; Zilboorg, 1941). Deutsch (1942), bu hasta grubunu tanımlarken ‘–miş gibi’ (‘as if’) kişilik terimini kullanmış ve özelliklerinin tekrarlayan narsistik özdeşmeler, egoya yabancı olmayan veya hastayı rahatsız etmeyen depersonalizasyon, boşluk hissi, saldırgan eğilimlerin pasif tutumlarla gizlenmeye çalışılması, nesne ilişkilerinin fakirliği, gerçeği değerlendirme yetilerinin korunmuş olması, olduğunu ve bu kişilerin sevgi kazanma amacı ile diğer kişilerin niteliklerini benimseme eğilimlerinin olduğunu belirtmiştir (Deutsch, 1942; Linehan, 1993). Schmideberg (1947), benzer hasta grubunun erken şizofreni ya da şizofreniye yakın vakalar olduğunu belirterek özelliklerini içgörü geliştirememesi, bütün kuralları ihlal etme eğilimi, düzene ve rutine katlanamama, randevulara sürekli geç gelme ve ödeme konusunda güvenilmez olmaları, tedaviye genellikle ikna ve baskı altında gelme ve tedavi için yetersiz motivasyon (işbirliği kurmaya çalışsalar bile çabaları uzun sürmez), seanslar arasında yeniden ilişkilendirme yapamama, her zaman korkutucu olayların yaşandığı karmaşık bir yaşam sürme, küçük suç işleme eğilimleri (eğer yoksullarsa muhtemelen suçlu olurlar, değilse kanunu aleni bir şekilde çiğnememeyi ya da en azından yakalanmamayı başarabilirler) ve duygusal temas kurma güçlüğü olarak tanımlamıştır. Hoch ve Polatin (1949), benzer hasta grubunu ‘şizofreninin psödonevrotik formu’ olarak adlandırmış ve bu hastaların sanrı ve halüsinasyonlarının olmadığını fakat

şizofreni hastalarda görünen benzer klinik semptomoloji gösterdiklerini ve kısa psikotik ataklar geçirdiklerini belirtmişlerdir. Knight (1953), ‘sınır durum’ olarak tanımladığı hastalarda ego işlevlerindeki bozukluklara odaklanmış; ilkel, bilinçdışı dürtülere karşı savunmaların zayıflaması, çevreye uyumda gerçekçi planlar yapamama, birincil düşünce süreçlerinin ikincil düşünce süreçlerine karşı egemenliği gibi ego işlevlerindeki bozulmalar olarak tanımlamıştır. Rado (1956), ‘çıkarım bozukluğu’ terimi ile hasta grubunu duygu açıklığı, sabırsızlık ve hayal kırıklığına tahammülsüzlük, heyecanlanma, öfke patlamaları, hazcılık, sorumsuzluk olarak tanımlamıştır (Linehan, 1993). Frosch (1964), psikozdan ayırıcı tanısına değerli katkılarda bulunmuştur ve ‘psikotik karakter’ olarak tanımladığı hasta grubunun psikotik durumun aksine gerçeği değerlendirme yetisinin görece korunduğunu ve nesne ilişkisi düzeyinin görece daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Easser ve Lesser (1965), klasik psikanalizle tedavi edilemeyen bir grup kadın hastayı ‘histerik kişilik’ terimi ile tanımlamış, özelliklerini akademik ve meslek hayatında düzensizlik, sorumsuzluk, derinleşmeyen veya kalıcı olmayan karışık, tatmin edici olmayan ilişkiler, karışık cinsellik (genellikle duygusuz cinsellik), erken çocuklukta duygusal sorunlar ve rahatsız alışkanlık kalıpları (örneğin parmak emme, idrar tutamama) olarak açıklamışlardır.

Sınır kişilik kavramına ufuk açıcı katkılar sağlamış olan Kernberg (1967), daha sağlıklı olan nevrotik kişilik organizasyonu olanlardan ve daha hasta olan psikotik kişilik organizasyonu olanlardan bağımsız bir grup hastayı ‘borderline kişilik organizasyonu’ terimi ile ego psikolojisi ve nesne ilişkileri bağlamında tanımlamıştır. Borderline kişilik organizasyonunun özelliklerini ilkel savunmalar, (yansıtılmalı ve bölmeli özdeşim) zayıf veya başarısız kimlik oluşumu ve stres altında bozulan kısa süreli gerçeği değerlendirme yetisi olarak belirtmiştir (Gunderson ve Links, 2019).

Bir diğer büyük katkıyı sınır kişilik bozukluğu olan hastalar konusundaki ilk deneysel çalışmayı üstlenen Grinker, Webble ve Drye (1968) sağlamıştır. Benzer hasta grubunu yalnızlıktan kaynaklanan depresyon, özkimlik başarısızlığı, dışa vurulan öfke duygusu ve ilişki kurmada yaşanan zorluklar kriterleri ile tanımlamışlardır (Gunderson ve Links, 2019).

Sınır kişilik bozukluğunu anlamada önem taşıyan psikanalitik nesne ilişkileri kuramı, erken çocukluk döneminde yaşanan ikili ilişkilerin içselleştirilmiş nesnelere ile

ilişkinin incelemektedir. Psikolojik yapının köklerini, erken çocukluk dönemi içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin gelişimi oluşturmaktadır. İlerleyen yaşlarda ise nesne ilişkileri, yaşanan aktarımlar ve çalışmalar için temel olarak görülür. Bu kavramı ilk kez kullanan Klein (1946), nesne ilişkileri kuramı kurucusudur ve kuramı bebeklerin kaygıları ile başa çıkabilmek amacıyla kullandıkları ilkel savunma mekanizmaları üzerine kurmuştur (Akyüz, 2018). Kernberg (1972) nesne ilişkileri kuramında gelişimi normal otizm ya da farklılaşmamış dönem, normal simbiyoz ya da birincil farklılaşmamış kendilik-nesne tasarımı, benliğin nesne tasarımlardan farklılaşması, benlik ve nesne tasarımlarının birleşmesi, süperegonun olgunlaşması ve egonun bütünleşmesi olmak üzere beş ayrı evreye ayırmıştır; evrelerin her hangi birinde oluşan sapmanın farklı psikopatolojilere neden olacağını, üçüncü evrede oluşan sapmanın sınır kişilik örgütlenmesine neden olacağını ileri sürmüştür.

Diğer büyük katkıyı Gunderson ve Singer (1975), bu konuda mevcut literatürü inceliyor sentezleyerek sağlamışlardır. Böylelikle bir sıra ayırt edici özellik belirlemişlerdir ve güvenilir şekilde tanı koyulabilir olmuştur (Gunderson ve Links, 2019). Bu özellikleri şöyle özetlemişlerdir: kişiler arası ilişkiler (yoğun ve bağımlı ilişkiler ile geçici, yüzeysel ilişkiler arasında kararsızlardır), dürtüsellik (hem uyuşturucu bağımlılığı gibi kronik hem de aşırı dozda ilaç kullanma gibi epizodik davranış kalıpları biçiminde olabilir), geçici psikotik yaşantılar (genelde paranoid niteliğe sahiptir ve ilişkilerde ve yapılandırılmamış durum veya madde kullanımı sırasında belirgin bir şekilde ortaya çıkabilir), sosyal uyumluluk (işte veya okulda başarı, güçlü sosyal farkındalık ve görgü ile ortaya çıkabilir, bununla beraber, başkalarıyla yüzeysel ve hızlı özdeşleşme biçimi olan taklit maskelenmiş rahatsız edici bir kimliği yansıtabilir), yoğun duygulanımın varlığı (genelde depresif ya da düşmanca niteliktedir), psikolojik test performansı (WAIS testi gibi daha yapılandırılmış olan testlerde daha iyi performans gösterirken Roscharch gibi yapılandırılmamış testlerde tuhaf, ilkel, mantıksız yanıt verirler) (Gunderson ve Singer, 1975).

Değerli katkıları olan Kernberg (1975), sınır kişilik organizasyonu tanımını geliştirmek amacıyla yapısal analiz olarak adlandırdığı yöntemini dört temel özellik ile tanımlamıştır. Bu özellikleri birincil süreç düşünce yönüne kayış, özgül olmayan ego

zayıflığının göstergeleri (gelişmiş yüceltme kanallarının eksikliği, kaygı tahammülünün eksikliği, itki kontrolü eksikliği), içselleştirilmiş nesne ilişkilerinin patolojisi, sınır kişilik örgütlenmesi düzeyinde spesifik savunma mekanizmaları (ilkel idealleşme, inkar etme, yansıtmanın erken biçimleri ve özellikle yansıtımlı özdeşme, tümgüçlü olma ve değersizleştirme eğilimleri, bölme) olarak sıralamıştır.

Kernberg (1985), sınır kişilik organizasyonu olan hastalarının tipik nevrotik semptomla benzeyen şikayetler ile geldiğini fakat bu hastaların karakter patolojilerinin ve nevrotik semptomlarının altında yatan sınır kişilik organizasyonun gösteren farklı özellikleri olduğunu belirtmiştir. Semptomların patognomonik olmadığını belirterek bu muhtemel tanısal öğeleri çok formlu cinsel eğilimler, madde bağımlılığı ve dürtü nevrozu, kaygı, alt düzey karakter bozuklukları, birçok semptomlu nevroz, klasik psikoz öncesi kişilik yapıları olarak sıralamıştır.

Nevrotik, sınır ve psikotik olan hastalar arasındaki farklılıkları Kernberg (1985) özetle şöyle ifade etmiştir: Psikotik hastaların ego gelişiminde ciddi bir eksiklik vardır, çoğunlukla nesne ve kendilik imgeleri ayrışmamıştır ve ego sınırlarının gelişmemiş olması bunlara eşlik etmektedir. Sınır hastalarının egoları psikotik olan hastalar ile kıyaslandığında daha iyi bütünleşmiştir, nesne ve kendilik imgeleri büyük bir ölçüde ayrışmıştır ayrıca samimi kişiler arası ilişkileri dışında güçlü ego sınırları gelişmiştir. Nevrotik hastalarda güçlü ego görülmektedir, ego sınırları açıkça belirgindir ve nesne ve kendilik imgeleri tamamıyla ayrışmıştır.

Sınır kişilik bozukluğu ile ilgili önemli katkılardan biri de Diyalektik Davranışçı Terapi modelinin öncülerinden Linehan'a (1993) aittir. Linehan (1993), sınır kişiliğin etiolojisinde sosyal ve biyolojik öğrenmenin iki taraflı etkileşimi üzerine vurgu yapmıştır. Bu biyososyal teorinin biyolojik yönü 1970'li yılların ortalarından itibaren psikiyatri literatüründe ortaya çıkan teorileri aktarmaktadır (Akiskal, 1981; Klein, 1977); teorinin sosyal yönü ise sınır kişilik bozukluğu olan bireylerin aileleri hakkındaki araştırma ve klinik literatürünün bir kısmı olan onaylanmama konusunu ele alır (Guderson ve Links, 2019). Linehan (1993), sınır kişilik bozukluğunun kriterlerini beş başlık altında yeniden organize etmiştir. Bunları şöyle sıralamıştır: davranışsal düzensizlik (ölümle sonuçlanma riski muhtemel olmayan intihar girişimleri ve intihar tehditleri, alkol ve madde bağımlılığı dahil kendine zarar veren dürtüsel davranışlar),

kendiliğın işlevsizliği (değişken benlik ve benlik imajı, kronik boşluk), duygusal düzensizlik (öfke ile ilişkili problemler, duygusal dengesizlik), bilişsel düzensizlik (bilişsel bozulmalar), kişiler arası düzensizlik (kaybı önleme çabaları, istikrarsız ilişkiler). Ayrıca, Linehan (1993), sınır kişilik bozukluğuna özgü altı davranış örüntüsü sıralamıştır: sürekli krizler, sahte yetenek, duygusal kırgınlık, engellenmiş yas, kendini onaylamama, aktif pasiflik.

Özetle, sınır kişilik kavramı, 1960'lı yıllardan beri büyük değişimlerden geçmiştir (Gunderson, 1994), önceleri kişilik 'organizasyonu' iken, sonra 'sendrom' oldu, şimdi ise 'bozukluk' (Gunderson ve Links, 2019:26).

1.2.4. Sınır Kişilik Bozukluğunun Etiyolojisi

Literatür incelendiğinde, sınır kişilik bozukluğunun etiyolojisinde genetik, biyolojik ve psikososyal faktörlerin olduğu görölmektedir.

1.2.4.1. Genetik ve Biyolojik Faktörler

Yapılan çalışmalar, genetik ve biyolojik faktörlerin sınır kişilik bozukluğunun etiyolojisindeki rolünü göstermektedir (Distel ve ark., 2008; Goodman, Perez-Rodriguez ve Siever, 2014; Kendler ve ark., 2008; Skodol ve ark., 2002; Torgersen ve ark., 2000).

Distel ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları çalışmada genetik faktörlerin, sınır kişilik bozukluğunun %42'lik varyansını açıkladığı gösterilmektedir. Kişilik bozukluklarının etiyolojisine ilişkin 92 monozigotik ve 129 dizigotik ikiz ile yapılan büyük bir çalışmada sınır kişilik bozukluğunun yaklaşık %69'u genetik faktörlerle açıklanmıştır. Ayrıca tek yumurta ikizlerinden birinde sınır kişilik bozukluğu varsa diğerinde olma olasılığının yaklaşık %35 olduğunu, çift yumurta ikizlerinden birinde sınır kişilik bozukluğu varsa diğerinde olma olasılığının yaklaşık %7 olduğunu belirtmişlerdir (Torgersen ve ark., 2000). Yapılan araştırmalar, ebeveynlerinde psikopatoloji olan bireylerin, sınır kişilik bozukluğu olma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Shachnow ve ark., 1997). Yapılmış bir çalışmada 44 sınır kişilik bozukluğu tanılı ergen ve çocukların ebeveynlerinden en az birinde %77 oranında psikopatoloji geçmişlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu patolojilerden en sık olanları madde bağımlılığı (%50), depresyon (%36) ve antisosyal (%23) olarak saptanmıştır

(Goldman, D'Angelo ve DeMaso, 1993). Ayrıca, genel popülasyonla karşılaştırıldığında birinci dereceden akrabasında sınır kişilik bozukluğu olanlarda, sınır kişilik bozukluğu görülme ihtimali yaklaşık olarak beş kat daha fazladır (APA, 2013).

Sınır kişilik bozukluğunun etiyolojisini anlamak için yapılan gen çalışmalarında, sınır kişilik bozukluğunun serotonin olarak adlandırılan sinir hücreleri arası ileticisiyle ilişkili olduğu görülmektedir (Coccaro ve Kavoussi, 1991; Lis ve ark., 2007; Ni ve ark., 2006). Yapılan bir çalışmada sınır kişilik tanılı bireyler ile sınır kişilik tanılı olmayan bireyler karşılaştırılmış ve sınır kişilik bozukluğu olan bireyler sağlıklı kontrollere göre prefrontal korteks alanlarında düşük serotonin işlevi gösterdiği görülmektedir (Soloff ve ark., 2000). Ayrıca, sınır kişilik bozukluğu olanların dürtüselliklerinin ve sürekli yenilik arayışında olmalarının dopamin olarak bilinen sinir hücreleri arası ileticisiyle ilişkisinin olduğu düşünülmektedir (Köroğlu, 2018).

Sınır kişilik bozukluğunun etiyolojisini anlamak için yapılan beyin görüntüleme çalışmaları farklı beyin bölgelerinde görülen fonksiyon bozukluklarını ortaya çıkarmıştır (Schmahl ve Bremner, 2006). Yapılan çalışmalarda, sınır kişilik bozukluğu olan bireylerin amigdala faaliyetlerinde artış görülmektedir (Herpertz ve ark., 2001). Driessen ve arkadaşlarının (2000), yaptıkları çalışmada 21 sınır kişilik tanısı olan ve 21 sınır kişilik tanısı olmayan kadın hasta karşılaştırılmış ve sınır kişilik bozukluğu belirtileri olan bireylerin hipokampus hacimlerinin yaklaşık %16, amigdala hacimlerinin ise yaklaşık %8 küçük olduğu gösterilmiştir.

1.2.4.2. Psikososyal Faktörler

Yapılan araştırmalar sınır kişilik bozukluğu olanların geçmiş yaşantılarında cinsel, sözel ve fiziksel istismara maruz kaldıklarını göstermektedir (Herman, Perry ve Van der Kolk, 1989; Laporte ve Guttman, 1996; Ogata ve ark., 1990; Salzman ve ark., 1993; Shearer ve ark., 1990; Silk ve ark., 1995; Weaver ve Clum, 1993; Zanarini ve ark., 2002).

Sınır kişilik tanılı bireyler ile kişilik bozukluğu tanılı diğer bireyler karşılaştırıldığında, sınır kişilik bozukluğu tanısı olanların çocuklukta duygusal taciz, sözel taciz ve ebeveyn ayrılığı yaşamış olma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Kring ve ark., 2019). Yapılan bir çalışmada, sınır kişilik bozukluğu

tanılı olanlar, kişilik bozukluğu olan diğer kişiler ile karşılaştırılmış ve sınır kişilik bozukluğu olan kadınların yaklaşık %83'ü, diğer kişilik bozuklukları olan kadınların ise %52'si çocukluk çağı istismar öyküsü bildirmiştir (Laporte ve Guttman, 1996). Ayrıca araştırmalar travma sonrası stres bozukluğu ile sınır kişilik bozukluğunun sıklıkla komorbid olduğunu göstermektedir (Pagura ve ark., 2010).

Sınır kişilik bozukluğu olan hastalar için duygusal yönden kötüye kullanımı tanımlamak genellikle fiziksel ve cinsel yönden kötüye kullanımı tanımlamaktan daha güçtür. Ebeveynlerine karşı hissettikleri bağlılık nedeniyle veya sağlıklı çocuk yaşantısının nasıl olduğunu bilmedikleri için duygusal istismar genellikle gizli kalır (Arntz ve Genderen, 2014).

Silk ve arkadaşlarının (1995) sınır kişilik bozukluğu olan 55 hasta ile yaptıkları araştırmada, hastaların 41'i cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiştir. Bu hastaların % 44'ü penetrasyon içeren cinsel istismar, %54'ü devam eden cinsel istismar, %32'si ebeveynlerinden biri tarafından cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiştir.

Ogata ve arkadaşları (1990) 24 sınır kişilik bozukluğu, 18 depresyon olan hasta ile yaptıkları çalışmada, hastaların çocukluk çağı fiziksel ihmal, fiziksel kötüye kullanım ve cinsel istismar yaşantılarını araştırmıştır. Sınır kişilik bozukluğu olan hastaların %17'si fiziksel ihmal, %42'si fiziksel kötüye kullanım, %71'i cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiştir. Cinsel istismara maruz kaldığını bildiren hastalardan % 21'i babası tarafından, % 4'ü annesi tarafından, %29'u kardeşi tarafından, %25'i ebeveynleri ya da kardeşleri dışındaki akrabaları tarafından, %50'si akrabaları olmayan kişiler tarafından cinsel istimara maruz kaldığını bildirmiştir.

1.2.5. Epidemiyoloji ve Komorbidite

Sınır kişilik bozukluğunun toplumda yaygınlığının %1,6 olduğu tahmin edilmektedir, ancak bu oran %5.9'a kadar yükselebilir. Sınır kişilik bozukluğunun yaygınlığı psikiyatri hastanelerinde yaklaşık olarak %20, birinci basamak sağlık kurumlarında yaklaşık %6, ayakta tedavi veren kliniklerde ise yaklaşık %10'dur (APA, 2013). Yapılan araştırmalar sınır kişilik bozukluğu olan kişilerin intihar riskinin yaklaşık %10 olduğu göstermektedir (Paris ve Zweig-Frank, 2001).

Sınır kişilik bozukluğunun demografisine bakıldığında, belirtilerin başlangıç yaşının yetişkinlik döneminde (31-48 yaş grubu) %10, genç yetişkinlik döneminde (26-30 yaş grubu) %25, erken yetişkinlik döneminde (18-25 yaş grubu) %50, ergenlik döneminde (13-17 yaş grubu) %15 olduğu düşünülmektedir (Gunderson ve Links, 2019). İleri yaşlarda sınır kişilik bozukluğunun yaygınlığı azalmaktadır (APA, 2013).

Sınır kişilik bozukluğuna sık sık eksen 1 ve eksen 2 bozuklukları eşlik etmektedir (Fyer ve ark., 1988; Kaess ve ark., 2013; Oldham ve ark., 1995; Skodol ve ark., 2002; Zanarini, Gunderson ve Frankenburg, 1989; Zanarini ve ark., 2004; Zimmerman ve Mattia, 1999).

Sınır kişilik bozukluğu olan 379 ve diğer kişilik bozukluklarından olan 125 hastanede yatan hasta ile yapılan bir çalışmada, sınır kişilik bozukluğu olanların yaklaşık %96 oranında duygudurum bozuklukları (majör depresyon yaklaşık %83, distimik bozukluk yaklaşık %39, bipolar tip 2 yaklaşık %10), yaklaşık %64 oranında alkol ve madde bağımlılığı (alkol bağımlılığı yaklaşık %52, madde bağımlılığı yaklaşık %46), yaklaşık %1 oranında psikotik bozukluk, yaklaşık %88 oranında anksiyete bozuklukları (panik bozukluk yaklaşık %48, agorafobi yaklaşık %12, sosyal fobi yaklaşık %46, basit fobi yaklaşık %32, obsesif kompulsif bozukluk yaklaşık %16, travma sonrası stres bozukluğu yaklaşık %56), yaklaşık %10 oranında somatoform rahatsızlıkları ve yaklaşık %53 oranında yeme bozuklukları (anoreksiya nervoza yaklaşık %21, bulimia nervoza yaklaşık %26, başka türlü tanımlanmamış yeme bozukluğu yaklaşık %26) kriterlerini de karşıladığı görülmektedir (Zanarini ve ark., 1998).

Kişilik bozukluğu olan 117 hastanede yatan hasta ile yapılan bir çalışmada sınır kişilik bozukluğu tanı kriterlerini karşılayan 50 hastanın %8'i paranoid kişilik bozukluğu, %12'si şizotipal, %26'sı antisosyal, %16'sı histrionik, %12'si narsistik, %20'si çekingen, %20'si bağımlı, %6'sı obsesif-kompulsif, %14'ü pasif agresif tanı kriterlerini de karşılamaktadır (Becker ve ark., 2000).

1.3. Bağlanma

Anne ve bebeğin ilişkisini karakterize etmek amacıyla nesne ilişkileri, bağımlılık ve bağlanma terimleri sıklıkla kullanılmaktadır. Nesne ilişkileri kavramının kökleri,

psikanalitik içgüdü teorisinden gelmektedir. İçgüdünün nesnesi, içgüdüsel hedefe ulaşmayı sağlayan araçtır ve genellikle bebeklerin ilk nesnesi annesi olarak kabul edilmektedir. Bağımlılık olarak tanımlanan davranış, yalnızca diğer kişilerle yakınlığı ve iletişimi değil, aynı zamanda ilgi ve onay arama ile ilişkilidir. Olgunlaşmamışlığı ifade eden bağımlılık, küçük çocukta normal olmasına karşın, yavaş yavaş yerini bağımsızlığa bırakmalıdır. Bağlanma terimini, Freud'tan itibaren bazı psikanalitik yazarlar aşk ilişkilerine atıfta bulunurken kullanmışlardır. Psikoloji literatüründeki kullanımı Bowlby (1958)'e dayanmaktadır. Bağlanma, bir kişinin başka bir kişiyle oluşturduğu duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Ainsworth, 1969). Bowlby (1969), anneye bağlılık ve bağımlılık arasındaki ayrımı, bebeğin yaşamının ilk haftalarında anneye bağımlı olduğunu ancak henüz bağlı olmadığı şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca daha sonra iki veya üç yaşlarında başkaları tarafından bakılan bir çocuğun anneye bağımlı olmamasına karşın bağlılığının açıkça devam etmesinin bağlılık ve bağımlılık arasındaki farkın kanıtı olarak göstermiştir (Bowlby, 1969).

Bebeklik döneminin (0-2 yaş aralığındaki dönemin) çocukların duygusal, zihinsel ve fiziksel açılardan en hızlı geliştikleri zaman dilimi olduğu bilinmektedir. Bu sebeple bebeklik döneminde sadece fiziksel ihtiyaçların karşılanması yeterli olmaz (Tüzün ve Sayar, 2006). Bağlanma, bebek ile annesi, babası veya bakım veren kişi arasında gelişen duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Plotnik, 2009). Bebeğin biyolojik açıdan yetersizlikleri göz önünde bulundurulduğunda, bebek ile bakım veren kişi arasındaki bağlanmanın oluşumu kaçınılmazdır (Tüzün ve Sayar, 2006). Birincil bakım vereni ile bebek arasındaki gelişen bu bağ, bebeğe güven hissini veren çok kuvvetli bir bağdır. Bebek, yaşamın ilk yılının ikinci yarısında ihtiyaçlarını karşılayan bireye bağlanmaya başlar (Soysal ve ark., 2005).

Bowlby (1958), bağlanma terimini kullandıktan sonra birçok araştırmacı için, bebeğin annesine karşı duyduğu, biyolojik belirtiler ile yönlendirilen; daha çok doğuştan gelen; sosyal ilişkilerin başlangıcını oluşturan; kendini bekleme, ağlama, arama, gülümseme, çağırma, izleme, emme gibi davranışlarla gösteren ve gelecekte kuracağı ilişkileri için anahtar olan bu ilişki merak konusu olmuştur (Soysal ve ark., 2005).

Erikson, Freud ve Bowlby konu ile ilgili etkili fikirler önermişlerdir. Freud, bebeğin oral doyumunu sağladıkları kişiye ya da objeye bağlandığını ileri sürmüştür. Bebekler için genellikle bu kişi onu besleyen annesidir. Fakat Harlow (1958) tarafından yapılan araştırma ile beslenmenin Freud'un düşündüğü derecede önemli olmadığı görülmüştür. Erikson'a (1968) göre bebeklerin temel güveninin oluşması için duyarlı bakım ve fiziksel rahatlık anahtardır ve bebeklerin güven duygusu bağlanmanın temelini oluşturur. Bowlby (1969,1989) yaşamın ilk yılında bakım veren kişinin duyarlılığının ve bağlanmanın önemine vurgu yapmıştır (Santrock, 2019).

Mary Ainsworth ve John Bowlby'nin ortak çalışması olan bağlanma teorisi, John Bowlby'nin gelişimsel psikoloji, bilgi işleme, güdübilim, psikanaliz ve etoloji kavramlarından yararlanarak temel ilkelerini formülle ettiği teoridir. Böylelikle, çocuğun annesine karşı bağı ve bu bağı ölüm, ayrılık ve kayıp nedenleriyle bozulması ile ilgili düşüncelerde devrim yapmıştır. Ainsworth'un yenilikçi yöntemini, Bowlby'nin görüşlerini deneysel bir şekilde test etme olanağı vermiş ve ek olarak teorinin genişlemesine yardım etmiştir. Bebeğin dünyayı keşfedebileceği güvenli bir temel olarak bağlama figürü kavramına katkıda bulunmuştur (Bretherton, 1992).

Bağlanma, aniden ortaya çıkmaz, Bowlby'nin bağlanmayı kavramsallaştırmasını temel alan dört adım şöyledir: Birinci aşama, doğumda başlayıp ikinci aya kadar devam eder. Bu aşamada, bebek bağlanmasını insan figürlerine karşı yöneltir; anneler, babalar, kardeşler ve yabancılar bebeğin ağlamasını ya da gülmesini eşit derecede ortaya çıkartırlar. İkinci aşama, ikinci aydan başlayıp yedinci aya kadar devam eder. Bu aşamada bebek tanıdık olanla tanıdık olmayan kişileri ayırt etmeyi öğrendiği zaman bağlanma genellikle bakım veren kişi olmak üzere belirli bir figüre odaklanır. Üçüncü aşama yedinci ayda başlayıp yirmi dördüncü aya kadar devam eder. Bu aşamada özgül bağlanmalar gelişir ve bebekler bakım veren kişiyle (genellikle annesi ve babası) iletişim ararlar. Dördüncü aşama yirmi dört aydan sonraki dönemi kapsar. Çocuklar, etrafındaki diğer kişilerin hedeflerini, planlarını ve duygularını fark etmeye başlarlar ve eyleme geçerken bunları dikkate alırlar (Santrock, 2019).

Bağlanma, çocuk ile bakım veren kişi arasındaki ilişkide gözlemlenen dört farklı davranış örüntüsüyle açıklanabilir: ayrılığı reddetmek, güvenlik ve destek için bakım veren kişiyi güçlü bir sığınak olarak kullanmak, keşfetme için bakım veren kişiyi

güvenli bir temel olarak kullanmak, yakınlık aramak ve yakınlığı korumak (Sümer ve Güngör, 1999b). Güvenli bir bağlanma ilişkisi oluştuğunda, çocuklar stres oluşturan koşullarda keşfetme davranışlarını aktif bir şekilde gösterebilir ve güvenlik hissini koruyabilirler. Çocukta güvenli bağlanma oluşması için bakım vereninin duyarlı, kesintisiz, tutarlı davranması ve daima erişilebilir olması gerekmektedir. Main (1990), bu davranış örüntülerini ‘birincil koşullu stratejiler’ şeklinde adlandırmıştır ve bu davranış örüntüleri sağlıklı bağlanmanın oluşabilmesi için ön koşul olarak kabul edilmektedir. Karşıt olarak, eğer bakım veren kişinin aşırı müdahale eden, duyarsız ve önceden öngörülemez davranışları olursa çocukta kaygılı bağlanma görülür. Bakım verenin çocuğun bakımında aşırı derecede ihmalkar olması ya da bakım verenin reddedici oluşu, çocuğun bağlanma nesnesinden kopma eğilimine ya da vaktinden önce bağımsız olma isteğine neden olabilir. Main (1990) tarafından ‘ikincil koşullu stratejiler’ şeklinde adlandırılan güvensiz bağlanma davranışlarının, kısa vadede çocukların uyumu sağlaması için üstesinden gelme girişimleri olarak fonksiyon görse de, yetişkinlik döneminde problemlere yol açacağı düşünülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999b).

Bağlanma davranışı, kişinin ayrıcalıklı olarak tercih ettiği belirli bir kişi ile yakınlık kurması veya bu kişi ile yakınlığını koruması ile sonuçlanan davranış biçimidir. Eğer kişi bağlanma figürüne ulaşabilirse ve bağlanma figürü davranışa tepki verirse davranış selamlaşmak, arada sırada bakışmak, bağlanma figürünün kulakla veya gözle kontrol edilmesi şeklinde olabilir. Fakat bazı durumlarda, bağlanma figürünün arkasından giderek takip edildiği veya bağlanma figürüne sınımsız sarıldığı ve ilgilenilmesine sebep olan ağlama veya bağırma görülmektedir (Bowlby, 1980).

Bağlanma davranışı, annesinin gitmesi veya ürkeceği bir şey ile karşılaşmasıyla birlikte kolayca aktif duruma gelen biyolojik fonksiyonlu olan içgüdüsel sosyal bir davranıştır. Çocuğun annesini görmesi, annesinin sesini duyması ya da annesinin çocuğa dokunması bu davranışları sonlandıran en etkili yollardır (Bowlby, 1969). Bağlanma davranışlarının amacı, belirli bir bağlanma figürü veya figürleri ile belirli seviyelerde iletişim veya yakınlık kurmaktır. Bağ devam ettiği sürece, bağlanma davranışları, bağlanma figürünün davranışa tepki vermemesi veya bağlanma figürüne ulaşamama, ürkütücü herhangi bir şey, yorgunluk ve yabancılaşma gibi yalnızca gerektiği

zamanlarda, belirli koşullar altında ortaya çıkar. Aile ortamında bulunduğu, bağlanma figürüne kolaylıkla ulaşabildiği koşullarda ise bağlanma davranışı sona erer. Ancak eğer bağlanma davranışları kuvvetli bir şekilde bir kez harekete geçerse, sonlanabilmesi sınımsız sarılma, temas etme gibi bakım veren kişinin güven verdiği aktif davranışları gerektirebilir (Bowlby, 1980).

Bağlanma, bebeği birincil bakım veren kişiyle iletişim kurmaya ve yakınlık aramaya motive eden yaradılıştan gelen bir sistemdir (Siegel, 2015). Bağlanma davranışının evrimsel rolüne vurgu yapan Bowlby'ye (1958, 1973) göre, bağlanma davranışı çevredeki tehdit edici unsurlara karşı çocuğu korur (Maier ve ark., 2005). Bu evrimsel temelli davranış sistemi bebeğin varlığını sürdürme ihtimalini arttır (Siegel, 2015).

Bowlby'nin bağlanma kuramının temelini oluşturan içsel çalışan modeller bakım veren kişinin davranışlarıyla ilişkilidir (Yıldız, 2012). Eğer çocuk ihtiyacı olduğu zamanlarda bakım veren kişiden olumlu tepki ve destek görürse bakım veren kişinin destekleyici, güvenilir ve ulaşılabilir olduğuna dair bilişsel şemalar oluşur. Buna karşın, bakım veren kişinin çocuğun ihtiyaçlarına karşı olumsuz tepki verdiği veya duyarsız kaldığı durumlarda, çocuk kendisini desteklenmeyi ve sevilmeyi hak etmeyen biri, bakım veren kişiyi ise reddedici biri olarak görür (Çelik, 2018).

İnsanlar olayları algılayışına göre geleceğe ilişkin tahminlerde bulunarak ve bunlara dair planlar yaparak kendisinin dünyadaki konumu ve dünya ile ilişkili içsel çalışan modeller oluşturmaktadır. Bireyin dünya ile ilişkili oluşturduğu içsel çalışan modellerin esas özelliği bağlanma figürünü nerede bulacağına ve bağlanma figürünün nasıl cevap vereceği ile ilgili tasarımıdır. Kişinin kendi ile ilişkili oluşturduğu içsel çalışan modellerin esas özelliği ise bağlanma figürü için ne derecede kabul edilebilir olduğuna dair çıkarımlarını içermektedir (Bowlby, 1973).

Devam eden etkileşim yoluyla, çocuk bakım veren kişinin duyarlı ve şefkatli biri olup olmadığına ve benliğinin ilgi ve dikkate değer olup olmadığına ilişkin beklenti ve inançları içeren içsel çalışma modelleri geliştirmektedir (Collins ve Read, 1990). Bağlanma figürü çocuğun koruma, konfor ihtiyaçlarını ve çocuğun ortamı keşfetme talebine izin verdiği durumlarda, çocuğun kendine güveni ve değer görmeyi kapsayan

içsel çalışma modelleri geliştirme ihtimali yüksektir. Bağlanma figürünün çocuğun konfor ihtiyaçlarını ve ortamı keşfetme isteklerini sıklıkla reddettiği durumlarda ise çocuğun yetersizlik ya da değersizliği kapsayan içsel çalışma modelleri geliştirme ihtimali yüksektir (Bretherton, 1992).

İçsel çalışma modelleri, erken dönem ilişkilerin yetişkinlikteki ilişkileri belirlemedeki görevini anlamak için oldukça önemlidir (Collins ve Read, 1990). Bağlanma kuramına göre, çocuğa bakım veren kişilerle yaşanan erken dönem deneyimlerinin uzun vadede etkileri, içsel çalışma modellerinin kalıcılığından kaynaklanmaktadır (Bartholomew ve Shaver, 1998).

En yoğun hislerin çoğunluğu, bağlanma ilişkisinin oluşması, sürmesi, yenilenmesi ve bozulması esnasında oluşur. Bağın oluşması aşık olmak ile anlatılırken, bağı sürdürmek sevgi ile anlatılmaktadır. Bağın açık bir şekilde sürmesi güven verirken, bağın yenilenmesi ise neşe ile yaşanmaktadır. Kaybetme tehdidi kaygıya yol açarken, gerçek bir kayıp ise kedere yol açmaktadır. Bu esnada, bu durumların öfke uyandırması olasıdır (Bowlby 1980). Bağlanma davranışı, en güçlü duyguları ortaya çıkaran davranış formudur. Bağlanma davranışlarının yöneldiği figür sevilir, ortaya çıkması ise neşe ile karşılanmaktadır. Eğer çocuk bağlanma figürünün açıkça yanındaysa, güven hisseder. (Bowlby, 1969).

Sağlıklı gelişim esnasında bağlanma davranışı, öncelikle çocuk ile babası veya annesi daha sonra yetişkinlikte kişiler arası ilişkilerinde bağlanmalarının veya duygusal yakınlık bağlarının gelişmesine sebep olmaktadır. Oluşan bu bağlar ve davranış biçimleri çocuklukla sınırlı kalmaz, aktiftir ve yaşam boyu sürer (Bowlby, 1980). Bağlanma davranışının yaşamsal biyolojik işlevleri ve hayat boyu devam eden aktifliği göz önünde bulundurulduğunda, bağlanma davranışının yetişkinlikte aktifleşmesini olgunlaşmamış davranışa regresyon veya patolojinin işareti olarak düşünmek büyük bir yanılğı olarak kabul edilmektedir. Psikopatolojiye, bireyin psikolojik gelişiminin standart olanın dışında kalan bir yolda gitmesinin sonucu olarak bakılmaktadır. Kişinin bağlanma davranışının örgütlenme örüntüsünün ve gelişim yollarının öncelikli olarak belirleyici faktörleri ergenlik, çocukluk ve bebeklik yıllarında başka bir deyişle olgunlaşmamış olduğu zamanlarda bağlanma figürüyle yaşadıkları deneyimlerdir.

Bağlanma davranışının bireyin kişiliğinde örgütlendiği yol yaşamı boyunca oluşturduğu yakınlık bağlarının örüntüsünün şeklini almaktadır (Bowlby, 1980).

1.3.1. Bağlanma Stilleri

Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) ‘Yabancı Durum’ olarak adlandırılan çalışmalarında bebeklerin farklı bağlanma stillerini gözlemlemişlerdir (Ainsworth ve ark., 1978). Bu çalışma, yaklaşık 1 yaşında olan çocukların annelerine yönelttikleri bağlanma davranışındaki bireysel farklılıkların değerlendirmesi amacıyla tasarlanmıştır. Bu çalışmada, 12-20 aylık çocuklar bakım veren kişi ve yabancı olan biri ile sırayla tanışmayı, ayrılmayı ve tekrar bir araya gelmeyi kapsayan bir dizi olay yaşarlar (Santrock, 2019). Çocukların bu durumlara verdiği tepkiler göz önünde bulundurularak Ainsworth ve arkadaşları (1978) kaçınan bağlanma, güvenli bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma başlıkları altında üç bağlanma stili tanımlamışlardır.

Güvenli bağlanma grubunda sınıflandırılan çocuklar, anneleri ile birlikte ortamı keşfederler ve ortamı keşfetmek amacıyla annelerinden güvenlik üssü olarak yararlanırlar. Annelerinden ayrıldıklarında kaygılanırlar, sıkıntı ve huzursuzluk belirtileri gösterirler. Anneleri geri geldiğinde yatışırlar ve geldiğinde anneleriyle olumlu bir şekilde etkileşime geçerler, olasılıkla annelerinin kucağına tırmanır veya gülerler. Genellikle anneleri ile tekrar bir araya geldikten biraz sonra oyuncakları ile oynamayı devam ettirirler. Bu davranışlar, çocukların annelerine karşı yakınlık arayışları olarak açıklanabilir. Bu grupta sınıflandırılan çocukların anneleri, çocuklarının ihtiyaçlarına karşı kabul edici, esnek ve işbirliğini kapsayan şekilde ebeveynlik yaparlar ve çocuklarının ihtiyaçlarına karşı duyarlı olurlar (Santrock 2019; Solmuş, 2010). Ainsworth’a (1979) göre, güvenli bağlanan bebeler güvenli bağlanmayan bebeklerle karşılaştırıldığında, güvenli bağlanan bebekler daha sonra annelerine ve daha az tanıdıkları yetişkinlere karşı daha az saldırgan davranışlarıyla birlikte daha işbirlikçi davranışlar sergilerler. Ayrıca akranlarıyla olan etkileşimlerinde daha yetenekli ve cana yakın olurlar. Ek olarak, daha meraklı, bağımsız olmalarının yanı sıra genellikle dil gelişimi ölçümlerinde ve gelişimsel testlerde daha iyi puanlar alma eğilimindedirler (Ainsworth, 1979). Kaçınan bağlanma grubunda sınıflandırılan çocuklar, güvensizliklerini annelerinden kaçınarak gösterirler. Annelerinden ayrıldıklarında ağlamazlar ve anneleri geri geldiğinde öfkeli veya kaygılı olmazlar,

yakınlık kurmak istemezler, uzak dururlar, görmemezlikten gelirler, oyuncakları ile oynarlar ve bazen sırtlarını dönerler. Bu davranışlar, çocukların annelerinden kaçınma amacını içermektedir. Bu grupta sınıflandırılan çocukların anneleri çocukların etkinliklerini önemsiz sebeplerle bölerler, yakın fiziksel temastan kaçınırlar, çocuklarına kızgın ve katı tepkiler gösterirler. Kaygılı/kararsız bağlanma grubunda sınıflandırılan çocuklar, çevreyi keşfetmeyi önemsemezler, anneleriyle birlikteyken de pasif, öfkeli ve kaygılıdırlar. Anneleri geri döndüğünde çevreyi keşfetmezler, ağlamayı sürdürürler ve sakinleşemezler. Bu davranışlar annelerini reddetmelerine yöneliktir. Bu gruptaki çocukların anneleri, kaçınan bağlanma grubunda olan çocukların annelerinde olduğu gibi çocuklarının ihtiyaçlarına karşı duyarsız ama daha az reddedici olurlar ayrıca çocuklarına çok az duygusal tepkiler gösterirler (Santrock, 2019; Solmuş, 2010). Daha sonra Main ve Solomon (1990) bebeklerde görülen dördüncü bağlanma stilini ‘dezorganize bağlanma stilini’ tanımlamıştır (Main ve Solomon, 1990). Dezorganize bağlanma, istismara ve ihmale uğrayan çocukların bağlanma ilişkilerini tanımaktadır. Bu çocuklar şaşkındırlar, anneleri yanındayken nasıl davranacaklarını bilemezler, annelerini görünce ağlamaya başlayabilirler veya donup kalabilirler. Deney sırasında korkulu, sersemlemiş, şaşkın görünebilirler. Çocukların davranışları kaçınma, direnç, reddetme gibi özel davranışları içermektedir. Bu kategoride sınıflandırılan çocukların annelerinin korkutucu davranışlarının veya istismar davranışlarının olduğu bildirilmiştir (Santrock 2019; Solmuş, 2010).

Birçok gelişimsel yaklaşım veya kurama göre çocuk ile ebeveyni arasındaki iletişimin kalitesi gelişimin tüm evrelerinde önemli rol oynamaktadır (Sümer ve Şendağ, 2009). Yapılan bir çalışmada, bebeklerin anneleriyle kurduğu ilişkinin kalitesi ile ergenlik döneminde olan bağlanmanın ilişkili olduğu gösterilmiştir. Bağlanma sınıflandırmasındaki değişim incelendiğindeyse, olumsuz yaşam olaylarının varlığı veya yokluğu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmada içsel çalışma modeli dışlanmamış fakat güvensiz bebeklerin bağlanmasında çevrenin rolüne vurgu yapılmıştır. Çalışma sonucunda, güvensiz bağlanma sınıflandırılmasında yer alan bebeklerin yaşadığı olumsuz yaşam olaylarının varlığının daha olası olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma stili için durum biraz daha bulanıktır. Güvenli bağlanan bebeklerin yarısı olumsuz yaşam olayları bildirmiştir. Bu da güvenli

bağlanmanın koruyucu faktör olarak hizmet edebileceğini ve bu çocukların yaşam streslerine karşı daha dirençli olma ihtimalini düşündürmüştür (Hamilton, 2000).

Çocukluk döneminde anneye ve babaya bağlanma, ergenlikte arkadaşla bağlanma, yetişkinlik dönemindeyse duygusal ilişkinin yaşandığı partnere bağlanmanın baskın olduğu görülmektedir. Fakat temel bağlanma sürecinin ergenlikte arkadaş, yetişkinlikte duygusal ilişkinin yaşandığı partner olmasına karşın anneye ve babaya bağlanma önemini sürdürmeye devam etmektedir (Morsünbül ve Çok, 2011).

Hazan ve Shaver (1987) yaptıkları çalışma ile, Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) sınıflandırdığı çocukluk dönemi bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde romantik partneri ile kurduğu bağlanma ilişkisine benzer olduklarını göstermişlerdir. Çocukluk dönemi bağlanma stillerine paralel olan, kaçınan bağlanma, güvenli bağlanma ve kaygılı/kararsız bağlanma stilleri olan bireyler romantik ilişkileri ile ilgili şunları bildirmişlerdir: Güvenli bağlanan bireyler romantik ilişkilerinin güvenilir, mutlu, arkadaş canlısı olduğunu bildirmişlerdir. Kaçınan bağlanma stili olan kişiler yakınlaşmaktan korktuklarını ifade etmişlerdir. Kaygılı/kararsız olanlar ise karşılıklı ilişki arzusu, duygusal iniş çıkışlar, kıskançlık ve genellikle partnerlerinin sevgisine karşılık vermesi konusunda endişeli olduklarını bildirmişlerdir (Hazan ve Shaver, 1987).

Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği dörtlü bağlanma örüntüsü, kişinin kendi benliğini ve başkalarını olumlu veya olumsuz değerlendirmesinin kombinasyonları olarak tanımlanmaktadır. Bu kombinasyonlar şöyledir: Kişinin kendi benliğini ve başkalarını olumlu değerlendirmesi güvenli bağlanma, kişinin kendi benliğini olumsuz ve başkalarını olumlu değerlendirmesi saplantılı bağlanma, kişinin kendi benliğini ve başkalarını olumsuz değerlendirmesi korkulu bağlanma, kişinin kendi benliğini olumlu ve başkalarını olumsuz değerlendirmesi kayıtsız bağlanma olmak üzere dört çeşit bağlanma stili vardır.

Bağlanma stillerinden güvenli bağlanma, olumlu başkaları ile olumlu benlik modelinin kombinasyonu ile karakterizedir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Başka bir deyişle, kendisini sevmeye layık görme ve olumlu benlik algısı ile başkalarının samimi, destekleyici, güvenilir, ulaşılabilir olduğuna ilişkin olumlu beklentiler birleşir

(Sümer ve Güngör, 1999b). Güvenli bağlanan kişiler içselleştirilmiş öz değer hissine ve başkalarının genel olarak ulaşılabilir ve destekleyici olacağına dair güven duygusuna sahiptirler. Bu özelliklerin gelişiminin çocukluk döneminde tutarlı bakımın sonucu olduğu varsayılmaktadır (Bartholomew, 1997). Yakın ilişkilerinde samimiyet ve özerklik konusunda sıkıntı yaşamazlar, rahattırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Ayrıca gerektiği zamanlarda başkalarını destek kaynağı olarak kullanırlar (Bartholomew, 1997).

Bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma, olumlu başkaları ile olumsuz benlik modelinin kombinasyonu ile karakterizedir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Başka bir deyişle, sevilecek kadar değerli olamama ya da kendisini değersiz hissetme ile başkaları ile ilgili olumlu değerlendirmelerin birleşimidir (Sümer ve Güngör, 1999b). Bu kişiler, başkalarından onay alma ve kabul edilmeye ilişkin endişelidirler (Bartholomew ve Shaver, 1998). Kişisel doğrulama amacıyla, başkalarının onayının ve kabulünün arandığı aşırı derecede bağımlı bir tarzıdır (Bartholomew, 1997). Özetle, saplantılı bağlanan bu kişiler, ilişkileri ile ilgili takıntılıdır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bağlanma stillerinden korkulu bağlanma, olumsuz başkaları ile olumsuz benlik modeli ile karakterizedir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma stilinin tam tersi olan korkulu bağlanma stili, bireyin kendisiyle ilgili değersizlik hisleri ile başkalarının reddedici oldukları ve güvenilir olmadıkları ile ilgili beklentilerinin birleşimidir (Sümer ve Güngör, 1999b). Saplantılı bağlanma stilinde olduğu gibi, korkulu bağlanan kişiler başkaları tarafından kabul edilmeye ve başkalarının onayına büyük ölçüde bağımlıdır. Ancak olumsuz beklentilerinin sonucu olarak, kaybın ve reddedilmenin oluşturacağı acıyı önlemek amacıyla ilişkilerinde yakınlıktan kaçınırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Özetle, korkulu bağlanan bu kişiler, ilişkilerinde samimiyetten korkarlar ve sosyal yönden çekingen olurlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanma, olumsuz başkaları ile olumlu benlik modelinin kombinasyonu ile karakterizedir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Başka bir deyişle, kendisine değer verme ile diğerlerine karşı olumsuz tutumun varlığı ile birleşir (Sümer ve Güngör, 1999b). Bu grupta sınıflandırılan kişiler yakınlığa karşı kayıtsızdır (Bartholomew ve Horowitz, 1991) ve olumsuz beklentileri sebebiyle

yakınlıktan kaçınırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bunun yanı sıra, yakın ilişkilerinin değerini savunmacı bir şekilde reddederek öz değer hislerini sürdürürler (Bartholomew ve Shaver, 1998).

Dörtlü bağlanma modelinde, güvenli bağlanma stili Hazan ve Shaver'ın (1987) modelinde güvenli bağlanmaya, saplantılı bağlanma ise Hazan ve Shaver'ın (1987) modelinde kaygılı/kararsız bağlanmaya karşılık gelir (Brennan, Shaver ve Tobey, 1991).

1.4. Sınır Kişilik Bozukluğu ve Bağlanma

Kişilik konuları ya da bireysel farklılıklara ilişkin konular, bağlanmayı inceleyen araştırmacıların birincil odak noktası olmuştur (Kobak, 1994). Bowlby'ye (1988) göre, yaşamın erken dönemlerinde gelişen ve içselleşen bağlanma stilleri, ruh sağlığını dolaysız, doğrudan etkilemektedir (Sümer ve ark., 2009). Yapılan çalışmalar, erken dönemde çocuk ile annenin ilişkisinde yaşanan aksaklıkların, uzun vadede yaşanan bazı psikopatolojileri tahmin etmekte oldukça önemli olduğunu göstermektedir (Lyons-Ruth, 2008).

Bağlanma kuramına göre, güvensiz bağlanan kişiler hem kişilerarası ilişkilerinde problem yaşarlar hem de stresli oldukları zamanlarda işlevsiz reaksiyonları sebebiyle psikopatolojilere eğilimli olabilirler. Bu sebeple, çocukluk ve yetişkinlik döneminde güvensiz bağlanmanın, kişilik bozuklukları için risk faktörü olduğu düşünülmektedir (Sümer ve ark., 2009). Çocuk için acı verici olan bağlanma figürlerinin duyarlılıkları ve ulaşılabilirliği ile ilgili belirsizlikler kaygılı kişilik gelişimine neden olurken, kendine güvenen kişiliğin oluşumundaysa bağlanma figürünün duyarlı ve ulaşılabilir olmasının anahtar olduğu görülmektedir (Bowlby, 1973).

Kişilik bozukluklarının semptomları ve belirtileri ile yetişkinlik dönemi güvensiz bağlanmanın birçok özelliği arasında benzerlik olduğu görülmektedir (Lorenzini ve Fonagy, 2013). Bowlby'nin (1969) çocuk ile bakım veren kişi arasındaki ilişkinin, yetişkinlik dönemi bağlanma ilişkilerini düzenlediği yönündeki önerisi sınır kişilik bozukluğu açıklamalarında kullanılmıştır. Örneğin, sınır kişilik bozukluğu olan kişilerin yaşadığı ihmal, saldırı ve terk edilme tehditlerinin, mevcut ilişkilerini ihmal edici ve saldırgan algılamalarını açıkladığı düşünülürken, bazıları ise sınır kişilik

bozukluğu olan bireylerin yakınlık kaygısının saplantılı ve korkulu bağlanma ile karakterize olduğunu ileri sürmüştür (Fonagy, Target ve Gergely, 2000).

Gunderson (1984) sınır kişilik bozukluğunun etiyolojisini en iyi açıklayan faktörün bağlanma olduğunu öne sürmüştür (Zanarini, 2008). Gunderson'a (1996) göre yalnızlığa katlanamama, sınır kişilik bozukluğunun çekirdeğini oluşturmaktadır. Sınır kişilik bozukluğu olan kişilerin erken bağlanma sorunlarıyla ilişkili olarak yalnızlık durumlarında kendi başına sakinleşemediklerini ileri sürmüştür. Ayrıca sınır kişilik bozukluğu olan kişilerin davranışlarını terk edilme kaygısı, bakım veren kişi ile yakınlığın sürekli olarak denetlenmesi ve diğerlerine sıkıca yapışma gibi güvensiz bağlanmış çocuğun abartılı davranışlarına benzetmiştir (Kutlu, 2018). Sınır kişilik bozukluğu tanı kriterlerinden biri olan kimlik karmaşasının erken dönem bağlanma sorunları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca yine sınır kişilik bozukluğu olan kişilerde görülen terk edilme korkusu, erken dönem güvensiz bağlanmanın semptomlarından biri olarak görülür (Gunderson ve Links, 2019).

Sınır kişilik bozukluğu olan hastaların özelliklerinden biri olan dengesiz kişiler arası ilişkilerin, güvensiz bağlanmayı temsil ettiği düşünülmektedir. Aaranson ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmada, sınır kişilik bozukluğu tanısı olan kişilerin öfkeli geri çekilme ve kompulsif bakım arama bağlanma örüntüleri gösterme ihtimallerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu örüntülerin de kaygılı-kararsız bağlanma stilini işaret ettiğini belirtmişlerdir (Aaranson ve ark., 2006).

Klinik teorisyenler, sınır kişilik bozukluğu psikopatolojisinin merkezinin düzensiz bağlanmalar olduğunu ileri sürmüşlerdir. Sınır kişilik bozukluğu tanısı olan ve tanısı olmayıp sınır kişilik bozukluğu belirtileri olan kişileri konu alan bir derlemeye göre, sınır kişilik ile güvensiz bağlanma arasında güçlü bir ilişki vardır. Sınır kişilik bozukluğunun, bağlanma stillerinden çözülmemiş, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri ile karakterize olduğu görülmüştür. Ayrıca bu kişiler aynı zamanda hem yakınlık arzusu hem de reddedilme ve bağımlılık kaygısı göstermektedirler (Agrawal ve ark., 2004). Yapılan çalışmalarda, saplantılı bağlanan kişilerin kaygıya ve reddedilmeye daha duyarlı oldukları ve bu kişilerin sınır kişilik bozukluğuna eğilimli oldukları görülmektedir. Karşıt olarak, yapılan bir çalışmada güvenli bağlanmanın sınır kişilik bozukluğu ile nadiren ilişkili olduğunu belirtmişlerdir (Lorenzini ve Fonagy, 2013). Bu

bulgu ile tutarlı olarak, Agrawal ve arkadaşlarının (2004) derleme makalesine göre, sınır kişilik boyutsal bir şekilde değerlendirildiğinde, tüm çalışmalarda sınır kişilik ile güvenli bağlanma arasındaki ilişkinin ters olduğu görülmüştür.

Çocukluk dönemi cinsel istismar öyküsü olan 40 kadın hasta ile yapılan bir çalışmada, bağlanma organizasyonu ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan çalışmada eksen 2 bozukluklar ile bağlanma organizasyonun ilişkili olduğunu gösterilmiş ve sınır kişilik bozukluğu tanısı alan 8 kadın hastadan 3'ünün kayıtsız bağlanma stiline, 5'inin saplantılı bağlanma stiline sahip olduğunu görülmüştür (Carol ve Davies, 1995). Bu bulgularla tutarlı olan, Rosenstein ve Horowitz (1996) tarafından yapılan araştırmada, sınır kişilik bozukluğu tanılı olan 14 hastadan %64'ünün saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu ve %29'unun kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğunu görülmektedir (Rosenstein ve Horowitz, 1996). Çoğunlukla ergen ve genç yetişkinlerin oluşturduğu 1407 kişinin katıldığı bir çalışmanın sonucunda kişilik bozuklukları ve bağlanma stillerinin örtüştüğü ve sınır kişilik bozukluğunun güvensiz bağlanma stillerinden özellikle saplantılı ve korkulu bağlanma stili ile ilişkili olduğu görülmüştür (Brennan ve Shaver, 1998).

Patrick ve arkadaşlarının (1994) yaptıkları çalışmada, 12 sınır kişilik bozukluğu olan hasta ile 12 distimik bozukluğu olan hastayı karşılaştırmışlardır. Yapılan araştırmanın sonucunda 12 sınır kişilik bozukluğu olan hastaların hepsinin saplantılı bağlanma stilinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Araştırmanın diğer önemli sonucu, ise sınır kişilik bozukluğu olan bu kişilerin çözülmemiş travma öyküsü bildirmiş olmasıdır.

Çocuğun özellikle bakım veren kişi tarafından cinsel istismara maruz kalmasının sınır kişilik bozukluğu semptomlarının çoğunluğunu açıkladığı düşünülmektedir (Beck, Freeman ve Davis, 2004) Yapılan çeşitli araştırmalar da çocukluk dönemi kötü muamele (özellikle çocukluk çağı cinsel istismar) ve sınır kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiyi desteklemektedir (Fonagy, Target ve Gergely, 2000). Ayrıca bazı araştırmalar sınır kişilik bozukluğu ile çocukluk döneminde yaşanan duygusal ve fiziksel istismar arasında da bağlantılar olduğunu göstermektedir (Beck, Freeman ve Davis, 2004). Holmes (2004), travma ile ilişkili olarak sınır kişilik bozukluğu tanılı olan kişilerin düzensiz (dezorganize bağlanma) bağlanma stilinde sınırlandırıldığını belirtmiştir. Bu

bağlanma stilinde sınıflandırılan çocuklar için bakım veren kişi hem korku hem güven kaynağı olabilmektedir (Holmes, 2004).

1.5. Sınır Kişilik Bozukluğu ve Ebeveyn Tutumları

Kişiliğin oluşumunda çocukluk döneminde yaşanan deneyimlerin önemi, psikanalizin en büyük bulgularından biri olarak kabul edilmiştir (Orlansky, 1949). Literatür incelendiğinde, kişilik bozuklukları ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma olduğu görülmektedir (Paris ve ark., 1991; Russ, Heim ve Westen, 2003).

Johnson ve arkadaşlarının (2006) yaptığı boylamsal bir çalışmada, ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışları ile kişilik bozukluklarının gelişme riski arasındaki ilişki araştırılmış ve itici ebeveyn davranışlarının ve düşük ebeveyn bakımı ya da sevgisinin sınır kişilik bozukluğu dahil olmak üzere bazı kişilik bozuklukları ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Cheng ve arkadaşlarının (2011) yürüttüğü çalışmada, 181 hasta ve 2605 kontrolden veri toplayarak ebeveynlik tarzlarından reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık alt boyutlarıyla kişilik bozuklukları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, olumsuz ebeveyn tarzlarından aşırı koruyuculuk ve reddedicilik alt boyutlarının kişilik bozukluklarının ortaya çıkması ile ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada özellikle, ailelerinde kişilik bozukluğu öyküsü olan çocuklarda kişilik bozukluğunun ortaya çıkmasında ebeveynliğin rolü desteklenmiştir.

Kişilik bozuklukları ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki inceleyen bir çalışmada, A ve B kümesi kişilik bozuklukları semptomlarının algılanan ebeveyn tutumlarından ebeveyn reddi ve annenin düşük duygusal sıcaklığı ile ilişkili olduğu, C kümesi kişilik bozukluğu semptomlarının ise algılanan ebeveyn tutumlarından baba reddi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Araştırmanın diğer sonucu ise algılanan ebeveyn tutumlarından aşırı koruyuculuk ile kişilik bozuklukları arasında anlamlı ilişki bulunmamasıdır (Thimm, 2010). Bu çalışmanın aksine ayakta tedavi gören 135 psikiyatrik hasta ve 41 sağlıklı kontrol ile yapılan bir çalışmada özellikle sınır kişilik bozukluğu olmak üzere B kümesi kişilik bozukluklarının aşırı ebeveyn koruması ile ilişkili olduğu görülmektedir (Nordahl ve Stiles, 1997).

Sınır kişilik bozukluğu etiolojisinde çocuk ile ebeveyni arasındaki ilişki birçok çağdaş teoride merkezi bir faktör olarak kabul edilmektedir (Boucher ve ark., 2017). Yapılan bir araştırmada, sınır kişilik bozukluğu olan kişiler ile sağlıklı kontroller karşılaştırıldığında, uygunsuz ebeveyn tutum ve davranışlarının sınır kişilik bozukluğu patolojisinin gelişiminde risk faktörü olduğu gösterilmiştir. Sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ebeveynlerinin tutumlarını daha olumsuz tanımlamışlardır. Ayrıca ebeveynlerinden daha az bakım ve şefkat gördüklerini bildirmişlerdir (Bandelow ve ark., 2005). Sınır kişilik bozukluğu olan kadınlar ve kadın nevrotik kontrollerin örnekleme oluşturduğu bir araştırmada ise, sınır kişilik bozukluğu tanılı kadınlar ebeveynlerini daha ihmalci ve daha az şefkatli hatırladıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca ebeveynlerinin hem fiziksel hem duygusal yönden daha az bakım verdiklerini bildirmişlerdir (Frank ve Hoffman, 1986). Norden ve arkadaşlarının (1995) ayakta tedavi gören ve kişilik bozukluğu tanı kriterlerini karşılayan 90 hasta ile yapıları araştırmada, sınır kişilik özellikleri yetersiz ebeveyn ilişkileri ve cinsel istismar raporları ile ilişkilendirilmiştir.

Paris ve Frank (1989) tarafından 18 sınır kişilik tanılı ve 29 sınır kişilik tanısı olmayan kadın hastalar ile yapılan bir çalışmada, sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ebeveynlerinden özellikle annelerinin daha az bakım gösterdiğini hatırladıklarını bildirmişlerdir. 18 yaşında olan 393 katılımcı ile yapılan başka bir çalışmada, algılanan görece düşük anne bakımının sınır kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu görülmektedir (Nickell, Waudby ve Trull, 2002). Ayrıca yapılan araştırmalar düşük anne bakımının, suçlu davranışlarla ve sınır kişilik bozukluğu tanısıyla ilişkili olduğunu göstermektedir (Yu ve ark., 2007).

Literatür incelendiğinde, sınır kişilik bozukluğunun ebeveyn tutumlarından yüksek aşırı koruma ve düşük bakım ile ilişkili olduğu görülmektedir (Timmerman ve Emmelkamp, 2005). Şizotipal ve/veya sınır kişilik bozukluğu olan 54 hasta, diğer tip kişilik bozukluğu olan 165 hasta ve kişilik bozukluğu olmayan 52 hasta ile yapılan bir çalışmada, hem şizotipal hem sınır kişilik bozukluğu olan hastalar, diğer tip kişilik bozukluğu tanılı hastalar ve kişilik bozukluğu olmayan hastalara göre düşük ebeveyn bakımı bildirmişlerdir. Ek olarak sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ebeveynlerinin aşırı koruyucu olduğunu hatırladıklarını bildirmişlerdir (Torgersen ve Alnaes, 1992).

Çocukluk dönemi deneyimlerinin sınır kişilik bozukluğu üzerindeki etkileri ile ilgili klinik temelli teoriler, ebeveynle olan bağların ya ihmal (Adler, 1985) ya da aşırı koruma (Masterson ve Rinsley, 1975) ile karakterize edildiğini öne sürmüştür (Paris ve Frank, 1989). Çocukluk dönemi aşırı koruma ve duygusal ihmalin sınır kişilik bozukluğu üzerindeki rolüne ilişkin hipotezleri test etmeyi amaçlayan bir araştırmada, denekler 62 sınır kişilik bozukluğu tanılı ve 99 sınır kişilik bozukluğu tanısı olmayan hastadan oluşmaktadır. Sınır kişilik tanılı hastalar, sınır kişilik tanısı olmayan hastalara nazaran ebeveynlerini daha fazla kontrolcü ve daha az ilgili olarak hatırladıklarını bildirmişlerdir (Zweig-Frank ve Paris, 1991). Şizofreni tanısı olan 14 hasta ve sınır kişilik bozukluğu tanısı olan 15 hasta ile yapılan bir araştırmada, sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ile şizofreni olan hastalar karşılaştırılmıştır. Sınır kişilik bozukluğu tanılı hastalar daha fazla çocukluk dönemi cinsel ve fiziksel istismar, annelerinden erken ayrılma, daha az anne bakımı ve babaları tarafından aşırı koruma bildirmişlerdir. Normal popülasyon verileriyle karşılaştırıldığında ise, hem annelerinin hem babalarının aşırı koruyucu olduklarını ve daha az bakım verdiklerini bildirmişlerdir (Byrne ve ark., 1990).

1.6. Bağlanma ve Ebeveyn Tutumları

Brethorton ve arkadaşlarına (1997) göre güvenli bağlanma stili ve neticeleriyle olumlu ebeveyn tutumları ve neticeleri birbirini tamamlayıcı faktörlerdir. Örneğin, bağlanmadaki kavramlardan duyarlılık ile Baumrind'in (1971) açıklayıcı-otoriter ebeveynlik kavramı birbirlerine benzeyen kavramlardır. Ayrıca reddedici veya otoriter ebeveyn tutumu, güvensiz bağlanmaya sebep olduğu düşünülen ebeveyn davranışlarını tanımlamaktadır (Sümer, N., 2006).

Geçmişte yapılan araştırmalar incelendiğinde, özellikle çocuk ve bebekler ile yapılmış araştırmalarda (Belsky ve Cassidy, 1994; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985) bağlanma stillerinin ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stillerinden yordandığı görülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999a).

Literatür incelendiğinde, güvenli bağlanan yetişkinlerin anne-babaları ile ilişkilerini daha yakın, pozitif ve samimi değerlendirip ebeveynlerinin destekleyici ve ulaşılabilir olduğunu bildirdikleri görülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999a). Yapılan bir

araştırmada, güvenli bağlanma stilinde sınıflandırılan kişiler ile güvensiz bağlanma stilinde sınıflandırılan 304 yetişkin karşılaştırılmıştır. Araştırma sonuçları güvenli bağlanma stilinde sınıflandırılan yetişkinlerin hem kök ailelerini hem de şimdiki ailelerini daha olumlu tanımladığını göstermektedir (Diehl ve ark., 1998). Bu bulgularla tutarlı olan örnekleme 374 kişiden oluşan bir araştırmada, güvensiz bağlanma stilinde sınıflandırılan kişiler ve güvenli bağlanma stilinde sınıflandırılan kişiler kıyaslandığında, güvenli bağlanma stilinde sınıflandırılan bireylerin erken aile ilişkileri ile ilgili daha olumlu algılar bildirdikleri görölmektedir. Ek olarak araştırma sonuçları, güvenli bağlanan bireylerin özgüvenlerinin daha yüksek olduğunu ve ilişkilerine daha fazla güvendiklerini göstermektedir (Feeney ve Noller, 1990).

Ebeveynlerin zihinsel temsillerinin yapısı ve içeriği ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen örneklemin lisans öğrencilerinden oluştuğu bir araştırmada, katılımcılar ebeveynlerinin açıklamalarını yazmış ve bağlanma stilleri ölçümlerini tamamlamıştır. Araştırma sonucunda, güvenli bağlanan kişilerin ebeveyn temsilleri özenli, yardımsever, cezalandırıcı olmayan şeklinde karakterize edilirken, saplantılı bağlanma stiline sahip kişilerin ebeveyn temsilleri daha fazla cezalandırıcı ve kötü niyet ile karakterize edilmiştir. Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler ise ebeveynlerini nispeten cezalandırıcı ve kötü niyetli olarak tanımlamışlardır. Son olarak kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip katılımcılar ebeveynlerini tanımlarken tutarsız bir şekilde hem cezalandırıcı hem de yardımsever olarak tanımlamışlardır (Levy, Blatt ve Shaver, 1998).

Sümer ve Güngör (1999a) tarafından yapılan örnekleme üniversite öğrencilerinden oluşan çalışmada, algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri arasında ilişki olduğu görölmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, algılanan yüksek seviyede kabul/ilgi ile güvenli bağlanma stili arasında; kontrol ve sıkı denetim ile güvensiz bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır. Ayrıca yapılan grup düzeyindeki karşılaştırmaların bu bulgular ile tutarlı olduğu görölmektedir. Algılanan kabul/ilgi seviyesi düşük olan ailelerden gelmiş olanlara kıyasla, algılanan kabul/ilgi seviyesinin yüksek olduğu izin verici/şımartan ve açıklayıcı/otoriter ailelerden gelmiş olan üniversite öğrencilerinin daha düşük seviyede güvensiz bağlanma stillerine (özellikle saplantılı ve korkulu bağlanma stili) ve daha yüksek seviyede

güvenli bağlanma stiline sahip olduğu görülmektedir. Ek olarak yapılan bu çalışmada, kayıtsız bağlanma stili ile iki ebeveynin de uyguladığı çocuk yetiştirme yöntemleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir (Sümer ve Güngör, 1999a).

Literatür incelendiğinde, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının ergenlerin bağlanmalarını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarından aşırı koruyucu, demokratik, izin verici, baskıcı gibi farklı tutumları ergenlerin bağlanma stillerini etkilemektedir. Anne-baba tutumlarının bağlanma üstündeki rolünü inceleyen bir araştırmada, annelerini ebeveyn tutumlarından demokratik olarak tanımlayan öğrencilerin en yüksek seviyede annelerine bağlandığı görülürken, anneleri aşırı koruyucu olanların orta seviyede, son olarak baskıcı olanların ise en düşük seviyede annelerine bağlandıkları görülmektedir. Baba tutumunun bağlanma üstündeki etkilerini incelendiğinde ise sonuçlar annedeki gibidir. Sıralama yapıldığında babalarını ebeveyn tutumlarından demokratik olarak tanımlayan öğrencilerin babalarına bağlanmaları en yüksek seviyede, aşırı koruyucu olanların orta, son olarak baskıcı olanların ise en düşük seviyede babalarına bağlandıkları görülmektedir (Solmuş, 2010).

Temel veya genel ebeveyn davranışlarının (reddedicilik ve duygusal sıcaklık) ve göreceli olarak kültüre has davranışların (karşılaştırma ve aşırı koruma), ergenlerin ebeveynlerine kaçınmacı ve kaygılı bağlanmalarını ne derecede yordadığını araştıran bir çalışmada, her iki ebeveynin de uyguladıkları çocuk yetiştirme stillerinin ergenlerin bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveyn tutumlarından aşırı koruma ve reddedicilik, ergenlerin bağlanma stillerinden kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Ek olarak araştırma sonucunda bağlanmanın en güçlü yordayıcılarının babanın reddetme davranışları ve annenin duygusal yakınlığı olduğu görülmektedir (Sümer, N., 2006).

Keskin ve Çam (2008) tarafından ergenler ile yapılan bir araştırmada, çocuk yetiştirme tutumlarından disiplin ve baskı alt boyutu ile bağlanma stillerinden korkulu bağlanma arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu görülürken, demokratik ve aşırı annelik ile bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stili arasındaki ilişkinin negatif yönlü olduğu görülmektedir.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma ilişkisel tarama yöntemini kullanan nicel tipte bir araştırmadır.

2.2. Araştırma Örnekleme

Araştırma 18-65 yaş aralığında 388 kişiyle yürütülmüştür. Katılımcıların %64,9'u (n=252) kadın ve %35,1'i (n=136) erkektir. Katılımcıların %75,3'ü (n=292) bekar, %55,7'si (n=216) 18-25 yaş aralığında, %68,8'inin (n=267) eğitim durumu lisanstır. Katılımcılar araştırmaya gönüllülük esasına göre katılmıştır. Örnekleme çevrim içi ortamda ulaşılmıştır.

2.3. Araştırma Soruları

1. Algılanan ebeveyn tutumları bazı demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1a. Algılanan ebeveyn tutumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1b. Algılanan ebeveyn tutumları medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1c. Algılanan ebeveyn tutumları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
 - 1d. Algılanan ebeveyn tutumları eğitim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
2. Sınır kişilik özelliği düzeyi bazı demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2a. Sınır kişilik özelliği düzeyi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2b. Sınır kişilik özelliği düzeyi medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2c. Sınır kişilik özelliği düzeyi yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
 - 2d. Sınır kişilik özelliği düzeyi eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
3. Yetişkin bağlanma stilleri bazı demografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3a. Yetişkin bağlanma stilleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3b. Yetişkin bağlanma stilleri medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3c. Yetişkin bağlanma stilleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
 - 3d. Yetişkin bağlanma stilleri eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

2.4. Veri Toplama Araçları

Katılımcılara araştırmanın gizliliği ve içeriği hakkında bilgi vermek amacıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu, katılımcıların demografik özelliklerini öğrenmek amaçlı Demografik Bilgi Formu, çocukluk döneminde deneyimledikleri ebeveyn tutumlarını değerlendirmek amacıyla Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu, sınır kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi için Borderline Kişilik Envanteri ve yetişkin bağlanma stillerinin belirlenmesi için İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır.

2.4.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu, katılımcılara araştırma içeriği hakkında, araştırmaya katılımın tamamıyla gönüllülük esasına dayandığı ve verilen bilgilerin gizliliğinin korunacağına ilişkin bilgi vermektedir. Bilgilendirilmiş Onam Formu'na Ek-1'de yer verilmiştir.

2.4.2. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, katılımcıların kişisel bilgilerini belirleme amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan soru formudur. Sorular, araştırmanın amacı ve değişkenleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Formda toplam 4 soru yer almaktadır. Bu sorular katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu ve medeni durumu ile ilgilidir. Demografik Bilgi Formu'na Ek-2'de yer verilmiştir.

2.4.3. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu (KAET-Ç)

Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu, Perris ve arkadaşları (1980) tarafından geliştirilmiş olan Algılanan Ebeveyn Tutumları- Çocuk Formu'nun Arrindell ve arkadaşları (1999) tarafından maddelerin kısaltılmasıyla geliştirilmiştir. Dirik, Yorulmaz ve Karancı (2015) tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışmasında cronbach alfa değerleri babanın alt ölçeklerden reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık için sırası ile .71, .73 ve .79 olarak hesaplanırken, annenin alt ölçeklerden reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık için sırası ile .64, .72 ve .75 olarak hesaplanmıştır. Toplamda 23 maddeden oluşan ölçeğin geliştirilmesinde hedeflenen yetişkinlerin çocukluk döneminde ebeveynlerinin tutumlarını nasıl algıladıklarını saptamaktır. Ölçeğin 3 alt boyutu vardır. Alt boyutları aşırı koruyuculuk, duygusal sıcaklık ve reddedicilik olan Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn

Tutumları- Çocuk Formu, bu ebeveyn tutumlarının anneleri ve babaları için ayrı ayrı sorgulandığı 4'lü likert tip (1: hiçbir zaman, 2: arada sırada, 3: sık sık, 4: her zaman) bir ölçektir. Reddedicilik alt boyutunda 7, aşırı koruyuculuk alt boyutunda 9, duygusal sıcaklık alt boyutunda ise 7 madde bulunmaktadır. Ölçekteki 1, 4, 7, 13, 15, 16 ve 21 numaralı maddeler ölçeğin alt boyutlarından reddediciliği; 3, 5, 8, 10, 11, 17, 18, 20 ve 22 numaralı maddeler aşırı koruyuculuğu, 2, 6, 9, 12, 14, 19 ve 23 numaralı maddeler ise duygusal sıcaklığı değerlendirmektedir. Yalnızca madde 17 tersten kodlanmaktadır (1=4, 2=3, 3=2, 4=1). Alt boyuttan alınan yüksek puana göre o ebeveyn tutumunda değerlendirilmektedir (Dirik, Yorulmaz ve Karancı, 2015).

Bu çalışmada Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları- Çocuk Formu'nun kullanılmasının amacı araştırmaya katılan kişilerin çocuklukta deneyimledikleri ebeveyn tutumlarını nasıl algıladıklarını değerlendirmektir. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu Ek-3'te yer almaktadır.

2.4.4. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)

Borderline Kişilik Envanteri, Leichsenring'in (1999) geliştirdiği ve Aydemir ve arkadaşları (2006) tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış, Türkçeye uyarlanmış kendini değerlendirme ölçeğidir. Envanter, Kernberg'in (1999) yapısal kişilik organizasyonu kuramına dayanmakta ve temelde gerçeği değerlendirmede bozulma, ilkel savunma düzenekleri ve kimlik karmaşası belirti kümelerinden oluşmaktadır. Ek olarak, Gunderson'un (1994) Borderline için Tanısal Görüşme ve DSM ölçütlerinden faydalanılmıştır. Envanterin alt ölçekleri yakınlaşmaktan korkma, ilkel savunmalar, kimlik karmaşası ve gerçeği değerlendirme bozukluğu olarak saptanmıştır. Toplamda 53 maddenin olduğu sorulara 'doğru' veya 'yanlış' şeklinde cevap verilmektedir ve 'doğru' 1 puan, 'yanlış' 0 puan olarak değerlendirilmektedir. Borderline Kişilik Envanterinin son iki sorusu (madde 52 ve 53) diğer sorulara bağlıdır, psikopatoloji alkol veya madde kullanımı ile ilişkilendirilmektedir. Envanterin son iki sorusu puanlama yaparken kullanılmamaktadır. Kesme puanı, Leichsenring (1999) tarafından yapılan orjinal çalışmada 20 olarak hesaplanırken Türkçeye uyarlamasında kesme puanı 15/16 olarak hesaplanmıştır. Toplam puan katılımcıların sınır kişilik organizasyonu düzeyini ifade etmektedir. Yapılan orjinal çalışmada envanterin tanı amacıyla kullanılabileceği öne sürülmüştür. Benzer şekilde, Türkçeye uyarlamasında da

Aydemir ve arkadaşları (2006) envanterin özgüllük, yüksek duyarlılık göstermesi ve majör depresyon, şizofreni gibi grupları sınır kişilik bozukluğu grubundan iyi seviyede ayırt etmesi nedeniyle klinik uygulamalarda tanı aracı olarak kullanılabilceğini savunmaktadırlar. Aydemir ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2006), sadece sınır kişilik bozukluğu tanılı olan grubun Cronbach alfa değeri .84 olarak hesaplanırken bütün çalışma grubunun .92 olarak hesaplanmıştır (Aydemir ve ark., 2006).

Bu çalışmada Borderline Kişilik Envanteri'nin kullanılmasının amacı çalışmaya katılan kişilerin sınır kişilik özelliklerini değerlendirmektir. Borderline Kişilik Envanteri Ek-4'te yer almaktadır.

Borderline Kişilik Envanteri'nin araştırmada kullanılması için ölçek yazarı Prof. Dr. Ömer Aydemir'den izin alınmıştır.

2.4.5. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiş olup, Sümer ve Güngör (1999b) tarafından Türkçeye uyarlaması, geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmış olan İlişki Ölçekleri Anketi'nin geliştirilme amacı dört bağlanma protipini (saplantılı, korkulu, kayıtsız ve güvenli) ölçmektir. Ölçek, Yetişkin Bağlanma Ölçeği (Collins ve Read, 1990) ve İlişkiler Anketi'ndeki (Bartholomew ve Horowitz 1991) maddelere ek olarak Hazan ve Shaver'ın (1987) bağlanma ölçümündeki paragraflardan oluşturulmuştur. 7'li likert tip olan ölçek toplamda 30 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplar 1- beni hiç tanımlamıyor ile 7- tamamıyla beni tanımlıyor aralığında değişmektedir. Araştırmaya katılan bireylerden, ölçekteki maddelerin samimi ilişkilerindeki genel tutumlarını ve kendilerini ne kadar tanımladığını 7 basamaklı olan ölçekte belirtmeleri istenmektedir. Saplantılı, korkulu, kayıtsız ve güvenli olmak üzere toplam dört alt ölçekten oluşur. Araştırmaya katılan kişiler, hangi alt ölçekten en yüksek puan alırsa, o yetişkin bağlanma stilinde değerlendirilmektedirler. Yetişkin bağlanma stillerinin ölçülmesini amaçlayan maddelerin puanlarının toplanıp o bağlanma stilini ölçen madde sayısına bölünmesi ile araştırmaya katılan kişilerin atandığı bağlanma stili belirlenmektedir. Ölçeğin 17 maddesi korkulu, saplantılı, kayıtsız ve güvenli yetişkin bağlanma stilini ölçmektedir. Ölçekte yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı ve korkulu bağlanmayı ölçen dörder,

güvenli ve kayıtsız bağlanmayı ölçen beşer madde vardır. Ölçekte bulunan 5, 7 ve 17. sorular ters (1=7, 2=6, 3=5, 5=3, 6=2, 7=1) puanlanmaktadır. Ölçekteki 5. maddenin hem orjinal hem ters yüklü (1=7, 2=6, 3=5, 5=3, 6=2, 7=1) hali birlikte kullanılmaktadır. 3, 7, 8, 10 ve 17 numaralı maddelerin ortalaması güvenli bağlanma stilini; 1, 4, 9 ve 14 numaralı maddelerin ortalaması korkulu bağlanma stilini; 5 (tersten), 6, 11 ve 15 numaralı maddelerin ortalaması saplantılı bağlanma stilini; 2, 5 (orjinal), 12, 13, 16 numaralı maddelerin ortalaması kayıtsız bağlanma stilini vermektedir. İlişki Ölçekleri Anketi'nin alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayısının görece düşük olduğu Kuzey Amerika'da yapılmış olan çalışmalar ile tespit edilmiştir. Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından yapılan çalışmada, alt ölçek alfa .41 ile .71 değerleri arasında hesaplanmıştır. Fakat iç tutarlıkların düşük olmasına karşın, alt ölçeklerin yeterli seviyede test tekrar test güvenilirliğinin (erkekler için ortalama değişmezlik katsayısının .49, kadınlar için ise .53) olduğu saptanmıştır. Sümer ve Güngör (1999b) tarafından yapılan geçerlik güvenilirlik çalışmasının sonucunda, alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayısı .27 ile .61 (alfa) arasında bulunurken, test tekrar test güvenilirliği .54 ile .78 arasında bulunmuştur (Sümer ve Güngör, 1999b).

Bu çalışmada, İlişki Ölçekleri Anketi'nin kullanılmasının amacı araştırmaya katılan kişilerinin bağlanma stillerinin değerlendirilmesidir. İlişki Ölçekleri Anketi Ek-5'te yer almaktadır.

İlişki Ölçekleri Anketi'nin araştırmada kullanılması için ölçek yazarı Prof. Dr. Nebi Sümer'den izin alınmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasına geçmeden önce etik kurul onayı alınmıştır. Veri toplama amacıyla katılımcılara çevrimiçi ortamda ulaşılmıştır. Anket, öncelikle gönüllük esasına dayandığını katılımcılara aktarmak amacıyla bilgilendirilmiş onam formu ardından demografik bilgilerini öğrenme amacıyla demografik bilgi formu ve son olarak veri toplama amacıyla kullanılan ölçekleri içermektedir. Araştırmada katılımcıların kimlik bilgileri ile ilişkili gizliliklerini ihlal edebilecek herhangi bir soru yer almamaktadır. Anketi doldurma süresi yaklaşık 15-20 dakika olarak belirlenmiştir.

2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Betimsel verilerin analizinde standart sapma, ortalama, frekans ve yüzde kullanılmıştır. Araştırmanın değişkenleri ile ilgili normallik varsayımı kutu-çizgi grafikleri, dal-yaprak grafikleri, Q-Q grafiği ve çarpıklık-basıklığa dair veriler ile değerlendirilmiştir. George ve Mallery 'in (2013) belirttiği üzere basıklık ve çarpıklık katsayılarının + 2 ve - 2 arasında yer aldığı durumlarda normal dağılım kabul edilir. Bu araştırmada da çarpıklık ve basıklık değerlerinin bu katsayılar arasında olduğu görülerek normal dağılım olduğu belirlenmiştir. Ölçek puanları arasındaki ilişkilerde Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ve Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Gruplar arası farklarda ise ANOVA ve Bağımsız Gruplar t-Testi kullanılmıştır. Varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiştir. Varyansların homojen olmadığı durumlarda varyanslar homojen olmadığından kullanılan t istatistikleri ve Welch testi istatistikleri kullanılmıştır. Post hoc için varyanslar homojen olduğu durumlarda Scheffe testi; varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Tamhane T2 testi kullanılmıştır. Veriler SPSS 25 programı ile analiz edilmiştir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Betimleyici Verilerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde betimleyici veriler yer almaktadır. Katılımcıların demografik özelliklerine yönelik frekans ve yüzde değerleri ile kullanılan ölçekler için çarpıklık-basıklık değerleri ve en küçük-en büyük değerleri ile standart sapma ve ortalama değerleri verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	252	64,9
	Erkek	136	35,1
Medeni Durum	Evli	96	24,7
	Bekar	292	75,3
Yaş	18-25 Yaş	216	55,7
	26-35 Yaş	98	25,3
	36-45 Yaş	33	8,5
	46 Yaş ve Üstü	41	10,6
Eğitim Durumu	Okur-Yazar	3	,8
	İlkokul	3	,8
	Ortaokul	8	2,1
	Lise	66	17,0
	Lisans	267	68,8
	Lisansüstü	41	10,6

Tablo 1’de katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada 252 (%64,9) kadın ve 136 (%35,1) erkek bulunmaktadır. 96 (%24,7) katılımcı evli ve 292 (%75,3) katılımcı bekadır. 18-25 yaş arası 216 (%55,7) katılımcı, 26-35 yaş aralığında 98 (%25,3), 36-45 yaş aralığında 33 (%8,5) ve 46 yaş ve üstü 41 (%10,6) katılımcı bulunmaktadır. Eğitim durumuna göre, 3 (%0,8) katılımcı okur-yazar, 3 (%0,8) katılımcı ilkokul, 8 (%2,1) katılımcı ortaokul ve 66 (%17,0) katılımcı lise, 267 (%68,8) katılımcı lisans ve 41 (%10,6) katılımcı lisansüstü olarak dağılım göstermektedir.

Tablo 2: KAET-Ç için Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Min	Maks	\bar{x}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Anne-Duygusal Sıcaklık	7	28	20,36	4,81	-,59	-,20
Anne-Aşırı Koruyuculuk	10	36	20,73	5,76	,36	-,55
Anne-Reddedicilik	7	21	10,22	3,09	1,33	1,77
Baba-Duygusal Sıcaklık	7	28	18,38	5,43	-,27	-,69
Baba-Aşırı Koruyuculuk	9	36	19,80	5,92	,51	-,38
Baba-Reddedicilik	7	24	10,49	3,79	1,41	1,49

Tablo 2’de KAET- Ç için çarpıklık-basıklık değerleri ve en küçük-en büyük değerleri ile standart sapma ve ortalama değerleri yer almaktadır.

KAET- Ç Anne Formu Duygusal Sıcaklık alt boyutu için aralık 7-28 arasında, ortalama= 20,36 ve standart sapma= 4,81; çarpıklık= -,59 ve basıklık= -,20 olarak hesaplanmıştır. Aşırı Koruyuculuk alt boyutu için aralık 10-36 arasında, ortalama= 20,73 ve standart sapma= 5,76; çarpıklık= ,36 ve basıklık= -,55 olarak hesaplanmıştır. Reddedicilik alt boyutu için aralık 7-21 arasında, ortalama= 10,22 ve standart sapma= 3,09; çarpıklık= 1,33 ve basıklık= 1,77 olarak hesaplanmıştır.

KART-Ç Baba Formu Duygusal Sıcaklık alt boyutu için aralık 7-28 arasında, ortalama= 18,38 ve standart sapma= 5,43; çarpıklık= -,27 ve basıklık= -,69 olarak hesaplanmıştır. Aşırı Koruyuculuk alt boyutu için aralık 9-36 arasında, ortalama= 19,80 ve standart sapma= 5,92; çarpıklık= ,51 ve basıklık= -,38 olarak hesaplanmıştır. Reddedicilik alt boyutu için aralık 7-24 arasında, ortalama= 10,49 ve standart sapma= 3,79; çarpıklık= 1,41 ve basıklık= 1,49 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3: BKE için Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Min	Maks	\bar{x}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Borderline Kişilik Envanteri	0	38	15,38	8,54	,45	-,37

Tablo 3'te BKE için çarpıklık-basıklık değerleri ve en küçük-en büyük değerleri ile standart sapma ve ortalama değerleri yer almaktadır.

BKE için aralık 0-38 arasında, ortalama= 15,38 ve standart sapma= 8,54, çarpıklık= ,45 ve basıklık= -,37 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4: İÖA için Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	Min	Maks	\bar{x}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Korkulu Bağlanma	4	28	15,52	6,08	-,04	-,83
Kayıtsız Bağlanma	5	35	22,06	7,27	-,29	-,45
Saplantılı Bağlanma	4	28	15,20	4,39	,33	-,05
Güvenli Bağlanma	7	35	20,94	4,91	,26	,24

Tablo 4'te İÖA için çarpıklık-basıklık değerleri ve en küçük-en büyük değerleri ile standart sapma ve ortalama değerleri yer almaktadır.

İÖA Korkulu Bağlanma için aralık 4-28 arasında, ortalama= 15,52 ve standart sapma= 6,08, çarpıklık= -,04 ve basıklık= -,83 olarak hesaplanmıştır. Kayıtsız Bağlanma alt boyutu için aralık 5-35 arasında, ortalama= 22,06 ve standart sapma= 7,27, çarpıklık= -,29 ve basıklık= -,45 olarak hesaplanmıştır. Saplantılı Bağlanma alt boyutu için aralık 4-28 arasında, ortalama= 15,20 ve standart sapma= 4,39, çarpıklık= ,33 ve basıklık= -,05 olarak hesaplanmıştır. Güvenli Bağlanma alt boyutu için aralık 7-35 arasında, ortalama= 20,94 ve standart sapma= 4,91, çarpıklık= ,26 ve basıklık= ,24 olarak hesaplanmıştır.

3.2. KAET-Ç Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, KAET- Ç puanlarının demografik değişkenlere (cinsiyete, medeni duruma, yaşa ve eğitim durumuna) göre incelenmesine ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 5: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	P																																																								
Anne-Duygusal Sıcaklık	Kadın	252	20,51	4,74	,857	386	,392																																																								
	Erkek	136	20,07	4,94				Anne-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	21,19	5,96	2,152	386	,032*	Erkek	136	19,88	5,29	Anne-Reddedicilik	Kadın	252	10,23	3,04	,084	386	,933	Erkek	136	10,20	3,20	Baba-Duygusal Sıcaklık	Kadın	252	18,52	5,43	,729	386	,467	Erkek	136	18,10	5,43	Baba-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	20,65	6,34	4,288 ^a	350,685	,000**	Erkek	136	18,22	4,67	Baba-Reddedicilik	Kadın	252	10,42	3,71	-,534	386	,594
Anne-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	21,19	5,96	2,152	386	,032*																																																								
	Erkek	136	19,88	5,29				Anne-Reddedicilik	Kadın	252	10,23	3,04	,084	386	,933	Erkek	136	10,20	3,20	Baba-Duygusal Sıcaklık	Kadın	252	18,52	5,43	,729	386	,467	Erkek	136	18,10	5,43	Baba-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	20,65	6,34	4,288 ^a	350,685	,000**	Erkek	136	18,22	4,67	Baba-Reddedicilik	Kadın	252	10,42	3,71	-,534	386	,594	Erkek	136	10,63	3,95								
Anne-Reddedicilik	Kadın	252	10,23	3,04	,084	386	,933																																																								
	Erkek	136	10,20	3,20				Baba-Duygusal Sıcaklık	Kadın	252	18,52	5,43	,729	386	,467	Erkek	136	18,10	5,43	Baba-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	20,65	6,34	4,288 ^a	350,685	,000**	Erkek	136	18,22	4,67	Baba-Reddedicilik	Kadın	252	10,42	3,71	-,534	386	,594	Erkek	136	10,63	3,95																				
Baba-Duygusal Sıcaklık	Kadın	252	18,52	5,43	,729	386	,467																																																								
	Erkek	136	18,10	5,43				Baba-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	20,65	6,34	4,288 ^a	350,685	,000**	Erkek	136	18,22	4,67	Baba-Reddedicilik	Kadın	252	10,42	3,71	-,534	386	,594	Erkek	136	10,63	3,95																																
Baba-Aşırı Koruyuculuk	Kadın	252	20,65	6,34	4,288 ^a	350,685	,000**																																																								
	Erkek	136	18,22	4,67				Baba-Reddedicilik	Kadın	252	10,42	3,71	-,534	386	,594	Erkek	136	10,63	3,95																																												
Baba-Reddedicilik	Kadın	252	10,42	3,71	-,534	386	,594																																																								
	Erkek	136	10,63	3,95																																																											

*p<.05; **p<.01; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t İstatistiği

Algılanan ebeveyn tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesine ilişkin Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçlarına Tablo 5'te yer verilmiştir.

KAET- Ç Anne-Aşırı Koruyuculuk ($t_{(386)}= 2,152$; $p<.05$) ve Baba-Aşırı Koruyuculuk ($t_{(350,685)}= 4,288$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Kadın katılımcıların Baba-Aşırı Koruyuculuk ve Anne-Aşırı Koruyuculuk puanlarının erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

KAET- Ç alt boyutlarından Anne-Reddedicilik, Baba Reddedicilik, Anne-Duygusal Sıcaklık ve Baba-Duygusal Sıcaklık puanlarının cinsiyete göre anlamlı seviyede farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 6: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Medeni Duruma Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	sd	P																																																								
Anne-Duygusal Sıcaklık	Evli	96	18,98	4,72	-3,280	386	,001**																																																								
	Bekar	292	20,81	4,76				Anne-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	20,98	5,12	,518 ^a	186,595	,605	Bekar	292	20,65	5,96	Anne-Reddedicilik	Evli	96	10,42	2,71	,731	386	,465	Bekar	292	10,15	3,21	Baba-Duygusal Sıcaklık	Evli	96	17,27	5,22	-2,314	386	,021*	Bekar	292	18,74	5,45	Baba-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	19,65	5,79	-,287	386	,774	Bekar	292	19,85	5,97	Baba-Reddedicilik	Evli	96	11,02	3,57	1,577	386	,116
Anne-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	20,98	5,12	,518 ^a	186,595	,605																																																								
	Bekar	292	20,65	5,96				Anne-Reddedicilik	Evli	96	10,42	2,71	,731	386	,465	Bekar	292	10,15	3,21	Baba-Duygusal Sıcaklık	Evli	96	17,27	5,22	-2,314	386	,021*	Bekar	292	18,74	5,45	Baba-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	19,65	5,79	-,287	386	,774	Bekar	292	19,85	5,97	Baba-Reddedicilik	Evli	96	11,02	3,57	1,577	386	,116	Bekar	292	10,32	3,85								
Anne-Reddedicilik	Evli	96	10,42	2,71	,731	386	,465																																																								
	Bekar	292	10,15	3,21				Baba-Duygusal Sıcaklık	Evli	96	17,27	5,22	-2,314	386	,021*	Bekar	292	18,74	5,45	Baba-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	19,65	5,79	-,287	386	,774	Bekar	292	19,85	5,97	Baba-Reddedicilik	Evli	96	11,02	3,57	1,577	386	,116	Bekar	292	10,32	3,85																				
Baba-Duygusal Sıcaklık	Evli	96	17,27	5,22	-2,314	386	,021*																																																								
	Bekar	292	18,74	5,45				Baba-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	19,65	5,79	-,287	386	,774	Bekar	292	19,85	5,97	Baba-Reddedicilik	Evli	96	11,02	3,57	1,577	386	,116	Bekar	292	10,32	3,85																																
Baba-Aşırı Koruyuculuk	Evli	96	19,65	5,79	-,287	386	,774																																																								
	Bekar	292	19,85	5,97				Baba-Reddedicilik	Evli	96	11,02	3,57	1,577	386	,116	Bekar	292	10,32	3,85																																												
Baba-Reddedicilik	Evli	96	11,02	3,57	1,577	386	,116																																																								
	Bekar	292	10,32	3,85																																																											

*p<.05; **p<.01; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t İstatistiği

Tablo 6’da algılanan ebeveyn tutumlarının medeni durum değişkenine göre incelenmesine ilişkin Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları yer almaktadır.

KAET-Ç Anne- Duygusal Sıcaklık ($t_{(386)} = -3,280$; $p < ,01$) ve Baba- Duygusal Sıcaklık ($t_{(386)} = -2,314$; $p < ,01$) puanlarının medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Medeni durumu Bekar olan katılımcıların Baba- Duygusal Sıcaklık ve Anne- Duygusal Sıcaklık puanlarının evli katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

KAET-Ç Anne- Reddedicilik, Anne-Aşırı Koruyuculuk, Baba- Reddedicilik ve Baba-Aşırı Koruyuculuk alt boyutu puanlarının medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > ,05$).

Tablo 7: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	Sd	P	Fark
Anne-Duygusal Sıcaklık	18-25 Yaş	216	21,06	4,71	6,731	3	,000**	1>3 1>4
	26-35 Yaş	98	20,41	4,63				
	36-45 Yaş	33	17,76	4,55				
	46 Yaş ve Üstü	41	18,66	4,95				
Anne-Aşırı Koruyuculuk	18-25 Yaş	216	20,62	6,04	2,507	3	,059	-
	26-35 Yaş	98	20,27	5,29				
	36-45 Yaş	33	23,30	5,41				
	46 Yaş ve Üstü	41	20,41	5,24				
Anne-Reddedicilik	18-25 Yaş	216	10,20	3,13	,326	3	,807	-
	26-35 Yaş	98	10,17	3,16				
	36-45 Yaş	33	10,70	2,94				
	46 Yaş ve Üstü	41	10,02	2,93				
Baba-Duygusal Sıcaklık	18-25 Yaş	216	18,96	5,58	2,019	3	,111	-
	26-35 Yaş	98	17,70	5,47				
	36-45 Yaş	33	17,18	4,49				
	46 Yaş ve Üstü	41	17,85	4,95				
Baba-Aşırı Koruyuculuk	18-25 Yaş	216	19,64	6,21	1,550	3	,201	-
	26-35 Yaş	98	19,20	5,25				
	36-45 Yaş	33	21,45	5,95				
	46 Yaş ve Üstü	41	20,68	5,73				
Baba-Reddedicilik	18-25 Yaş	216	10,22	3,75	,933	3	,425	-
	26-35 Yaş	98	10,92	4,20				
	36-45 Yaş	33	10,55	3,23				
	46 Yaş ve Üstü	41	10,88	3,38				

*p<.05; **p<.01; ^wWelch testi

Tablo 7’de algılanan ebeveyn tutumlarının yaş değişkenine göre incelenmesine ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır.

KAET-Ç Anne-Duygusal Sıcaklık ($F_{(3-384)}= 6,731$; $p<.01$) alt boyutu puanlarının yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. 18-25 yaş aralığında olan katılımcıların Anne-Duygusal Sıcaklık alt boyutu puanlarının 36-45 yaş aralığı ile 46 yaş ve üstü olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

KAET-Ç alt boyutlarından Baba-Duygusal Sıcaklık, Anne-Reddedicilik, Anne-Aşırı Koruyuculuk, Baba-Reddedicilik ve Baba-Aşırı Koruyuculuk puanlarının yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>,05$).

Tablo 8: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	Sd	P	Fark
Anne-Duygusal Sıcaklık	Lise ⁽¹⁾	66	18,55	5,79	4,297 ^w	2	,017*	2>1
	Lisans ⁽²⁾	267	20,68	4,61				
	Lisansüstü ⁽³⁾	41	21,00	3,69				
Anne-Aşırı Koruyuculuk	Lise ⁽¹⁾	66	21,39	5,94	1,375	2	,254	-
	Lisans ⁽²⁾	267	20,40	5,68				
	Lisansüstü ⁽³⁾	41	21,63	5,86				
Anne-Reddedicilik	Lise ⁽¹⁾	66	10,83	3,40	3,139	2	,044*	Fark Yok
	Lisans ⁽²⁾	267	9,97	3,00				
	Lisansüstü ⁽³⁾	41	10,90	3,29				
Baba-Duygusal Sıcaklık	Lise ⁽¹⁾	66	16,89	5,94	2,921	2	,055	-
	Lisans ⁽²⁾	267	18,54	5,30				
	Lisansüstü ⁽³⁾	41	19,10	5,39				
Baba-Aşırı Koruyuculuk	Lise ⁽¹⁾	66	19,70	5,48	,737	2	,479	-
	Lisans ⁽²⁾	267	19,58	6,01				
	Lisansüstü ⁽³⁾	41	20,78	5,85				
Baba-Reddedicilik	Lise ⁽¹⁾	66	10,86	3,92	1,435	2	,239	-
	Lisans ⁽²⁾	267	10,28	3,77				
	Lisansüstü ⁽³⁾	41	11,20	3,91				

* $p<,05$; ** $p<,01$; ^wWelch testi

Tablo 8’de algılanan ebeveyn tutumlarının eğitim durumuna göre incelenmesine ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır.

KAET-Ç Anne-Duygusal Sıcaklık ($F_{(2-90,112)}= 4,297$; $p<,05$) ve Anne-Reddedicilik ($F_{(2-371)}= 3,139$; $p<,05$) puanlarının eğitim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Eğitim durumu lisans ve lisansüstü düzeyde

olan katılımcıların Anne-Duygusal Sıcaklık alt boyutu puanlarının eğitim durumu lise olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakat, Anne-Reddedicilik alt boyutu için test sonuçları anlamlı olsa da ikili karşılaştırmalar testi sonuçlarının anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

KAET-Ç Baba-Reddedicilik, Baba-Duygusal Sıcaklık, Anne-Aşırı Koruyuculuk, Baba-Aşırı Koruyuculuk alt boyutlarının eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

3.3. BKE Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, Borderline Kişilik Envanteri puanlarının demografik değişkenlere (cinsiyete, medeni duruma, yaşa, eğitim durumuna) göre incelenmesine yönelik analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 9: Sınır Kişilik Özelliğinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	sd	P
Borderline Kişilik Envanteri	Kadın	252	86,83	8,26	,674	386	,501
	Erkek	136	86,22	9,05			

* $p<.05$; ** $p<.01$; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t İstatistiği

Sınır kişilik özelliğinin cinsiyete göre incelenmesine ilişkin Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

BKE puanlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Tablo 10: Sınır Kişilik Özelliğinin Medeni Duruma Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	t	Sd	P
Borderline Kişilik Envanteri	Evli	96	87,79	8,75	1,555	386	,121
	Bekar	292	86,23	8,45			

* $p<.05$; ** $p<.01$; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t İstatistiği

Tablo 10’da sınır kişilik özelliğinin medeni duruma göre incelenmesine ilişkin Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları yer almaktadır.

BKE puanlarının medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>,05$).

Tablo 11: Sınır Kişilik Özelliğinin Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	Sd	p	Fark
Borderline Kişilik Envanteri	18-25 Yaş ⁽¹⁾	216	16,64	8,44	4,719	3	,001**	1>4
	26-35 Yaş ⁽²⁾	98	14,14	8,20				
	36-45 Yaş ⁽³⁾	33	15,21	8,67				
	46 Yaş ve Üstü ⁽⁴⁾	41	11,85	8,59				

* $p<,05$; ** $p<,01$; ^wWelch testi

Tablo 11’de sınır kişilik özelliğinin yaşa göre incelenmesine ilişkin ANOVA sonuçları verilmiştir.

BKE ($F_{(3-384)} = 4,719$; $p<,01$) puanlarının yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. 18-25 yaş aralığında olan katılımcıların Borderline Kişilik Envanteri puanlarının 46 yaş ve üstünde olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Sınır Kişilik Özelliğinin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	Sd	p	Fark
Borderline Kişilik Envanteri	Lise	66	17,09	9,40	1,973	371	,141	-
	Lisans	267	14,78	8,10				
	Lisansüstü	41	15,05	9,25				

* $p<,05$; ** $p<,01$; ^wWelch testi

Tablo 12’de sınır kişilik özelliğinin eğitim durumu değişkenine göre incelenmesine ilişkin ANOVA sonuçları yer almaktadır.

Borderline Kişilik Envanteri puanlarının eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$).

3.4. İÖA Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, İlişki Ölçekleri Anketi puanlarının farklı demografik değişkenlere (cinsiyete, medeni duruma, yaşa ve eğitim durumuna) göre incelenmesine yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 13: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Cinsiyete Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	Sd	P
Korkulu Bağlanma	Kadın	252	15,54	5,95	,113	386	,910
	Erkek	136	15,47	6,34			
Kayıtsız Bağlanma	Kadın	252	21,90	7,00	-,589	386	,556
	Erkek	136	22,35	7,75			
Saplantılı Bağlanma	Kadın	252	15,08	4,21	-,686 ^a	250,598	,493
	Erkek	136	15,41	4,73			
Güvenli Bağlanma	Kadın	252	20,70	4,75	-1,297	386	,195
	Erkek	136	21,38	5,18			

*p<.05; **p<.01; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t İstatistiği

Tablo 13'te yetişkin bağlanma stillerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesine ilişkin Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları yer almaktadır.

İÖA Korkulu, Kayıtsız, Saplantılı ve Güvenli Bağlanma puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

Tablo 14: Yetişkin Bağlanma Stilllerinin Medeni Duruma Göre İncelenmesine Yönelik Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	T	sd	P
Korkulu Bağlanma	Evli	96	14,78	6,14	-1,370	386	,171
	Bekar	292	15,76	6,05			
Kayıtsız Bağlanma	Evli	96	21,49	7,85	-,881	386	,379
	Bekar	292	22,24	7,07			
Saplantılı Bağlanma	Evli	96	14,65	4,30	-1,415	386	,158
	Bekar	292	15,38	4,42			
Güvenli Bağlanma	Evli	96	21,15	4,77	,484	386	,629
	Bekar	292	20,87	4,96			

*p<.05; **p<.01; ^aVaryanslar Homojen Olmadığında Kullanılan t İstatistiği

Yetişkin bağlanma stillerinin medeni durumu değişkenine göre incelenmesine ilişkin Bağımsız Gruplar t-Testi sonuçları Tablo 14'te yer almaktadır.

İÖA Korkulu, Kayıtsız, Saplantılı ve Güvenli Bağlanma puanlarının medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

Tablo 15: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Yaşa Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	ss	F	Sd	p	Fark
Korkulu Bağlanma	18-25 Yaş	216	15,95	6,28	1,263	3	,287	-
	26-35 Yaş	98	15,24	5,85				
	36-45 Yaş	33	13,88	5,33				
	46 Yaş ve Üstü	41	15,22	6,01				
Kayıtsız Bağlanma	18-25 Yaş	216	22,32	7,34	,480	3	,696	-
	26-35 Yaş	98	22,14	6,97				
	36-45 Yaş	33	20,94	8,16				
	46 Yaş ve Üstü	41	21,37	6,96				
Saplantılı Bağlanma	18-25 Yaş	216	15,62	4,18	1,742	3	,158	-
	26-35 Yaş	98	14,43	4,71				
	36-45 Yaş	33	15,00	5,16				
	46 Yaş ve Üstü	41	14,95	3,91				
Güvenli Bağlanma	18-25 Yaş	216	20,56	5,25	1,146	3	,330	-
	26-35 Yaş	98	21,41	4,66				
	36-45 Yaş	33	20,88	4,30				
	46 Yaş ve Üstü	41	21,80	3,93				

*p<.05; **p<.01; ^wWelch testi

Yetişkin bağlanma stillerinin yaş değişkenine göre incelenmesine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 15'te görülmektedir.

İÖA Korkulu, Kayıtsız, Saplantılı ve Güvenli Bağlanma puanlarının yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür (p>.05).

Tablo 16: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Eğitim Durumuna Göre İncelenmesine Yönelik ANOVA Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	F	Sd	p	Fark
Korkulu Bağlanma	Lise	66	15,88	6,32		2		
	Lisans	267	15,34	5,99	,244	371	,784	-
	Lisansüstü	41	15,71	6,27				
Kayıtsız Bağlanma	Lise	66	22,73	7,86		2		
	Lisans	267	21,94	7,05	,414	371	,662	-
	Lisansüstü	41	21,56	7,36				
Saplantılı Bağlanma	Lise	66	14,41	5,14		2		
	Lisans	267	15,39	4,25	1,362	371	,258	-
	Lisansüstü	41	15,49	4,41				
Güvenli Bağlanma	Lise	66	20,74	4,25		2		
	Lisans	267	20,78	5,21	,650	371	,523	-
	Lisansüstü	41	21,71	4,16				

*p<.05; **p<.01; ^wWelch testi

Yetişkin bağlanma stillerinin eğitim durumuna göre incelenmesine ilişkin ANOVA sonuçlarına Tablo 16'da yer verilmiştir.

İÖA Saplantılı Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Korkulu ve Güvenli Bağlanma alt boyutu puanlarının eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

3.5. BKE, İÖA ve KAET-Ç Puanları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Bu bölümde, Borderline Kişilik Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi ve Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 17: Sınır Kişilik Özelliği ve Yetişkin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Borderline Kişilik Envanteri
Korkulu Bağlanma	,324**
Kayıtsız Bağlanma	,270**
Saplantılı Bağlanma	,194**
Güvenli Bağlanma	-,069

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 17’de sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin Pearson korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

BKE puanları ile İÖA Korkulu ($r = ,324$; $p < ,01$), Kayıtsız ($r = ,270$; $p < ,01$), Saplantılı Bağlanma ($r = ,194$; $p < ,01$) alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. İÖA alt boyutlarından Güvenli Bağlanma ile BKE puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olmadığı görülmüştür ($p > ,05$).

Tablo 18: Sınır Kişilik Özelliği ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Borderline Kişilik Envanteri
Anne-Duygusal Sıcaklık	-,122*
Anne-Aşırı Koruyuculuk	,311**
Anne-Reddedicilik	,346**
Baba-Duygusal Sıcaklık	-,171**
Baba-Aşırı Koruyuculuk	,272**
Baba-Reddedicilik	,289**

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 18’de sınır kişilik özelliği ve algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

BKE puanları ile KAET-Ç Anne-Duygusal Sıcaklık ($r = -,122$; $p < ,05$), Anne-Aşırı Koruyuculuk ($r = ,311$; $p < ,01$), Anne-Reddedicilik ($r = ,346$; $p < ,01$), Baba-

Duygusal Sıcaklık ($r = -,171$; $p <,01$), Baba-Aşırı Koruyuculuk ($r = ,272$; $p <,01$), Baba-Reddedicilik ($r = ,289$; $p <,01$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

Tablo 19: Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine Yönelik Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler	Korkulu Bağlanma	Kayıtsız Bağlanma	Saplantılı Bağlanma	Güvenli Bağlanma
Anne-Duygusal Sıcaklık	-,056	-,077	-,075	,074
Anne-Aşırı Koruyuculuk	,158**	,139**	,110*	-,081
Anne-Reddedicilik	,171**	,138**	,149**	-,069
Baba-Duygusal Sıcaklık	-,076	-,095	-,077	,039
Baba-Aşırı Koruyuculuk	,213**	,136**	,176**	-,060
Baba-Reddedicilik	,144**	,127*	,176**	-,039

** $p <,01$, * $p <,05$

Tablo 19’da yetişkin bağlanma stilleri ve algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer vermiştir.

KAET-Ç Anne-Aşırı Koruyuculuk alt boyutu puanları ile İÖA Korkulu ($r = ,158$; $p <,01$), Kayıtsız ($r = ,139$; $p <,01$), Saplantılı Bağlanma ($r = ,110$; $p <,05$) alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Anne-Reddedicilik alt boyutu puanları ile İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu ($r = ,171$; $p <,01$), Kayıtsız ($r = ,138$; $p <,01$), Saplantılı Bağlanma ($r = ,149$; $p <,01$) alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Baba-Aşırı Koruyuculuk alt boyutu puanları ile İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu ($r = ,213$; $p <,01$), Kayıtsız ($r = ,136$; $p <,01$), Saplantılı Bağlanma ($r = ,176$; $p <,01$) alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Baba-Reddedicilik alt boyutu puanları ile İlişki Ölçekleri Anketi Korkulu ($r = ,144$; $p <,01$), Kayıtsız ($r = ,127$; $p <,05$), Saplantılı Bağlanma ($r = ,176$; $p <,01$) alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p >,05$).

3.6. BKE, İÖA ve KAET-Ç Puanları Arasındaki Yordayıcı Etkilerin İncelenmesi

Bu bölümde Borderline Kişilik Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi ve Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu üzerinde yordayıcı etkinin incelenmesine yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 20: Yetişkin Bağlanma Stillerinin Sınır Kişilik Özelliği Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata B	Beta	T	P
Borderline Kişilik Envanteri	Sabit	4,932	1,659		2,973	,003
	Korkulu bağlanma	,418	,068	,297	6,104	,000**
	Saplantılı bağlanma	,261	,095	,134	2,759	,006**

R= ,350 R²= ,117 Sd:2/ 385 F: 26,871 p=,000**

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 20’de yetişkin bağlanma stillerinin sınır kişilik özelliği üzerinde yordayıcı etkisini belirleme amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır.

İlişki Ölçekleri Anketi Puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla ‘Stepwise’ yöntemli kullanılmıştır. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{(2, 385)} = 26,871$, $p < ,01$). Model, Borderline Kişilik Envanteri puan varyansının %11,7’sini açıklamaktadır. Korkulu Bağlanma ($\beta = ,297$, $t = 6,104$, $p < ,01$) ve Saplantılı Bağlanma ($\beta = ,134$, $t = 2,759$, $p < ,01$) alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Güvenli ve Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür ($p > ,05$).

Tablo 21: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Sınır Kişilik Özelliği Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata B	Beta	T	P
Borderline Kişilik Envanteri	Sabit	2,038	1,694		1,203	,230
	Anne Reddedicilik	,799	,137	,289	5,840	,000**
	Baba Aşırı Koruyuculuk	,262	,071	,182	3,669	,000**

R= ,387 R²= ,149 Sd:2/ 385 F: 33,827 p=,000**

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 21’de algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği üzerindeki yordayıcı etkisini belirleme amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır.

KAET-Ç puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla ‘Stepwise’ yöntemli kullanılmıştır. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{(2, 385)} = 33,827, p < ,01$). Model, Borderline Kişilik Envanteri puan varyansının %14,9’unu açıklamaktadır. Anne-Reddedicilik ($\beta = ,289, t = 5,840, p < ,01$) ve Baba-Aşırı Koruyuculuk ($\beta = ,182, t = 3,669, p < ,01$) alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Baba-Reddedicilik, Baba-Duygusal Sıcaklık, Anne-Aşırı Koruyuculuk ve Anne-Duygusal Sıcaklık alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür ($p > ,05$).

Tablo 22: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yetişkin Bağlanma Stillerinden Korkulu Bağlanma Alt Boyutu Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata B	Beta	T	P
Korkulu Bağlanma	Sabit	9,596	1,270		7,556	,000
	Baba Aşırı Koruyuculuk	,182	,053	,177	3,401	,001**
	Anne Reddedicilik	,227	,102	,115	2,216	,027*

R= ,240 R²= ,058 Sd:2/ 385 F: 11,758 p=,000**

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 22’de algılanan ebeveyn tutumlarının yetişkin bağlanma stillerinden korkulu bağlanma alt boyutu üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır.

KAET-Ç Puanlarının İÖA Korkulu Bağlanma alt boyutu puanları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla ‘Stepwise’ yöntemli kullanılmıştır. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{(2, 385)} = 11,758$, $p < ,01$). Model, Korkulu Bağlanma alt boyutu puan varyansının %5,8’ini açıklamaktadır. Baba-Aşırı Koruyuculuk ($\beta = ,177$, $t = 3,401$, $p < ,01$) ve Anne-Reddedicilik ($\beta = ,115$, $t = 2,216$, $p < ,05$) alt boyutu puanlarının Korkulu Bağlanma alt boyutu puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Baba-Duygusal Sıcaklık, Anne-Aşırı Koruyuculuk, Anne-Duygusal Sıcaklık ve Baba-Reddedicilik alt boyutu puanlarının Korkulu Bağlanma alt boyutu puanlarını anlamlı şekilde yordamadığı görülmektedir ($p > ,05$).

Tablo 23: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yetişkin Bağlanma Stillerinden Kayıtsız Bağlanma Alt Boyutu Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata B	Beta	T	P
Kayıtsız Bağlanma	Sabit	18,428	1,369		13,461	,000
	Anne Aşırı Koruyuculuk	,175	,064	,139	2,751	,006**
R= ,139 R ² = ,019 Sd:1/ 386 F: 7,568 p=,006**						

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 23'te algılanan ebeveyn tutumlarının yetişkin bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanma alt boyutu üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır.

KAET-Ç Puanlarının İÖA Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla 'Stepwise' yöntemli kullanılmıştır. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($F_{(1, 386)} = 7,568$, $p < ,01$). Model, Kayıtsız Bağlanma puan varyansının %1,9'unu açıklamaktadır. Anne-Aşırı Koruyuculuk ($\beta = ,139$, $t = 2,751$, $p < ,01$) alt boyutu puanlarının Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Anne-Duygusal Sıcaklık, Anne-Reddedicilik, Baba-Aşırı Koruyuculuk, Baba-Duygusal Sıcaklık ve Baba-Reddedicilik alt boyutu puanlarının Kayıtsız Bağlanma alt boyutu puanlarını anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür ($p > ,05$).

Tablo 24: Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Yetişkin Bağlanma Stillerinden Saplantılı Bağlanma Alt Boyutu Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata B	Beta	t	P
Saplantılı Bağlanma	Sabit	12,039	,814		14,788	,000
	Baba Reddedicilik	,137	,067	,118	2,052	,041*
	Baba Aşırı Koruyuculuk	,087	,043	,117	2,035	,043*
R= ,204 R ² = ,041 Sd:2/ 385 F: 8,325 p=, 000**						

**p < ,01, *p < ,05

Tablo 24’te algılanan ebeveyn tutumlarının yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma alt boyutu üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi kurgulanmıştır.

KAET-Ç Puanlarının İÖA Saplantılı Bağlanma alt boyutu puanları üzerindeki yordayıcı etkisini belirlemek amacıyla ‘Stepwise’ yöntemli kullanılmıştır. Kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F_{(2, 385)} = 8,325$, $p < ,01$). Model, Saplantılı Bağlanma alt boyutu puan varyansının %4,1’ini açıklamaktadır. Baba-Reddedicilik ($\beta = ,118$, $t = 2,052$, $p < ,05$) ve Baba-Aşırı Koruyuculuk ($\beta = ,117$, $t = 2,035$, $p < ,05$) alt boyutu puanlarının Saplantılı Bağlanma alt boyutu puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Baba- Duygusal Sıcaklık, Anne-Duygusal Sıcaklık, Anne-Aşırı Koruyuculuk ve Anne-Reddedicilik alt boyutu puanlarının Saplantılı Bağlanma alt boyutu puanlarını anlamlı şekilde yordamadığı görülmektedir ($p > ,05$).

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Araştırmanın tartışma bölümünde, araştırmanın değişkenleri olan algılanan ebeveyn tutumlarının, sınır kişilik bozukluğunun ve yetişkin bağlanma stillerinin önce demografik değişkenlere daha sonra birbirleriyle olan ilişkilerine yönelik bulgular daha önce yapılmış, literatürde yer alan bulgular doğrultusunda incelenerek tartışılmıştır. Ek olarak, daha sonra algılanan ebeveyn tutumlarının, sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisi incelenerek tartışılmıştır.

Algılanan ebeveyn tutumları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumlarından anne aşırı koruyuculuk ile baba aşırı koruyuculuğun anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Kadın katılımcıların baba aşırı koruyuculuk ve anne aşırı koruyuculuk puanlarının erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşın, araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda hem anne hem baba boyutunda reddedicilik ve duygusal sıcaklık alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Literatür incelemesinde cinsiyet değişkenine göre algılanan ebeveyn tutumunun farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin çelişkili sonuçların olduğu görülmektedir. Akgül ve Dirik (2018) tarafından ergenler ile yapılan bir araştırmada kız katılımcıların erkek katılımcılara göre ebeveynlerinden daha yüksek düzeyde aşırı koruma gördükleri görülmektedir. Aynı çalışmada kız katılımcılar duygusal sıcaklık boyutunda daha yüksek puan almıştır. Reddedilme boyutunun ise hem anne hem baba için cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Çöp, Kültür ve Dinç (2017) tarafından yapılmış olan araştırmada algılanan denetleme ile cinsiyetin kız olması arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğu görülmüştür. Karşıt olarak Alabay (2017) tarafından yapılan araştırmada çocuğunun cinsiyeti erkek olan ebeveynlerin cinsiyeti kız olan ebeveynlere göre çocuklarına karşı otoriter tutumlarının oldukları görülmektedir. Benzer amaçlar doğrultusunda yapılan bazı çalışmalarda ise erkek katılımcıların deneyimledikleri reddedici tutum düzeyinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Buschgens ve ark., 2010; Cankardaş, 2019; Hussain ve Munaf, 2012). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise hiçbir katılımcının ebeveynini reddedici algılamadığı görülmektedir (Çeçen, 2008). Kültürlere göre ebeveyn tutumları farklılık göstermektedir (Fatimilehin ve Nadirshaw, 1994). Başka bir deyişle, toplumun etkisi

çocuk ile ebeveyni arasındaki ilişkiyi belirlemektedir. Türk aile sisteminde ise genellikle denetleyici, otoriter, aşırı koruyucu ve kısıtlayıcı yapının varlığı öne çıkmaktadır (Yavuzer, 1999). Bazı ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre çocuklarına farklı davrandıkları bilinmektedir (Cankardaş, 2019). Başka bir deyişle, çocuğun cinsiyeti ebeveynlerin tavrını belirleyen etkenler arasında yer almaktadır (Yavuzer ve ark., 2011). Ayrıca kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla kontrol ve denetim aldıkları literatür bulgularında mevcuttur (Muñiz-Rivas, Vera ve Povedano-Díaz, 2019). Türk kültüründe kız çocukları denetlenen ve gözetlenen kişi olurken, erkek çocukların bağımsızlığını ve cinselliğini yaşamasına izin verildiği bilinmektedir (Saymaz, 2003). Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, kültürel farklılıklar nedeniyle literatürde çelişkili sonuçların olduğu düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları medeni durum değişkenine göre incelendiğinde, bekar katılımcıların baba duygusal sıcaklık ve anne duygusal sıcaklık puanlarının evli katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Algılanan ebeveyn tutumlarından hem baba hem de anne için reddediciliğin ve aşırı koruyuculuğun medeni duruma göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde, kişilerin medeni durumuna göre incelenen çalışmaya rastlanmamakla beraber, literatürdeki araştırmaların ebeveynlerin medeni durumuna göre algılanan ebeveyn tutumlarının farklılaşp farklılaşmadığını araştırdığı görülmektedir (Kaya ve Gündüz, 2019). Kaya ve Gündüz (2019) tarafından yapılan çalışmada ebeveyni boşanan çocukların ebeveynlerinden daha fazla farklılaşmamış red, saldırganlık/düşmanlık, soğukluk ve ihmal/kayıtsızlık algıladıkları görülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları yaş değişkenine göre incelendiğinde, 18-25 yaş aralığında olan araştırma katılımcılarının anne duygusal sıcaklık puanlarının 36-45 yaş aralığı ile 46 yaş ve üzeri katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne boyutunda reddediciliğin ve aşırı koruyuculuğun; baba boyutunda ise reddediciliğin, aşırı koruyuculuğun ve duygusal sıcaklığın yaş değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yaş ilerledikçe, kişilerin çocukluk dönemini hatırlaması zorlaşmaktadır (Cankardaş, 2019). Bu sebeple bulguların gerçeği yansıtmayabileceği düşünülmektedir. Erkman ve Rohner (2006) tarafından yapılan çalışmada yaşın, algılanan ebeveyn cezası ile ya da ebeveyn kabulü ile ilişkilendirilmediği

görülmektedir. Modernleşmeyle beraber ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme tutumlarının giderek farklılaştığı bilinmektedir (Kankurdan, 2020) Her bir kuşağın kendine özgü dinamikleri vardır (Dönmez, 2019). Ebeveynlerin tutumları, toplumdan topluma göre, içinde bulunan kültürel ve ekonomik seviyeye göre farklılık göstermektedir (Yavuzer, 1999). Araştırma sonucundaki yaş değişkenine göre farklılaşmada, zaman içinde değişen toplumun, kültürün etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumlarından anne duygusal sıcaklığın ve anne reddediciliğin katılımcıların eğitimine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Eğitimi lisans ve lisansüstü düzeyde olan katılımcıların anne duygusal sıcaklık puanlarının eğitim durumu lise düzeyinde olan katılımcılardan daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Fakat, anne reddedicilik için test sonuçlarının anlamlı olduğu görülse de ikili karşılaştırmalar testi sonuçlarının anlamlı olmadığı görülmektedir. Anne boyutunda aşırı koruyuculuğun; baba boyutunda reddediciliğin, aşırı koruyuculuğun ve duygusal sıcaklığın eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Araştırma bulguları literatür bulgularıyla tutarlılık göstermemektedir. Örneğin, Kendir ve Demirli (2016) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn tutumlarının (demokratik tutumun, koruyucu tutumun ve otoriter tutumun) katılımcıların eğitimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Kendir ve Demirli'nin (2016) yaptığı çalışma ile tutarlı olarak Örnek (2018) tarafından yapılan çalışmada da algılanan ebeveyn tutumlarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür.

Sınır kişilik özelliği cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, Borderline Kişilik Envanteri puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatürde yer alan araştırma bulgularında çelişkili sonuçların olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın bulgularıyla paralellik gösteren bazı araştırmalarda da sınır kişilik cinsiyet değişkenine göre incelediğinde, istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı görülmektedir (Grant ve ark., 2008; Torgersen, Kringlen ve Cramer, 2001; Zlotnick, Rothschild ve Zimmerman, 2002). Üniversite öğrencileriyle yapılan sınır kişilik özellikleriyle ilişkili değişkenleri inceleyen bir araştırmada sınır kişilik

bozukluğunun en düşük yordayıcısının cinsiyet olduğu görülmektedir (Morsünbül, 2020). Buna karşın, yapılan bazı çalışmalar sınır kişiliğin erkeklerde daha çok görüldüğünü göstermektedir (Barzega ve ark., 2001; Carter ve ark., 1999). Sınır kişilik bozukluğunun tanısında etiketleme sürecinin rolünü inceleyen Henry ve Cohen (1983) sınır kişilik tanısı olmayan kişilerle yaptıkları araştırmada erkeklerin kadınlardan daha fazla sınır kişilik özelliği gösterdiklerini bulgulamışlardır. Yapılan bazı çalışmalarda ise sınır kişiliğin kadınlarda daha çok görüldüğü görülmektedir (Maier ve ark., 1992). APA'ya göre (2013) sınır kişilik bozukluğu tanısı kadınlarda daha çok görülmektedir. Yapılan meta-analiz sonuçlarına göre sınır kişilik bozukluğu olan bireylerin %76'sını kadınlar oluşturmaktadır (Widiger ve Trull, 1993). Kişilik bozukluklarının kadınlarda veya erkeklerde daha yaygın olmasının toplumsal cinsiyet önyargılarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Morsünbül, 2020). Bunun, literatürdeki çelişkili sonuçları açıklayabileceği düşünülmektedir.

Sınır kişilik özelliği medeni duruma göre incelendiğinde, Borderline Kişilik Envanteri puanlarının medeni duruma göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgularla tutarlı olan, örneklemini üniversite öğrencilerinden oluşturan bir çalışmada sınır kişilik medeni duruma göre incelenmiş ve araştırma sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (Irmak, 2021). Sınır kişilik bozukluğu tanılı olan ve olmayan iki grubu karşılaştıran Aktan (2021) da sınır kişiliğin medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulgulamıştır. Örneklemini kadınlardan oluşan ve sınır kişilik bozukluğu tanısı olan ve tanısı olmayan kadınlar ile yapılan bir çalışmada medeni durum değişkenine göre sınır kişiliğin farklılaşmadığı görülmektedir (Tunçelli, 2008). Sınır kişilik bozukluğu ile diğer kişilik bozuklukları arasındaki farkları araştıran, örneklemini 120 sınır kişilik bozukluğu ve 103 diğer tip kişilik bozukluklarından oluşan bir araştırmada, sınır kişilik medeni duruma göre incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığı görülmektedir (Zanarini ve ark., 1990). Köse (2007) tarafından yapılan çalışmada da bulguların desteklendiği, medeni durum değişkeni açısından farklılığın bulunmadığı görülmektedir. Buna karşın, literatürde sınır kişilik bozukluğu olan kişilerin boşanmış ya da bekar olan kişilerden olma olasılığının yüksek olduğunu gösteren araştırmaların da olduğu görülmektedir (Keser, 1998).

Sınır kişilik özelliği yaş değişkenine göre incelendiğinde, Borderline Kişilik Envanteri puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. 18-25 yaş arası katılımcıların Borderline Kişilik Envanteri puanlarının 46 yaş ve üzeri olanlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmadaki bulgular literatür bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Sınır kişilik bozukluğu, yaşla beraber azalma eğiliminde olan bir kişilik bozukluğudur (De Moor ve ark., 2009). Belirtilerinin başlangıç yaşı erken yetişkinlik döneminde (18 yaştan 25 yaşa kadar olan süreç) %50 oranındadır ve belirtiler yaşla azalmaktadır (Gunderson ve Links, 2019). Sınır kişilik bozukluğu olan hastaların remisyona kadar geçen süreçte klinik olarak temel belirleyicilerinin ne olduğunu araştıran bir çalışmada, kişilerin yaş almakla birlikte sınır kişilik tanısının kriterlerini karşılamadığı görülmektedir (Zanarini ve ark., 2006). 15-27 yıllık takip çalışmalarına göre sınır kişilik bozukluğu olan kişiler 40 yaşına geldikten sonra tanı kriterlerini karşılamamaktadırlar (Paris, 2002).

Sınır kişilik özelliği eğitim durumuna incelendiğinde, Borderline Kişilik Envanteri puanlarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle sınır kişilik, medeni duruma göre farklılaşmamaktadır. Bu bulgularla tutarlı olan 26 sınır kişilik bozukluğu tanılı hasta ve 26 sağlıklı kontrolün örneklemini oluşturduğu bir araştırmada eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır (Altun ve Atagün, 2019). Sınır kişilik tanısı olan ve olmayan kadınları çeşitli değişkenler açısından karşılaştıran bir araştırmada da Altun ve Atagün (2019) tarafından yapılan çalışma ve bu çalışma bulgularıyla tutarlı olarak sınır kişilik eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde anlamlı farklılık saptanamamıştır (Tunçelli, 2008).

Yetişkin bağlanma stilleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, saplantılı, korkulu, kayıtsız ve güvenli bağlanma alt boyutlarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, yetişkin bağlanma stilleri cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Cinsiyete göre yetişkin bağlanma stillerinin farklılaşp farklılaşmadığıyla ilişkili literatürdeki bazı araştırma bulgularının, bu çalışmadaki bulguyu desteklediği görülmektedir (Kandaz, 2018; Oktay ve Batıgün, 2014; Shi, 2003; Tanış, 2014). Başka bir deyişle, bağlanmanın cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, literatürde bulunan bazı araştırma bulgularıyla

desteklenmektedir. Buna karşın bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaştığını gösteren çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada güvenli bağlanma alt boyutunda erkekler anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar alırken, korkulu bağlanma alt boyutunda kızlar anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almıştır (Saymaz, 2003). Batholomew ve Horowitz (1991) tarafından yapılan çalışmada da cinsiyet farklılıklarının olduğu görülmektedir. Bu çalışmaya göre, kayıtsız bağlanma stilinde erkekler daha yüksek puanlara sahipken, korkulu bağlanma stilinde kadınlar daha yüksek puanlara sahiptirler.

Yetişkin bağlanma stilleri medeni durum değişkenine göre incelendiğinde, saplantılı, kayıtsız, korkulu ve güvenli bağlanma alt boyutlarının katılımcıların medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu bulgularla tutarlı olan Sümer (2006) tarafından yapılan çalışmada da bağlanmanın medeni duruma göre farklılaşmadığını bulmuştur (Sümer, M., 2006). Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile sürekli kaygı seviyesi ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada da medeni duruma göre bağlanma anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır (Çeçen, 2017). Örnekleme evli çiftelerden ve boşanmak için mahkemeye başvuran kişilerden oluşan bir çalışmada evli ve ayrı olan gruplar karşılaştırılmış ve kaygı boyutunda anlamlı farklılıklar olduğu, evli olan bireylerin kaygı boyutunda daha düşük puanlar aldığı bulgulanmıştır (Açık, 2008). Açık (2008) tarafından yapılan çalışmanın evli ve ayrı olan kişilerle yapılmış olmasının başka bir deyişle örneklemin farklı gruptan oluşmasının bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermeme sebebini açıklayabileceği düşünülmektedir.

Yetişkin bağlanma stilleri yaş değişkenine göre incelendiğinde, kayıtsız, korkulu, saplantılı ve güvenli bağlanma alt boyutlarının yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde bu bulguyu destekleyen nitelikte araştırmaların olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle çeşitli araştırmalarda da yetişkin bağlanma stillerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (Erözkan, 2011; Korkmaz, 2017; Tanış, 2014; Özdemir, 2017; Yazıcıoğlu, 2011). Kandaz (2018) tarafından yapılan çalışmada ise yaş ile yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülürken, kişilerin yaşlarıyla güvenli bağlanma arasındaki ilişkinin ise pozitif yönde anlamlı

olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle, bu araştırmaya göre kişiler yaş aldıkça güvenli bağlanma düzeyi artmaktadır. Özetle, bu çalışmadaki bulgular literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Yetişkin bağlanma stilleri eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde, korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma alt boyutlarının eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu çalışma bulguları literatürdeki araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Yetişkinlerin bağlanma stillerinin ve öfke tarzlarının arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada bağlanma stilleri eğitim durumuna göre incelenmiş ve araştırma sonuçlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tanış, 2014). Çalışma bulgularıyla tutarlı olan yetişkinlerle yapılan bir başka çalışmada da eğitim durumuna göre bağlanma stillerinin değişmediği görülmektedir (Çeçen, 2017).

Sınır kişilik özelliği ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelendiğinde, Borderline Kişilik Envanteri puanları ile İlişki Ölçekleri Anketi kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma alt boyutu puanlarının arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Borderline Kişilik Envanteri puanları ile güvenli bağlanma arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle, sınır kişilik özelliği arttıkça korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve saplantılı bağlanma derecesi artmaktadır. Yapılan çalışmalar güvensiz bağlanan kişilerin B kümesi kişilik bozukluklarının özelliklerini daha çok sergilediklerini göstermektedir (Bender, Farber ve Geller, 2001). Literatür incelendiğinde sınır kişilik ile güvensiz bağlanma arasındaki ilişki gösteren birçok çalışma olduğu görülmektedir (Aaronson ve ark., 2006; Bender, Farber ve Geller, 2001; Brennan ve Shaver, 1998; Fonagy, 2000; Fossati ve ark., 2005; Mauricio, Tein ve Lopez, 2007; Patrick ve ark., 1994; Rosenstein ve Horowitz, 1996). Patrick ve arkadaşlarının (1994) yaptığı çalışmada 12 sınır kişilik bozukluğu olan hastanın hepsinin saplantılı bağlanma stiline sahip olduğu görülürken, Brennan ve Shaver (1998) tarafından yapılan çalışmada sınır kişilik bozukluğunun bağlanma stillerinden özellikle saplantılı bağlanma ve korkulu bağlanma ile ilişkili olduğu, Rosenstein ve Horowitz (1996) tarafından yapılmış araştırmada ise sınır kişilik tanımlı olan 14 hastadan %64'ünün saplantılı bağlanma stiline, %29'unun kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğunu görülmektedir. Benzer amaçlar doğrultusunda

Türkiyede yapılan bir çalışmaya göre sınır kişilik bozukluğu tanısı alan grup, kaçınan ve kaygılı bağlanma puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almışlardır (Aktan, 2021). Sınır kişilik tanılı ve tanısı olmayıp sınır kişilik bozukluğu belirtileri taşıyan kişileri konu alan Agrawal ve arkadaşlarının (2004) derleme makalesinde 13 deneysel çalışma gözden geçirilmiş, sınır kişilik ile güvensiz bağlanma arasındaki ilişki incelenmiş ve pozitif yönde güçlü ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu bulgu araştırmamızın sonuçlarıyla tutarlıdır. Ek olarak, yetişkin bağlanma stillerinden güvenli bağlanmanın sınır kişilik ile arasındaki ilişkinin ters yönlü olduğu görülmüştür. Bu bulgu araştırmamızın sonuçlarıyla tutarlı değildir. Bu araştırmada da güvenli bağlanma ile sınır kişilik arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur fakat istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki değildir.

Sınır kişilik özelliği ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, Borderline Kişilik Envanteri puanları ile algılanan ebeveyn tutumlarından hem baba hem anne için reddedicilik ve aşırı koyuruyuculuk alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu belirlenirken hem baba hem anne için duygusal sıcaklık alt boyutu puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Yapılan literatür incelemesinde, algılanan ebeveyn tutumu ile sınır kişiliğin ilişkisini araştırmış ve bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik gösteren birçok çalışmanın olduğu görülmektedir (Nickell, Waudby ve Trull, 2002; Nordahl ve Stiles, 1997; Thimm, 2010; Timmerman ve Emmelkamp, 2005; Yu ve ark., 2007). Başka bir ifadeyle, bu araştırmanın bulgularıyla tutarlı olarak literatürdeki araştırmalarda da algılanan ebeveyn tutumlarından aşırı koruyuculuk ile sınır kişilik arasında pozitif yönde ilişki olduğunu (Nordahl ve Stiles, 1997), reddedicilik ile sınır kişilik arasında pozitif yönde ilişki olduğunu (Thimm, 2010), düşük duygusal sıcaklık ile sınır kişiliğin arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu (Johnson ve ark., 2006) görülmektedir. Sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ebeveynlerinin tutumlarını daha olumsuz tanımlamaktadırlar (Bandelow ve ark., 2005). Örnekleme kadınlardan oluşan bir çalışmada 18 sınır kişilik tanılı hasta ile 29 sınır kişilik tanılı olmayan hastanın ebeveynlerini nasıl algıladıkları değerlendirilmiş ve araştırma sonuçlarına göre sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ebeveynlerinden, özellikle annelerinden istatistiksel açıdan önemli ölçüde daha az bakım algıladıklarını bildirmiştir (Paris ve Frank, 1989). Zweig-Frank ve Paris (1991) tarafından yapılmış olan araştırmada, sınır kişilik tanılı hastalar

tanısı olmayanlara göre önemli derecede ebeveynlerini daha kontrolcü ve daha az ilgili hatırladıklarını bildirmişlerdir. Byrne ve arkadaşları (1990) tarafından yapılan çalışmada sınır kişilik bozukluğu olan hastalar ile normal popülasyon verileri karşılaştırıldığında, sınır kişilik bozukluğu olan hastaların önemli derecede ebeveynlerinin aşırı koruyucu olduklarını ve daha az bakım verdiklerini bildirdikleri görülmektedir. Bu çalışmalarla tutarlı olarak Nickell, Waudby ve Trull (2002) tarafından yapılan çalışmada da algılanan görece düşük anne bakımın sınır kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Benzer amaçlar doğrultusunda yapılan bir çalışmada sınır kişilik bozukluğunun algılanan ebeveyn tutumlarından ebeveyn reddi ile pozitif yönde, annenin duygusal sıcaklığı ile negatif yönde ilişkisinin olduğu görülmektedir (Thimm, 2010).

Yetişkin bağlanma stilleri ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, anne aşırı koruyuculuk alt boyutu puanlarıyla İlişki Ölçekleri Anketi saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma alt boyutu puanları arasında anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Anne reddedicilik alt boyutuyla İlişki Ölçekleri Anketi saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma alt boyutu puanları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Baba aşırı koruyuculuk puanlarıyla İlişki Ölçekleri Anketi saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma alt boyutu puanları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Baba reddedicilik puanlarıyla İlişki Ölçekleri Anketi saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma alt boyutları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı ilişkinin olmadığı belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle, ebeveyn tutumlarından (hem baba hem anne için) aşırı koruyuculuk ve reddedicilik arttıkça, güvensiz bağlanma stiline (korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, saplantılı bağlanma) sahip olma olasılığı artmaktadır. Literatür incelendiğinde, güvenli bağlanan yetişkinlerin anne-babaları ile ilişkilerini daha yakın, pozitif ve samimi değerlendirip ebeveynlerinin destekleyici ve ulaşılabilir olduğunu bildirdikleri görülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999a). Diehl ve arkadaşlarının (1998) çalışmasına göre güvenli bağlanma stilinde sınıflandırılan yetişkinler, güvensiz bağlanma stilinde sınıflandırılan kişilere göre hem kök hem de şimdiki ailelerini daha olumlu tanımlamaktadırlar. Bu bulgularla tutarlılık gösteren bir çalışmada da güvenli bağlanan bireylerin erken aile ilişkileri ile ilgili daha olumlu algılar bildirdikleri görülmektedir (Feeney ve Noller, 1990). Sümer ve Güngör (1999a) tarafından yapılan örneklemi üniversite öğrencilerinden oluşan çalışmada, algılanan çocuk yetiştirme stilleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki

araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anne tarafından algılanan kontrol ve sıkı denetimle güvenli bağlanma stili arasında negatif yönlü ilişki saptanırken, güvensiz bağlanma ile (korkulu ve saplantılı bağlanma) pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Çalışmamızda Sümer ve Güngör (1999a) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla paralel olarak anne tarafından algılanan aşırı koruyuculuk ile güvensiz bağlanma arasındaki ilişki pozitif yöndedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Fakat çalışmamızda güvenli bağlanma ile arasındaki ilişki negatif yönde olsa da anlamlı değildir. Sümer ve Güngör (1999a) tarafından yapılan çalışmada baba tarafından algılanan kontrol ve sıkı denetim boyutu değerlendirildiğinde ise güvenli bağlanma ile ilişkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu bulgu, çalışmamızın bulguları ile tutarlık göstermektedir. Bu çalışmada olduğu gibi bizim çalışmamızda da negatif yönde ilişki bulunmuştur fakat anlamlı bir ilişki değildir. Benzer amaçlar doğrultusunda yapılan başka bir çalışmada, güvenli bağlanan kişilerin ebeveyn temsilleri özenli, yardımsever, cezalandırıcı olmayan şekilde karakterize edilirken, saplantılı bağlanma stiline sahip kişilerin ebeveyn temsilleri daha fazla cezalandırıcı ve kötü niyet ile karakterize edilmiştir. Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler ise ebeveynlerini nispeten cezalandırıcı ve kötü niyetli olarak tanımlamışlardır. Son olarak kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip katılımcılar ebeveynlerini tanımlarken tutarsız bir şekilde hem yardımsever hem de cezalandırıcı olarak tanımlamışlardır (Levy, Blatt ve Shaver, 1998).

Yetişkin bağlanma stillerinin sınır kişilik özelliği üzerindeki yordayıcı etkisi incelendiğinde, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenirken güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür. Bağlanma kuramına göre, güvensiz bağlanan kişiler hem kişilerarası ilişkilerinde problem yaşarlar hem de stresli oldukları zamanlarda işlevsiz reaksiyonları sebebiyle psikopatolojilere eğilimli olabilirler. Bu sebeple, çocukluk ve yetişkinlik döneminde güvensiz bağlanmanın, kişilik bozuklukları için risk faktörü olduğu düşünülmektedir (Sümer ve ark., 2009). Gunderson (1984) sınır kişilik bozukluğunun etiolojisini en iyi açıklayan faktörün bağlanma olduğunu öne sürmüştür (Zanarini, 2008). Neumann (2017) örnekleme 110 kişiden oluşan çalışmada güvensiz

bağlanmanın kişilik bozuklukları üzerindeki yordayıcı etkisini araştırmış ve sınır kişilik bozukluğu üzerinde yordayıcı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu bulgulamıştır. Kişilik bozukluğu tanısı almış olan ergenlerle yapılan boylamsal bir araştırmada kaçınmacı ve kaygılı bağlanmanın kişilik örüntülerini yordadığı görülmektedir. Bu çalışmada, kaygılı bağlanma B kümesi kişilik bozukluklarını tutarlı bir şekilde yordamaktadır (Crawford ve ark., 2006). Benzer amaçlar doğrultusunda yapılan bir çalışmada kaygı ve kaçınma boyutu değerlendirilmiş ve araştırma sonuçlarına göre kaygı boyutunun sınır kişiliği istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür (Ok, 2021). Ergenlerle yapılan bir çalışmada ise güvenli bağlanma stilinin bu çalışmayla paralel olarak kişilik bozukluğunu yordamadığı bulgulanırken, kaygılı/kararsız ve kaçınan bağlanma stilinin kişilik bozukluklarını yordadığı bulgulanmıştır (Türk ve Karaaziz, 2020). Sınır kişilik özelliklerinin yetişkin bağlanma stilleri tarafından yordanıp yordanmadığını araştıran örneklemi klinik olmayan 1192 yetişkin katılımcının oluşturduğu bir başka çalışmada, bağlanma stillerinin sınır kişilik özelliklerini yordadığı görülmektedir (Fossati ve ark., 2012). Özetle, literatürdeki bazı bulgular ile bu çalışmanın bulguları arasında farklılıklar olduğu görülse de benzerlik göstermektedir. Farklılıkların, bağlanma stillerini ölçen ölçeklerin alt boyutlarındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik üzerindeki yordayıcı etkisi incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişiliği yordadığı görülmektedir. Anne reddedicilik ve baba aşırı koruyuculuk alt boyutu puanlarının Borderline Kişilik Envanteri puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Sınır kişilik bozukluğu etiyolojisinde çocuk ile ebeveyni arasındaki ilişki birçok çağdaş teoride merkezi bir faktör olarak kabul edilmektedir (Boucher ve ark., 2017). Genç yetişkinlerle yapılan, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik bozukluğu inançları üzerindeki yordayıcı etkisini araştıran bir çalışmada, olumsuz ebeveyn tutumlarının yordayıcı rolünün olduğu bulgulanmıştır (Akbay, 2020). Sınır kişilik bozukluğunun gelişimi ebeveyn tutumları ile ilişkilendirilmektedir (Schuppert ve ark., 2015). Literatür incelendiğinde çeşitli araştırmalar (Baker ve ark., 1992; Frank ve Paris, 1981) ebeveyn reddinin sınır kişilik bozukluğunun etiyolojisindeki rolünü göstermektedir (Rohner ve Brothers, 1999). Yapılan bir çalışmada, 14- 18 yaş aralığında olan sınır kişilik bozukluğu tanı kriterlerini karşılayan yatarak tedavi gören 27 hasta ile tanı kriterlerini

karşılamayan 23 kadın karşılaştırılmış ve araştırma sonucunda anne tarafından reddediciliğin sınır kişilik bozukluğunu yordayan değişkenler arasında olduğu görülmüştür (Ludolph ve ark.,1990). Benzer amaçlar doğrultusunda yapılan bir çalışmada ise annenin tutarsız davranışlarının, aşırı koruyucu tutumun varlığında sınır kişiliği yordadığı görülmektedir (Bezirganian, Cohen ve Brook, 1993). Sınır kişilik bozukluğu ve anoreksiya nervoza olan kadın hastalarla yapılan bir çalışmada yüksek düzeyde baba denetiminin sınır kişilik bozukluğunu yordadığı görülmektedir (Laporte ve Guttman, 2007). Benzer amaçlar doğrultusunda yapılan bir başka çalışmada da baba tarafından aşırı koruyuculuğun, sınır kişilik bozukluğunun önemli yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır (Machizawa-Summers, 2007). Machizawa-Summers (2007) baba tarafından aşırı koruyuculuğun sınır kişiliği yordayıp, anne tarafından aşırı koruyuculuğun neden sınır kişiliği yordamadığını genelleksel cinsiyet rollerine göre babanın kontrolcü ve otoriter olması olarak açıklamıştır (Huang ve ark., 2013). Türk kültüründe de babanın rolünün benzer olmasının, bu çalışmada da bulguların baba tarafından aşırı koruyuculuğun sınır kişiliği yordamasına karşın anne tarafından aşırı koruyuculuğun sınır kişiliği yordamamasını açıklayabileceği düşünülmektedir. Bu araştırma bulgularıyla tutarsız olarak literatürde yapılan bazı çalışmalarda ebeveynlerden algılanan düşük duygusal sıcaklığın sınır kişiliğin yordayıcısı olarak belirlenirken (Boucher ve ark., 2017; Huang ve ark., 2013), bazı çalışmalarda anne tarafından aşırı koruyuculuğun sınır kişiliği yordadığı (Bezirganian, Cohen ve Brook, 1993; Arens ve ark., 2011), bazı çalışmalarda ise baba tarafından reddediciliğin sınır kişiliği yordadığı (Dutton, Starzomski ve Ryan, 1996) görülmektedir. Ebeveyn tutumlarının kültürlere göre farklılık gösterdiği bilinmektedir. Bu nedenle sınır kişiliğin gelişimi ile ilişkili ebeveyn tutumlarının da kültürden kültürlere farklılık göstermesi beklenebilir (Huang ve ark., 2013). Bu durumun araştırma bulgularıyla literatürdeki bazı araştırma bulguları arasındaki farklılıkları açıklayabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumlarının yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisi incelendiğinde, baba aşırı koruyuculuk ve anne reddedicilik alt boyutu puanlarının korkulu bağlanma puanlarını, anne aşırı koruyuculuk puanlarının kayıtsız bağlanma puanlarını, baba aşırı koruyuculuk ve baba reddedicilik puanlarının saplantılı bağlanma alt boyutu puanlarını istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Bretherton ve arkadaşlarına (1997) göre olumlu ebeveyn tutumları ve neticeleriyle

güvenli bağlanma stili ve neticeleri birbirini tamamlayıcı faktörlerdir. Örnek verecek olursak, bağlanmadaki kavramlardan duyarlılık ile Baumrind'in (1971) açıklayıcı-otoriter ebeveynlik kavramı birbirlerine benzeyen kavramlardır. Ayrıca reddedici veya otoriter ebeveyn tutumu, güvensiz bağlanmaya sebep olduğu düşünülen ebeveyn davranışlarını tanımlamaktadır (Sümer, N., 2006). Literatür incelendiğinde geçmişte yapılmış olan birçok araştırma algılanan ebeveyn tutumlarının bağlanmayı anlamlı bir şekilde yordadığını göstermektedir (Carnelley, Pietromonaco ve Jaffe, 1994; Keskin, 2007; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Solmuş, 2010; Sümer, 2006; Sümer ve Güngör, 1999a). Yapılan bir çalışmada yetişkin bağlanma stili en iyi yordayıcılarının kişilerin ebeveynleriyle olan ilişkisinin kalitesi dair algıları ve ebeveynlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine dair algıları olduğu görülmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Çocukların sağlıklı uyumunda, algılanan ebeveyn tutumları ile ilişkili olan ve ergenlerin akranlarıyla bağlanması ile ilişkili olan literatürdeki çalışmalar, ebeveyni ile çocuğun arasındaki ilişkisinin kalitesinin rolüne vurgu yapmaktadır. 14-18 yaş aralığında Türk ve Belçikalı olan gençlerin örnekleme oluşturduğu bir çalışmada, babanın düşük sıcaklığının ve yüksek psikolojik kontrolün yüksek bağlanma kaygısını yordadığı görülmektedir. Ek olarak, Belçikalı olan gençlerde babanın kontrolü kaçınmayı yordarken, Türk olan gençlerde yordamadığı görülmektedir (Güngör ve Bornstein, 2010). Algılanan ebeveyn tutumları ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıklarını inceleyen bir çalışma sonucuna göre yetişkin bağlanma stilleri erken dönem deneyimleri tarafından yordandığı ve bazı cinsiyet farklılıkları görülmektedir. Yapılan bu çalışmada toplam bağlanma stilli puanı güvenli bağlanma puanından güvensiz bağlanma stili puanlarının çıkarılmasıyla hesaplanmakta ve toplam bağlanma skorunun yüksek olması güvenli bağlanmanın yüksek olmasına işaret etmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre kadınlarda pozitif toplam yetişkin bağlanma stili, anne ve baba bakımı puanları ve bir dereceye kadar düşük anne aşırı koruma puanları tarafından yordandığı görülmektedir. Erkeklerde ise pozitif toplam yetişkin bağlanma stili, baba tarafından bakım ve düşük anne aşırı koruma (çocuklarının özerkliğine saygı gösterme) puanları tarafından yordandığı görülmektedir (Matsuoka ve ark., 2006). Örneklemini ergenlerden oluşturan bir çalışmada temel veya genel ebeveyn davranışlarının (reddedicilik ve duygusal sıcaklık) ve göreceli olarak kültüre has davranışların (karşılaştırma ve aşırı koruma), ergenlerin ebeveynlerine kaçınmacı ve kaygılı

bağlanmalarını ne derecede yordadığı araştırılmış ve sonuçlar, her iki ebeveynin de uyguladıkları çocuk yetiştirme stillerinin ergenlerin bağlanma stillini anlamlı bir şekilde yordadığı göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveyn tutumlarından aşırı koruma ve reddedicilik, ergenlerin bağlanma stillerinden kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Ek olarak araştırma sonucunda bağlanmanın en güçlü yordayıcılarının babanın reddetme davranışları ve annenin duygusal yakınlığı olduğu görülmektedir (Sümer, N., 2006). Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarının, beklentilerin ve kültürel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarıldığı bir tür sosyalleşme araçları olduğu bilinmektedir. Her kültür tutumlarını aktarırken bağlanmayı işlevsel bir şekilde kullanmaktadır. Bu sebeple, ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları ve bağlanmayla ilişkili olan inançları kültürler arasında farklılık göstermektedir (Sümer, N., 2006).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma değişkeni olan algılanan ebeveyn tutumlarının sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmasıyla ilişki araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Algılanan ebeveyn tutumlarından anne aşırı koruyuculuk ile baba aşırı koruyuculuk cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kadın katılımcıların hem baba hem anne için aşırı koruyuculuk puanları erkek katılımcılardan daha yüksektir.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından baba duygusal sıcaklık ve anne duygusal sıcaklık medeni duruma göre incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Katılımcılardan bekar olanların baba duygusal sıcaklık ve anne duygusal sıcaklık puanları evli katılımcılardan daha yüksektir.
- Algılanan ebeveyn tutumları yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. 18-25 yaş arası katılımcıların anne duygusal sıcaklık alt boyutu puanları 36-45 yaş arası ile 46 yaş ve üstü katılımcılardan daha yüksektir.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından anne duygusal sıcaklık ve anne reddedicilik eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Eğitimi lisansüstü ve lisans düzeyinde olan katılımcıların anne duygusal sıcaklık alt boyutu puanları lise düzeyde eğitim görmüş katılımcılardan daha yüksektir. Fakat anne reddedicilik için test sonuçlarının anlamlı olduğu görülse de ikili karşılaştırmalar testi sonuçları anlamlı değildir.

Araştırmanın diğer değişkeni olan sınır kişilik özelliğinin sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmasıyla ilişkili araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Sınır kişilik özelliği, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
- Sınır kişilik özelliği, medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

- Sınır kişilik özelliği, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. 18-25 yaş arası katılımcıların sınır kişilik özelliği 46 yaş ve üstü katılımcılardan daha yüksektir.
- Sınır kişilik özelliği, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Araştırmanın son değişkeni olan yetişkin bağlanma stillerinin sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmasıyla ilişkili araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Yetişkin bağlanma stilleri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
- Yetişkin bağlanma stilleri, medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
- Yetişkin bağlanma stilleri, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.
- Yetişkin bağlanma stilleri, eğitim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye ilişkin araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Sınır kişilik özelliği ile saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir.
- Sınır kişilik özelliği ile güvenli bağlanma arasında anlamlı ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

Sınır kişilik özelliği ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye ilişkin araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Sınır kişilik özelliği ile algılanan ebeveyn tutumlarından duygusal sıcaklık (hem baba hem anne için) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.

- Sınır kişilik özelliği ile algılanan ebeveyn tutumlarından reddedicilik ve aşırı koruyuculuk (hem baba hem anne için) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Algılanan ebeveyn tutumları ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye ilişkin araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Algılanan ebeveyn tutumlarından anne aşırı koruyuculuk ile yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından anne reddedicilik ile yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından baba aşırı koruyuculuk ile yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından baba reddedicilik ile yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.

Yetişkin bağlanma stillerinin sınır kişilik özelliği üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Yetişkin bağlanma stillerinin sınır kişilik özelliğinin %11,7'sini açıkladığı bulunmuştur.
- Yetişkin bağlanma stillerinden saplantılı ve korkulu bağlanmanın sınır kişilik özelliğini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir.
- Yetişkin bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma sınır kişilik özelliğini anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliğinin %14,9'unu açıkladığı bulunmuştur.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından baba için aşırı koruyuculuk ve anne için reddedicilik sınır kişilik özelliğini istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır.
- Algılanan ebeveyn tutumlarından baba için reddedicilik ve duygusal sıcaklık, anne için aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık sınır kişilik özelliğini istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Algılanan ebeveyn tutumlarının yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisine ilişkin araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir:

- Algılanan ebeveyn tutumları korkulu bağlanmanın %5,8'ini açıklamaktadır. Anne reddedicilik ve baba aşırı koruyuculuk yetişkin bağlanma stillerinden korkulu bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır. Algılanan ebeveyn tutumlarından baba için reddedicilik ve duygusal sıcaklık, anne için duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk korkulu bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamamaktadır.
- Algılanan ebeveyn tutumları kayıtsız bağlanmanın %1,9'unu açıklamaktadır. Algılanan ebeveyn tutumlarından anne aşırı koruyuculuk kayıtsız bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır. Algılanan ebeveyn tutumlarından baba için reddedicilik, duygusal sıcaklık ve aşırı koruyuculuk, anne için reddedicilik ve duygusal sıcaklık kayıtsız bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamamaktadır.
- Algılanan ebeveyn tutumları saplantılı bağlanmanın %4,1'ini açıklamaktadır. Algılanan ebeveyn tutumlarından baba reddedicilik ve baba aşırı koruyuculuk saplantılı bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır. Algılanan ebeveyn tutumlarından baba için duygusal sıcaklık ve anne için reddedicilik, aşırı koruyuculuk ve duygusal sıcaklık saplantılı bağlanmayı istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Yapılan araştırmanın konusu algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisini incelemektir. Bu araştırmaya benzer çalışmalar yapmak isteyenler için bu bölümde bazı öneriler sunulmuştur.

- Bu araştırmanın demografik değişkenleri eğitim durumu, medeni durum, yaş ve cinsiyet ile sınırlıdır. Demografik değişkenlerle ilişkili sorular arttırılarak araştırma genişletilebilir.
- Araştırmanın değişkenlerini algılanan ebeveyn tutumları, sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri oluşturmaktadır. Araştırmaya farklı değişkenleri de dahil ederek araştırma genişletilebilir.
- Araştırma örneklemini 18-65 yaş aralığında olan 388 kişi oluşturmaktadır. Katılımcı sayısının arttırılmasının ve yaş aralığının genişletilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Araştırmada veri toplama amacıyla kullanılan ölçeklerin soru sayısının fazla olması katılımcıların sıkılmasına yol açabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle benzer ilişkileri inceleyecek araştırmalarda bu araştırmada kullanılan ölçekler yerine daha az soru sayısı olan ölçeklerin kullanılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.
- Araştırmada veri toplama amacıyla ölçek kullanılmasının, katılımcıların samimiyetle cevap vermesini etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Benzer ilişkileri inceleyen nitel araştırmaların yapılmasının, katılımcıların verdikleri cevapların daha samimi olacağı düşünüldüğünden yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Bireylerin erken çocukluk döneminde annelerinin ve babalarının gösterdikleri tutumlarının önemi araştırma sonuçlarında görülmektedir. Bu nedenle demokratik ebeveynliğe ilişkin seminerlerin verilmesinin bireylerin hayatını anlamlı ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aaronson, C. J., Bender, D. S., Skodol, A. E. ve Gunderson, J. G. (2006). Comparison of Attachment Styles in Borderline Personality Disorder and Obsessive-Compulsive Personality Disorder. *Psychiatric Quarterly*, 77(1), 69-80.
- Açık, Ö. (2008). Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adler, G. (1985). *Borderline Psychopathology and Its Treatment*. New York: Jason Aranson.
- Agrawal, H. R., Gunderson, J., Holmes, B. M. ve Lyons-Ruth, K. (2004). Attachment Studies with Borderline Patients: A Review. *Harvard Review of Psychiatry*, 12(2), 94-104.
- Ainsworth, M. D. S. (1969). Object Relations, Dependency, and Attachment: A Theoretical Review of the Infant-Mother Relationship. *Child Development*, 40(4), 969– 1025.
- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant–Mother Attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. N. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Akbay, S. (2020). Genç Yetişkinlerde Algılanan Ebeveyn Biçimleri ve Kişilerarası Problemlerin Borderline Kişilik Bozukluğu İnançları Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgül, G. ve Dirik, G. (2018). Perceived Parental Attitudes and Hopelessness in Predicting Social Anxiety Symptoms of Turkish Male and Female Adolescents. *International Journal of Arts and Social Science*, 1(3), 37-45.

- Akiskal, H. S. (1981). Subaffective Disorders: Dysthymic, Cyclothymic and Bipolar II Disorders in the "Borderline" Realm. *Psychiatric Clinics*, 4(1), 25-46.
- Aktan, E. A. (2021). Sınırdaki Kişilik Bozukluğuna Eşlik Eden Kişilik Bozukluğu Gruplarına göre Bağlanma, Empati ve Benlik Saygısının Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyüz, C. (2018). Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinden Sınır (Borderline) Kişilik Örüntüsüne Bakış: Vaka Örneği ile Temel Savunma Mekanizmalarının Yorumlanması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(3), 1-20.
- Alabay, E. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156-174.
- Altun, İ. K. ve Atagün, M. İ. (2019). Sınır Kişilik Bozukluğunda Benlik Saygısı, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Duygulanım İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(5), 506-514.
- American Psychiatric Association (1980). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. 3. Baskı. (DSM 3), Washington, DC: American Psychiatric Pub.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. 5. Baskı. (DSM 5), Washington, DC: American Psychiatric Pub.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı. Beşinci Baskı (DSM-5) Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*. E. Köroğlu (Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (orijinal baskı tarihi 2013).
- Arens, E. A., Grabe, H. J., Spitzer, C. ve Barnow, S. (2011). Testing the Biosocial Model of Borderline Personality Disorder: Results of a Prospective 5-year Longitudinal Study. *Personality and Mental Health*, 5(1), 29-42.
- Arntz, A. ve Genderen, H. (2019). *Sınır Kişilik Bozukluğuna İçin Şema Terapi*. M. Şaşıoğlu ve S. Kohen (Çev.) İstanbul: Psikonet Yayınları (orijinal baskı tarihi 2009).

- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., Recinos, L. A., Gaszner, P., Peter, M., Battagliese, G., Kállai, J. ve van der Ende, J. (1999). The Development of a Short Form of the EMBU: Its Appraisal with Students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*, 27(4), 613-628.
- Arrindell, W. A., Emmelkamp, P. M. G., Brilman, E. ve Monsma, A. (1983). Psychometric Evaluation of an Inventory for Assessment of Parental Rearing Practices: A Dutch form of the EMBU. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 67(3), 163-177.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. *Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP*, 2(1-2), 7-18.
- Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., Şimşek, E. ve İçelli, İ. (2006). Borderline Kişilik Envanterinin Türkçe'ye Uyarlanması, Güvenilirlik ve Geçerliliği. *Psychiatry in Türkiye*, 8(1), 6-10.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585.
- Baker, L., Silk, K. R., Westen, D., Nigg, J. T. ve Lohr, N. E. (1992). Malevolence, Splitting, and Parental Ratings by Borderlines. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 180(4), 258-264.
- Bandelow, B., Krause, J., Wedekind, D., Broocks, A., Hajak, G. ve Rüther, E. (2005). Early Traumatic Life Events, Parental Attitudes, Family History, and Birth Risk Factors in Patients with Borderline Personality Disorder and Healthy Controls. *Psychiatry Research*, 134(2), 169-179.
- Bartholomew, K. (1997). Adult Attachment Processes: Individual and Couple Perspectives. *British Journal of Medical Psychology*, 70(3), 249-263.

- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bartholomew, K. ve Shaver, P. R. (1998). Methods of Assessing Adult Attachment: Do They Converge? J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Ed.). *Attachment Theory and Close Relationships* içinde. New York: Guilford Press, 25-45.
- Barzega, G., Maina, G., Venturello, S. ve Bogetto, F. (2001). Gender-Related Distribution of Personality Disorders in a Sample of Patients with Panic Disorder. *European Psychiatry*, 16(3), 173-179.
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns of Parental Authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 1-103.
- Beck, A.T., Freeman, A. ve Davis, D. (2004). *Cognitive Therapy for Personality Disorders*. Second edition. New York: The Guilford Press.
- Becker, D. F., Grilo, C. M., Edell, W. S. ve McGlashan, T. H. (2000). Comorbidity of Borderline Personality Disorder with Other Personality Disorders in Hospitalized Adolescents and Adults. *American Journal of Psychiatry*, 157(12), 2011-2016.
- Belsky, J. ve Cassidy, J. (1994). Attachment: Theory and Evidence. M. L. Rutter, D. F. Hay ve S. Baron-Cohen (Ed.). *Development Through Life: A Handbook for Clinicians* içinde. Oxford: Blackwell, 373-402.
- Bender, D. S., Farber, B. A. ve Geller, J. D. (2001). Cluster B Personality Traits and Attachment. *Journal of the American Academy of Psychoanalysis*, 29(4), 551-563.
- Bezirgianian, S., Cohen, P. ve Brook, J. S. (1993). The Impact of Mother-Child Interaction on the Development of Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 150(12), 1836-1842.

- Boucher, M. È., Pugliese, J., Allard-Chapais, C., Lecours, S., Ahoundova, L., Chouinard, R. ve Gaham, S. (2017). Parent–Child Relationship Associated with the Development of Borderline Personality Disorder: A Systematic Review. *Personality and Mental Health*, 11(4), 229-255.
- Bowlby, J. (1958). The Nature of the Child’s Tie to his Mother. *International Journal of Psychoanalysis*, 39, 350-373.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss*. New York: Random House.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and Prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664-678.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*. London: Routledge.
- Bowlby, J. (1989). *Secure and Insecure Attachment*. New York: Basic Books.
- Brennan, K. A. ve Shaver, P. R. (1998). Attachment Styles and Personality Disorders: Their Connections to Each Other and to Parental Divorce, Parental Death, and Perceptions of Parental Caregiving. *Journal of Personality*, 66(5), 835-878.
- Brennan, K. A., Shaver, P. R. ve Tobey, A. E. (1991). Attachment Styles, Gender and Parental Problem Drinking. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(4), 451-466.
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İ. D. Erguvan Satioğlu (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1992).

- Buschgens, C. J. M., Van Aken, M. A. G., Swinkels, S. H. N., Ormel, J., Verhulst, F. C. ve Buitelaar, J. K. (2010). Externalizing Behaviors in Preadolescents: Familial Risk to Externalizing Behaviors and Perceived Parenting styles. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 19(7), 567-575.
- Bychowski, G. (1953). The Problem of Patent Psychosis. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 1(3), 484-503.
- Byrne, C. P., Velamoor, V. R., Cernovsky, Z. Z., Cortese, L. ve Losztyn, S. (1990). A Comparison of Borderline and Schizophrenic Patients for Childhood Life Events and Parent-Child Relationships. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 35(7), 590-595.
- Cankardaş, S. (2019). Kadın ve Erkeklerde Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Belirlenmesinde Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Benlik Saygısının Rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(1), 79-97.
- Carnelley, K. B., Pietromonaco, P. R. ve Jaffe, K. (1994). Depression, Working Models of Others, and Relationship Functioning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(1), 127-140.
- Carol, A. S. ve Davies, F. (1995). Attachment Organization and Adaptation in Sexually-Abused Women. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 40(5), 234-240.
- Carter, J. D., Clin, D., Joyce, P. R., Mulder, R. T., Sullivan, P. F. ve Luty, S. E. (1999). Gender Differences in the Frequency of Personality Disorders in Depressed Outpatients. *Journal of Personality Disorders*, 13(1), 67-74.
- Cheng, H. G., Huang, Y., Liu, Z. ve Liu, B. (2011). Associations Linking Parenting Styles and Offspring Personality Disorder are Moderated by Parental Personality Disorder, Evidence from China. *Psychiatry Research*, 189(1), 105-109.
- Coccaro, E. F. ve Kavoussi, R. J. (1991). Biological and Pharmacological Aspects of Borderline Personality Disorder. *Psychiatric Services*, 42(10), 1029-1033.

- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1992). Normal Personality Assessment in Clinical Practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment*, 4(1), 5-13.
- Crawford, T. N., Shaver, P. R., Cohen, P., Pilkonis, P. A., Gillath, O. ve Kasen, S. (2006). Self-Reported Attachment, Interpersonal Aggression, and Personality Disorder in a Prospective Community Sample of Adolescents and Adults. *Journal of Personality Disorders*, 20(4), 331-351.
- Çeçen, D. (2017). Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı ve Sürekli Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çeçen, A. R. (2008). Öğrencilerinin Cinsiyetlerine ve Anababa Tutum Algılarına Göre Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Çelik, Ç. B. (2018). Bağlanma Stilleri, Psikolojik İyi Olma ve Sosyal Güvende Hissetme: Aralarındaki İlişki Ne?. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 27-40.
- Çöp, E., Çengel Kültür, S. E. ve Şenses Dinç, G. (2017). Anababalık Tutumları ile DEHB Belirtileri Arasındaki İlişki. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 1-8.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.

- De Moor, M. H. M., Distel, M. A., Trull, T. J. ve Boomsma, D. I. (2009). Assessment of Borderline Personality Features in Population Samples: Is the Personality Assessment Inventory–Borderline Features Scale Measurement Invariant Across Sex and Age?. *Psychological Assessment*, 21(1), 125-130.
- Deutsch, H. (1942). Some Forms of Emotional Disturbance and their Relationship to Schizophrenia. *The Psychoanalytic Quarterly*, 11(3), 301-321.
- Diehl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S. ve Labouvie-Vief, G. (1998). Adult Attachment Styles: Their Relations to Family Context and Personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1656-1669.
- Digman, J. M. (1990). Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model. *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417-440.
- Dirik, G., Yorulmaz, O. ve Karancı, A. N. (2015). Çocukluk Dönemi Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Distel, M. A., Trull, T. J., Derom, C. A., Thiery, E. W., Grimmer, M. A., Martin, N. G., Willemsen, G. ve Boomsma, D. I. (2008). Heritability of Borderline Personality Disorder Features is Similar Across Three Countries. *Psychological Medicine*, 38(9), 1219-1229.
- Dönmez, D. (2019). Yeni Nesil Ebeveynlik ve Sosyal Medya Bağlamında Blogger Anneler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Driessen, M., Herrmann, J., Stahl, K., Zwaan, M., Meier, S., Hill, A., Osterheider, M. ve Petersen, D. (2000). Magnetic Resonance Imaging Volumes of the Hippocampus and the Amygdala in Women with Borderline Personality Disorder and Early Traumatization. *Archives of General Psychiatry*, 57(12), 1115-1122.

- Dutton, D. G., Starzomski, A. ve Ryan, L. (1996). Antecedents of Abusive Personality and Abusive Behavior in Wife Assaulters. *Journal of Family Violence*, 11(2), 113-132.
- Easser, B. R. ve Lesser, S. R. (1965). Hysterical Personality: A Re-Evaluation. *The Psychoanalytic Quarterly*, 34(3), 390-405.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W. W. Norton.
- Erkman, F. ve Rohner, R. P. (2006). Youths' Perceptions of Corporal Punishment, Parental Acceptance, and Psychological Adjustment in a Turkish Metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 250-267.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 60-74.
- Fatimilehin, I. A. ve Nadirshaw, Z. (1994). A Cross-Cultural Study of Parental Attitudes and Beliefs About Learning Disability (mental handicap). *Mental Handicap Research*, 7(3), 202-227.
- Feeney, J. A. ve Noller, P. (1990). Attachment Style as a Predictor of Adult Romantic Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281-291.
- Fonagy, P. (2000). Attachment and Borderline Personality Disorder. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48(4), 1129-1146.
- Fonagy, P., Target, M. ve Gergely, G. (2000). Attachment and Borderline Personality Disorder: A Theory and Some Evidence. *Psychiatric Clinics of North America*, 23(1), 103-122.
- Fossati, A., Feeney, J. A., Carretta, I., Grazioli, F., Milesi, R., Leonardi, B. ve Maffei, C. (2005). Modeling the Relationships Between Adult Attachment Patterns and Borderline Personality Disorder: The Role of Impulsivity and Aggressiveness. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(4), 520-537.

- Fossati, A., Borroni, S., Feeney, J. ve Maffei, C. (2012). Predicting Borderline Personality Disorder Features from Personality Traits, Identity Orientation, and Attachment Styles in Italian Nonclinical Adults: Issues of Consistency Across Age Ranges. *Journal of Personality Disorders*, 26(2), 280-297.
- Frank, H. ve Paris, J. (1981). Recollections of Family Experience in Borderline Patients. *Archives of General Psychiatry*, 38(9), 1031-1034.
- Frank, H. ve Hoffman, N. (1986). Borderline Empathy: An Empirical Investigation. *Comprehensive Psychiatry*, 27(4), 387-395.
- Frosch, J. (1964). The Psychotic Character: Clinical Psychiatric Considerations. *The Psychiatric Quarterly*, 38(1), 81–96.
- Fruzzetti, A. E., Shenk, C. ve Hoffman, P. D. (2005). Family Interaction and the Development of Borderline Personality Disorder: A Transactional Model. *Development and Psychopathology*, 17(4), 1007-1030.
- Fyer, M. R., Frances, A. J., Sullivan, T., Hurt, S. W. ve Clarkin, J. (1988). Comorbidity of Borderline Personality Disorder. *Archives of General Psychiatry*, 45(4), 348-352.
- George. D. ve Mallery. M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Goldberg, L. R. (1990). An Alternative "Description of Personality": The Big-Five Factor Structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216-1229.
- Goldman, S. J., D'Angelo, E. J. ve DeMaso, D. R. (1993). Psychopathology in the Families of Children and Adolescents with Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 150(12), 1832–1835.

- Goodman, M., Perez-Rodriguez, M. M. ve Siever, L. (2014). The Neurobiology of Adolescent-Onset Borderline Personality Disorder. C. Sharp ve J. Tackett (Ed.). *Handbook of Borderline Personality Disorder in Children and Adolescents* içinde. New York: Springer, 113–128.
- Grant, B. F., Chou, S. P., Goldstein, R. B., Huang, B., Stinson, F. S., Saha, T. D., Smith, S. M., Dawson, D. A., Pulay, A. J., Pickering, R. P. ve Ruan, W. J. (2008). Prevalence, Correlates, Disability, and Comorbidity of DSM-IV Borderline Personality Disorder: Results from the Wave 2 National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 69(4), 533-545.
- Griffin, D. ve Bartholomew, K. (1994). The Metaphysics of Measurement: The Case of Adult Attachment. K. Bartholomew and D. Perlman (Ed.). *Attachment Processes in Adulthood: Advances in Personal Relationships* içinde. London: Jessica Kingsley Publishers, 17-52.
- Grinker, R. R., Webble, B. ve Drye, R. C. (1968). *The Borderline Syndrome: A Behavioral Study of Ego Functions*. New York: Basic Books.
- Gunderson, J. G. (1984). *Borderline Personality Disorder*. Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Gunderson, J. G. (1994). Building Structure for the Borderline Construct. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 89, 12–18.
- Gunderson, J. G. (1996). Borderline Patient's Intolerance of Aloneness: Insecure Attachments and Therapist Availability. *The American Journal of Psychiatry*, 153(6), 752–758.
- Gunderson, J. G. (2011). Borderline Personality Disorder. *New England Journal of Medicine*, 364(21), 2037-2042.
- Gunderson, J. G. ve Singer, M. T. (1975). Defining Borderline Patients: An Overview. *The American Journal of Psychiatry*, 132(1), 1–10.

- Gunderson, J. G. ve Links, P. S. (2019). *Borderline Kişilik Bozukluğu Tanı ve Tedavisi*. Ö. Yaman (Çev.). Ankara: Pusula Yayınevi. (orijinal baskı tarihi 2009).
- Güngör, D. ve Bornstein, M. H. (2010). Culture-General and-Specific Associations of Attachment Avoidance and Anxiety with Perceived Parental Warmth and Psychological Control among Turk and Belgian Adolescents. *Journal of Adolescence*, 33(5), 593-602.
- Hamilton, C. E. (2000). Continuity and Discontinuity of Attachment from Infancy through Adolescence. *Child Development*, 71(3), 690-694.
- Harlow, H. F. (1958). The Nature of Love. *American Psychologist*, 13(12), 673-685.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Henry, K. A. ve Cohen, C. I. (1983). The Role of Labeling Processes in Diagnosing Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 140(11), 1527-1529.
- Herman, J. L., Perry, J. C. ve Van der Kolk, B. A. (1989). Childhood Trauma in Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 146(4), 490-495.
- Herpertz, S. C., Dietrich, T. M., Wenning, B., Krings, T., Erberich, S. G., Willmes, K., Thron, A. ve Sass, H. (2001). Evidence of Abnormal Amygdala Functioning in Borderline Personality Disorder: A Functional MRI Study. *Biological Psychiatry*, 50(4), 292-298.
- Hill, N. E. (1995). The Relationship Between Family Environment and Parenting Style: A Preliminary Study of African American Families. *Journal of Black Psychology*, 21(4), 408-423.
- Hoch, P. ve Polatin, P. (1949). Pseudoneurotic forms of Schizophrenia. *The Psychiatric Quarterly*, 23(2), 248-276.

- Holmes, J. (2004). Disorganized Attachment and Borderline Personality Disorder: A Clinical Perspective. *Attachment & Human Development*, 6(2), 181–190.
- Huang, J., Napolitano, L. A., Wu, J., Yang, Y., Xi, Y., Li, Y. ve Li, K. (2013). Childhood Experiences of Parental Rearing Patterns Reported by Chinese Patients with Borderline Personality Disorder. *International Journal of Psychology*, 49(1), 38-45.
- Hussain, S. ve Munaf, S. (2012). Perceived Father Acceptance-Rejection in Childhood and Psychological Adjustment in Adulthood. *International Journal of Business and Social Science*, 3(1), 149-156.
- Irmak, F. (2021). Üniversiteli Gençlerde Öfke ve Saldırganlık Davranışının Borderline Kişilik Yapılandırılmasıyla İlişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Chen, H., Kasen, S. ve Brook, J. S. (2006). Parenting Behaviors Associated with Risk for Offspring Personality Disorder During Adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 63(5), 579–587.
- Kaess, M., von Ceumern-Lindenstjerna, I.-A., Parzer, P., Chanen, A., Mundt, C., Resch, F. ve Brunner, R. (2013). Axis I and II Comorbidity and Psychosocial Functioning in Female Adolescents with Borderline Personality Disorder. *Psychopathology*, 46(1), 55–62.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. 3. Basım. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kandaz, H. (2018). Depresyon, Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kankurdan, Ş. (2020). Ebeveynliğin Dönüşümü ve Paronoyak Ebeveynliğin Sosyo-Kültürel Temelleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kaya, F. Ş. ve Gündüz, İ. (2019). Anne-Babası Evli veya Boşanmış Olan Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Tutumu ile Somatizasyon Belirtileri Arasındaki İlişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35-56.
- Kendir, M. ve Demirli, C. (2016). Evlilik Doyumu Üzerinde Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi. *Education Sciences*, 11(3), 96-113.
- Kendler, K. S., Aggen, S. H., Czajkowski, N., Røysamb, E., Tambs, K., Torgersen, S., Neale, M. C. ve Reichborn-Kjennerud, T. (2008). The Structure of Genetic and Environmental Risk Factors for DSM-IV Personality Disorders: A Multivariate Twin Study. *Archives of General Psychiatry*, 65(12), 1438-1446.
- Kernberg, O. (1967). Borderline Personality Organization. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.
- Kernberg, O. F. (1972). Early Ego Integration and Object Relations. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 193(1), 233-247.
- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline Conditions and Pathological Narcissism*. New York: Jason Aronson.
- Kernberg, O. F. (1985). *Borderline Conditions and Pathological Narcissism*. United States of America: Rowman ve Littlefield.
- Kernberg, O. F. (1999). *Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm*. M. Atakay (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları (Orijinal baskı tarihi 1975).
- Keser, V. (1998). Boderline Kişilik Bozukluğunda Kendini Yaralayıcı Davranışın Klinik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Keskin, G. (2007). Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Keskin, G. ve am, O. (2008). Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Anne Baba Tutumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9(3), 139-147.
- Klein, D. (1977). Psychopharmacological Treatment and Delineation of Borderline Disorders. P. Hartocollis (Ed.) *Borderline Personality Disorders: The Concept, The Syndrome, The Patient* içinde. New York: International Universities Press, 365–383.
- Klein, M. (1946). Notes on Some Schizoid Mechanisms. *The International Journal of Psychoanalysis*, 27, 99-110.
- Knight, R. P. (1953). Management and Psychotherapy of the Borderline Schizophrenic Patient. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 17(4), 139–150.
- Kobak, R. (1994). Adult Attachment: A Personality or Relationship Construct?. *Psychological Inquiry*, 5(1), 42-44.
- Korkmaz, T. (2017). Erişkin Seperasyon Anksiyetesi Düzeyinin Bağlanma Biçimleri ile İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köroğlu, E. (2018). *Siyah-Beyaz Sınırdaki (Borderline) Kişilik Bozukluğu Nedir? Nasıl Baş Edilir?* Ankara: HYB Yayıncılık.
- Köroğlu, E. ve Bayraktar, S. (2010) *Kişilik Bozuklukları*. 2. Basım. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Köse, R. (2007). Sınır Kişilik Bozukluğunda Bölgesel Beyin Kan Akımı. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Edirne: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Kring, A. M., Johnson, S. L., Davison, G. C. ve Neale, J. M. (2019). *Anormal Psikolojisi*. M. Şahin (Çev.). 12. Basım. İstanbul: Nobel Yayınları. (orijinal baskı tarihi 2013).

- Kutlu, M. A. (2018). Borderline Kişilik Bozukluğu: Bir Gözden Geçirme. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 11-20.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families. *Child Development*, 62(5), 1049-1065.
- Laporte, L. ve Guttman, H. (1996). Traumatic Childhood Experiences as Risk Factors for Borderline and other Personality Disorders. *Journal of Personality Disorders*, 10(3), 247-259.
- Laporte, L. ve Guttman, H. (2007). Recollections of Parental Bonding among Women with Borderline Personality Disorder as Compared with women with Anorexia Nervosa and a Control Group. *Australian Journal of Psychology*, 59(3), 132-139.
- Leichsenring, F. (1999). Development and First Results of the Borderline Personality Inventory: A Self-Report Instrument for Assessing Borderline Personality Organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63.
- Lenzenweger, M. F., Lane, M. C., Loranger, A. W. ve Kessler, R. C. (2007). DSM-IV Personality Disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Biological Psychiatry*, 62(6), 553-564.
- Levy, K. N., Blatt, S. J. ve Shaver, P. R. (1998). Attachment Styles and Parental Representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 407-419.
- Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M. ve Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453-461.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. New York: Guilford Press.

- Lis, E., Greenfield, B., Henry, M., Guilé, J. M. ve Dougherty, G. (2007). Neuroimaging and Genetics of Borderline Personality Disorder: A review. *Journal of Psychiatry & Neuroscience*, 32(3), 162–173.
- Lorenzini, N. ve Fonagy, P. (2013). Attachment and Personality Disorders: A Short Review. *Focus*, 11(2), 155-166.
- Ludolph, P. S., Westen, D., Mislé, B., Jackson, A., Wixom, J. ve Wiss, F. C. (1990). The Borderline Diagnosis in Adolescents: Symptoms and Developmental History. *The American Journal of Psychiatry*, 147(4), 470–476.
- Lyons-Ruth, K. (2008). Contributions of the Mother-Infant Relationship to Dissociative, Borderline, and Conduct Symptoms in Young Adulthood. *Infant Mental Health Journal*, 29(3), 203–218.
- Maccoby, E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent Child Interaction. E. M. Hetherington ve P. H. Mussen (Ed.). *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development* içinde. 4. Basım. New York: Wiley, 1-101.
- Machizawa-Summers, S. (2007). Childhood Trauma and Parental Bonding among Japanese Female Patients with Borderline Personality Disorder. *International Journal of Psychology*, 42(4), 265-273.
- Maier, M. A., Bernier, A., Pekrun, R., Zimmermann, P., Strasser, K. ve Grossmann, K. E. (2005). Attachment State of Mind and Perceptual Processing of Emotional Stimuli. *Attachment & Human Development*, 7(1), 67–81.
- Maier, W., Lichtermann, D., Klingler, T., Heun, R. ve Hallmayer, J. (1992). Prevalences of Personality Disorders (DSM-III—R) in the Community. *Journal of Personality Disorders*, 6(3), 187–196.
- Main, M. (1990). Cross-Cultural Studies of Attachment Organization: Recent Studies, Changing Methodologies, and the Concept of Conditional Strategies. *Human Development*, 33(1), 48–61.

- Main, M. ve Solomon, J. (1990). Procedures for Identifying Infants as Disorganized/Disoriented during the Ainsworth Strange Situation. M. T. Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings (Ed.). *Attachment in the Preschool Years: Theory, Research, and Intervention* içinde. Chicago ve London: The University of Chicago Press, 121-160.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move to the Level of Representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1-2), 66–104.
- Masterson, J. F. ve Rinsley, D. B. (1975). The Borderline Syndrome: The Role of the Mother in the Genesis and Psychic Structure of the Borderline Personality. *The International Journal of Psychoanalysis*, 56(2), 163–177.
- Matsuoka, N., Uji, M., Hiramura, H., Chen, Z., Shikai, N., Kishida, Y. ve Kitamura, T. (2006). Adolescents' Attachment Style and Early Experiences: A Gender Difference. *Archives of Women's Mental Health*, 9(1), 23–29.
- Mauricio, A. M., Tein, J.-Y. ve Lopez, F. G. (2007). Borderline and Antisocial Personality Scores as Mediators Between Attachment and Intimate Partner Violence. *Violence and Victims*, 22(2), 139–157.
- McCrae, R. R. ve Costa, P. T. (1987). Validation of the Five-Factor Model of Personality across Instruments and Observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81–90.
- McCrae, R. R. ve Costa Jr, P. T. (1990). *Personality in Adulthood*. New York: Guilford Press.
- McCrae, R. R., Costa, P. T. ve Busch, C. M. (1986). Evaluating Comprehensiveness in Personality Systems: The California Q-Set and the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 54(2), 430–446.
- Morsünbül, Ü. (2020). Sınır Kişilik Bozukluğu Özellikleri ile İlişkili Değişkenler: Üniversite Öğrencileri Üzerinden İnceleme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 394-403.

- Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553-570.
- Muñiz-Rivas, M., Vera, M. ve Povedano-Díaz, A. (2019). Parental Style, Dating Violence and Gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(15), 2722.
- Neumann, E. (2017). Emotional Abuse in Childhood and Attachment Anxiety in Adult Romantic Relationships as Predictors of Personality Disorders. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 26(4), 430-443.
- Ni, X., Chan, K., Bulgin, N., Sicard, T., Bismil, R., McMMain, S. ve Kennedy, J. L. (2006). Association Between Serotonin Transporter Gene and Borderline Personality Disorder. *Journal of Psychiatric Research*, 40(5), 448-453.
- Nickell, A. D., Waudby, C. J. ve Trull, T. J. (2002). Attachment, Parental Bonding and Borderline Personality Disorder Features in Young Adults. *Journal of Personality Disorders*, 16(2), 148-159.
- Noller, P., Law, H. ve Comrey, A. L. (1987). Cattell, Comrey, and Eysenck Personality Factors Compared: More Evidence for the Five Robust Factors? *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(4), 775-782.
- Nordahl, H. M. ve Stiles, T. C. (1997). Perceptions of Parental Bonding in Patients with Various Personality Disorders, Lifetime Depressive Disorders, and Healthy Controls. *Journal of Personality Disorders*, 11(4), 391-402.
- Norden, K. A., Klein, D. N., Donaldson, S. K., Pepper, C. M. ve Klein, L. M. (1995). Reports of the Early Home Environment in DSM-III—R Personality Disorders. *Journal of Personality Disorders*, 9(3), 213-223.
- Ogata, S. N., Silk, K. R., Goodrich, S., Lohr, N. E., Westen, D. ve Hill, E. M. (1990). Childhood Sexual and Physical Abuse in Adult Patients with Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 147(8), 1008-1013.

- Ok, T. (2021). Yetişkin Bağlanma Biçimleri ile Kişilik Bozuklukları Semptom Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Oktay, B. ve Batıgün, A. D. (2014). Aleksitimi: Bağlanma, Benlik Algısı, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 31-40.
- Oldham, J. M., Skodol, A. E., Kellman, H. D., Hyler, S. E., Doidge, N., Rosnick, L. ve Gallaher, P. E. (1995). Comorbidity of Axis I and Axis II disorders. *The American Journal of Psychiatry*, 152(4), 571-578.
- Orlansky, H. (1949). Infant Care and Personality. *Psychological Bulletin*, 46(1), 1-48.
- Örnek, H. (2018). Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İntihar Amacı Olmayan Kendine Zarar Verme Davranışı İlişkisinde Duygu Düzenleme'nin Aracı Rolünün İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, H. E. (2017). Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Bağlanma Stilleri ile Narsisizm Arasındaki İlişki: Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Öztürk, M. O. ve Uluşahin, A. (2020). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. 15. Basım. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Pagura, J., Stein, M. B., Bolton, J. M., Cox, B. J., Grant, B. ve Sareen, J. (2010). Comorbidity of Borderline Personality Disorder and Posttraumatic Stress Disorder in the U.S. Population. *Journal of Psychiatric Research*, 44(16), 1190-1198.

- Paris, J. (2002). Implications of Long-term Outcome Research for the Management of Patients with Borderline Personality Disorder. *Harvard Review of Psychiatry*, 10(6), 315-323.
- Paris, J. ve Frank, H. (1989). Perceptions of Parental Bonding in Borderline Patients. *The American Journal of Psychiatry*, 146(11), 1498–1499.
- Paris, J. ve Zweig-Frank, H. (2001). The 27-Year Follow-up of Patients with Borderline Personality Disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 42(6), 482–487.
- Paris, J., Frank, H., Buonvino, M. ve Bond, M. (1991). Recollections of Parental Behavior and Axis II Cluster Diagnosis. *Journal of Personality Disorders*, 5(2), 102–106.
- Parker, G., Tupling, H. ve Brown, L. B. (1979). A Parental Bonding Instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52(1), 1–10.
- Patrick, M., Hobson, R. P., Castle, D., Howard, R. ve Maughan, B. (1994). Personality Disorder and the Mental Representation of Early Social Experience. *Development and Psychopathology*, 6(2), 375–388.
- Perris, C., Jacobsson, L., Linndström, H., Knorring, L. ve Perris, H. (1980). Development of a New Inventory for Assessing Memories of Parental Rearing Behaviour. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 61(4), 265–274.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş*. T. Geniş (Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları (orijinal baskı tarihi 2007).
- Rado, S. (1956). *Psychoanalysis of Behavior: Collected Papers*. New York: Grune and Stratton.
- Rohner, R. P. ve Brothers, S. A. (1999). Perceived Parental Rejection, Psychological Maladjustment, and Borderline Personality Disorder. *Journal of Emotional Abuse*, 1(4), 81–95.

- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental Acceptance-Rejection: Theory, Methods, Cross-Cultural Evidence, and Implications. *Ethos*, 33(3), 299–334.
- Rosenstein, D. S. ve Horowitz, H. A. (1996). Adolescent Attachment and Psychopathology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(2), 244–253.
- Russ, E., Heim, A. ve Westen, D. (2003). Parental Bonding and Personality Pathology Assessed by Clinician Report. *Journal of Personality Disorders*, 17(6), 522–536.
- Salzman, J. P., Salzman, C., Wolfson, A. N., Albanese, M., Looper, J., Ostacher, M., Schwartz, J., Chinman, G., Land, W. ve Miyawaki, E. (1993). Association Between Borderline Personality Structure and History of Childhood Abuse in Adult Volunteers. *Comprehensive Psychiatry*, 34(4), 254-257.
- Santrock, J. W. (2019). Yaşam Boyu Gelişim. G. Yüksel (Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık. (orijinal baskı tarihi 2011).
- Saymaz, İ. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Kişiler Arası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schmahl, C. ve Bremner, J. D. (2006). Neuroimaging in Borderline Personality Disorder. *Journal of Psychiatric Research*, 40(5), 419–427.
- Schmideberg, M. (1947). The Treatment of Psychopaths and Borderline Patients. *American Journal of Psychotherapy*, 1(1), 45–70.
- Schuppert, H. M., Albers, C. J., Minderaa, R. B., Emmelkamp, P. M. G. ve Nauta, M. H. (2015). Severity of Borderline Personality Symptoms in Adolescence: Relationship with Maternal Parenting Stress, Maternal Psychopathology, and Rearing Styles. *Journal of Personality Disorders*, 29(3), 289–302.
- Seyrek, A. M. (2019). *Psikoloji Sözlüğü*. İstanbul: Yediveren Yayınları.

- Shachnow, J., Clarkin, J., DiPalma, C. S., Thurston, F., Hull, J. ve Shearin, E. (1997). Biparental Psychopathology and Borderline Personality Disorder. *Psychiatry*, 60(2), 171-181.
- Shearer, S. L., Peters, C. P., Quaytman, M. S. ve Ogden, R. L. (1990). Frequency and Correlates of Childhood Sexual and Physical Abuse Histories in Adult Female Borderline Inpatients. *The American Journal of Psychiatry*, 147(2), 214–216.
- Shi, L. (2003). The Association Between Adult Attachment Styles and Conflict Resolution in Romantic Relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 31(3), 143–157.
- Siegel, D. J. (2015). *The Developing Mind: How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are*. 2. Basım. New York: Guilford Publications.
- Silk, K. R., Lee, S., Hill, E. M. ve Lohr, N. E. (1995). Borderline Personality Disorder Symptoms and Severity of Sexual Abuse. *The American Journal of Psychiatry*, 152(7), 1059–1064.
- Skodol, A. E., Gunderson, J. G., Pfohl, B., Widiger, T. A., Livesley, W. J. ve Siever, L. J. (2002). The borderline diagnosis I: Psychopathology, Comorbidity, and Personality Structure. *Biological Psychiatry*, 51(12), 936–950.
- Skodol, A. E., Siever, L. J., Livesley, W. J., Gunderson, J. G., Pfohl, B. ve Widiger, T. A. (2002). The Borderline Diagnosis II: Biology, Genetics, and Clinical Course. *Biological Psychiatry*, 51(12), 951–963.
- Solmuş, T. (2010). *Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Soloff, P. H., Meltzer, C. C., Greer, P. J., Constantine, D. ve Kelly, T. M. (2000). A Fenfluramine-Activated FDG-PET Study of Borderline Personality Disorder. *Biological Psychiatry*, 47(6), 540–547.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.

- Steinberg, L. (2001). We Know some Things: Parent–Adolescent Relationships in Retrospect and Prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11(1), 1–19.
- Stern, A. (1938). Psychoanalytic Investigation of and Therapy in the Border Line Group of Neuroses. *The Psychoanalytic Quarterly*, 7(4), 467-489.
- Sümer, M. (2006). Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Duygusal Zekâ, İlişkiye Bağlılık, İlişkide Algılanan Tatmin ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sümer, N. (2006). Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü. *11. Ergen Günleri, Konuşma Metni*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999a). Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999b). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemini Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71–109.
- Sümer, N. ve Şendağ, M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R. ve Çekem, B. (2009). Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 38-45.

- Tanış, Z. İ. (2014). Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taymur, İ. ve Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- Thimm, J. C. (2010). Mediation of Early Maladaptive Schemas Between Perceptions of Parental Rearing Style and Personality Disorder Symptoms. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(1), 52–59.
- Timmerman, I. G. H. ve Emmelkamp, P. M. G. (2005). Parental Rearing Styles and Personality Disorders in Prisoners and Forensic Patients. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(3), 191-200.
- Torgersen, S. ve Alnæs, R. (1992). Differential Perception of Parental Bonding in Schizotypal and Borderline Personality Disorder Patients. *Comprehensive Psychiatry*, 33(1), 34–38.
- Torgersen, S., Kringlen, E. ve Cramer, V. (2001). The Prevalence of Personality Disorders in a Community Sample. *Archives of General Psychiatry*, 58(6), 590–596.
- Torgersen, S., Lygren, S., Øien, P. A., Skre, I., Onstad, S., Edvardsen, J., Tambs, K. ve Kringlen, E. (2000). A Twin Study of Personality Disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 41(6), 416–425.
- Trull, T. J., Jahng, S., Tomko, R. L., Wood, P. K. ve Sher, K. J. (2010). Revised NESARC Personality Disorder Diagnoses: Gender, Prevalence, and Comorbidity with Substance Dependence Disorders. *Journal of Personality Disorders*, 24(4), 412–426.
- Tunçelli, B. (2008). Sınır Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış ve Almamış Kadınların Benlik Saygısı, Öfke, Kendini Ayarlama ve Kaygı Değişkenleri Bakımından Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Türk Dil Kurumu (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Türk, M. E. ve Karaaziz, M. (2020). Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Kişilik Bozuklukları ile İlişkisinin İncelenmesi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(5), 97-112.
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Varıncıer, Ş. E. (2019). Yetişkin Psikolojik Sağlamlığı Üzerine Bir İnceleme: Algılanan Ebeveyn Tutumu, Kontrol Odağı, Algılanan Sosyal Destek ve Stresle Başa Çıkma Stilleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Weaver, T. L. ve Clum, G. A. (1993). Early Family Environments and Traumatic Experiences associated with Borderline Personality Disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(6), 1068-1075.
- Widiger, T. A. ve Trull, T. J. (1993). Borderline and Narcissistic Personality Disorders. P. B. Sutker ve H. E. Adams (Ed.). *Comprehensive Handbook of Psychopathology* içinde. New York: Plenum Press, 371-394.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. 9. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., Köknel, Ö., Kulaksızoğlu, A., Ayhan, H., Dodurgalı, A. ve Ekşi, H. (2011). *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne Baba Tutumları*. 1. Basım. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yazıcıoğlu, G. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Stresle Başa Çıkma Stratejileri Arasındaki İlişki: Odtü Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma Kuramı Açısından Yaşlılık Dönemine Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.

- Young, E. J. (2018). *Kişilik Bozuklukları için Bilişsel Terapi Şema Odaklı Bir Yaklaşım*. İ. Yiğit (Çev.). Ankara: Klinik Psikoloji Araştırmaları Derneği (orijinal baskı tarihi 1999).
- Yu, R., Wang, Z., Qian, F., Jang, K. L., Livesley, W. J., Paris, J., Shen, M. ve Wang, W. (2007). Perceived Parenting Styles and Disordered Personality Traits in Adolescent and Adult Students and in Personality Disorder Patients. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 35(5), 587-598.
- Zanarini, M. C. (2008). Reasons for Change in Borderline Personality Disorder (and Other Axis II Disorders). *Psychiatric Clinics of North America*, 31(3), 505–515.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Vujanovic, A. A., Hennen, J., Reich, D. B. ve Silk, K. R. (2004). Axis II Comorbidity of Borderline Personality Disorder: Description of 6-year Course and Prediction to Time-to-Remission. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 110(6), 416–420.
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Dubo, E. D., Sickel, A. E., Trikha, A., Levin, A. ve Reynolds, V. (1998). Axis I Comorbidity of Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 155(12), 1733–1739.
- Zanarini, M. C., Gunderson, J. G. ve Frankenburg, F. R. (1989). Axis I Phenomenology of Borderline Personality Disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 30(2), 149–156.
- Zanarini, M. C., Gunderson, J. G., Frankenburg, F. R. ve Chauncey, D. L. (1990). Discriminating Borderline Personality Disorder from Other Axis II Disorders. *The American Journal of Psychiatry*, 147(2), 161–167.
- Zanarini, M. C., Yong, L., Frankenburg, F. R., Hennen, J., Reich, D. B., Marino, M. F. ve Vujanovic, A. A. (2002). Severity of Reported Childhood Sexual Abuse and its Relationship to Severity of Borderline Psychopathology and Psychosocial Impairment among Borderline Inpatients. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 190(6), 381–387.

- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Hennen, J., Reich, D. B. ve Silk, K. R. (2006). Prediction of the 10-Year Course of Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 163(5), 827–832.
- Zilboorg, G. (1941). Ambulatory Schizophrenia. *Psychiatry*, 4(2), 149–155.
- Zimmerman, M. ve Mattia, J. I. (1999). Axis I Diagnostic Comorbidity and Borderline Personality Disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 40(4), 245–252.
- Zlotnick, C., Rothschild, L. ve Zimmerman, M. (2002). The Role of Gender in the Clinical Presentation of Patients with Borderline Personality Disorder. *Journal of Personality Disorders*, 16(3), 277–282.
- Zweig-Frank, H. ve Paris, J. (1991). Parents' Emotional Neglect and Overprotection According to the Recollections of Patients with Borderline Personality Disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 148(5), 648–651.

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

Bu araştırma, İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Dr. Psk. Dan. Zeynep Pınar Cohen danışmanlığında Sabiha Köksal tarafından yürütülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, algılanan ebeveyn tutumlarının sınır kişilik özelliği ve yetişkin bağlanma stilleri üzerindeki yordayıcı etkisini incelemektir.

Araştırmaya 18-65 yaş arası tüm bireyler katılabilmektedir. Araştırma için sizden istenilen, bütün soruları eksiksiz okuyarak size en uygun yanıtları vermenizdir. Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Tüm soruları yanıtlamak yaklaşık 15-20 dakika sürmektedir. Soruların boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmama veya katıldıktan sonra istediğiniz zaman çıkma hakkına sahipsiniz. Verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

EK 2: Demografik Bilgi Formu

1.Yaşınız:

2.Cinsiyetiniz:

- a. Kadın
- b. Erkek

3.Eğitim durumunuz:

- a. Okur-yazar
- b. İlkokul mezunu
- c. Ortaokul mezunu
- d. Lise mezunu
- e. Üniversite
- f. Yüksek lisans ve üstü

4.Medeni durumunuz:

- a. Evli
- b. Bekar

EK 3: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu (KAET-Ç)

Aşağıda çocukluğunuz ile ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Anketi doldurmadan önce aşağıdaki yönergeyi lütfen dikkatle okuyunuz.

1. Anketi doldururken, anne ve babanızın size karşı olan davranışlarını nasıl algıladığınızı hatırlamaya çalışmanız gerekmektedir. Anne ve babanızın çocukken size karşı davranışlarını tam olarak hatırlamak bazen zor olsa da, her birimizin çocukluğumuzda anne ve babamızın kullandıkları prensiplere ilişkin bazı anılarımız vardır.

2. Her bir soru için anne ve babanızın size karşı davranışlarına uygun seçeneği yuvarlak içine alın. Her soruyu dikkatlice okuyun ve muhtemel cevaplardan hangisinin sizin için uygun cevap olduğuna karar verin. Soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplayın.

1. Anne ve babam nedenini söylemeden bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

2. Anne ve babam beni överlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

3. Anne ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

4. Anne ve babam bana hak ettiğimden daha fazla ceza verirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığının hesabını vermek zorundaydım.

	Hiç bir zaman	Arada Sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

6. Anne ve babam ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

7. Anne ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

8. Anne ve babam bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamamı yasaklardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

9. Anne ve babam her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

11. Anne ve babamın bana birşey olacağına ilişkin endişeleri abartılıydı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

12. Benim içim birşeyler kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

13. Bana ailenin 'yüz karası' ya da 'günah keçisi' gibi davranılırdı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiklerini gösterirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

15. Anne ve babamın, erkek ya da kız kardeşimi(lerimi) beni sevdiklerinden daha çok sevdiklerini hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurdu.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

17. Anne ve babam, pek fazla umursamadan, istediğim yere gitmeme izin verirlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

18. Anne ve babamın, yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

19. Anne ve babamla, aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

21. Anne ve babam, küçük kabahatlerim için bile beni cezalandırırlardı.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

23. Yaptığım bir şeyde başarılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim.

	Hiç bir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

EK 4: Borderline Kişilik Envanteri (BKE)

1. Sık sık panik nöbetleri geçiririm.	DOĞRU	YANLIŞ
2. Son zamanlarda beni duygusal olarak etkileyen hiçbir şey olmadı.	DOĞRU	YANLIŞ
3. Çoğu kez gerçekte kim olduğumu merak ederim.	DOĞRU	YANLIŞ
4. Çoğu kez başıma iş açacak risklere girerim.	DOĞRU	YANLIŞ
5. Başkaları bana yoğun ilgi gösterdikleri zaman kendimi boğulmuş hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
6. Bazen içimde bana ait olmayan başka bir kişi ortaya çıkar.	DOĞRU	YANLIŞ
7. Gerçekte olmadığı halde acayip şekiller veya görüntüler gördüğüm oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
8. Bazen çevremdeki insanlar ve nesnelerin gerçek olmadığını hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
9. Başkalarına yönelik duygularım bir uçtan bir uca çok hızlı değişir (Ör. Sevgi ve beğeniden nefret ve hayal kırıklığına).	DOĞRU	YANLIŞ
10. Çoğu kez değersizlik ya da umutsuzluk duygusuna kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
11. Çoğu kez paramı çarçur ederim ya da kumarda kaybederim.	DOĞRU	YANLIŞ
12. Gerçekte kimse olmadığı halde hakkımda konuşan sesler duyduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
13. Eğer 12. maddeye “evet” dediyseniz aşağıdaki cümlelerden sizin için uygun olanını seçiniz: a. Bu sesler benim dışımdan gelmiştir. b. Bu sesler içimden gelmiştir.	DOĞRU	YANLIŞ
14. Yakın ilişkilerde hep incinirim.	DOĞRU	YANLIŞ
15. Bana uymayan biçimde hissettiğim ya da davrandığım oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
16. Bir kukla gibi dışarıdan yönetiliyormuş ve yönlendiriliyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
17. Herhangi birine fiziksel olarak saldırıda bulunduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
18. Düşüncelerim başkaları tarafından okunuyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
19. Bazen gerçekte suç işlemediğim halde, sanki işlemişim gibi suçluluk hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ

20. Bilerek kendime bedensel zarar verdiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
21. Bazen gerçekte olmadığı halde insanların ve nesnelere görünümünün değiştiği hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
22. Yoğun dini uğraşlarım olmuştur.	DOĞRU	YANLIŞ
23. Duygusal ilişkilerimde çoğunlukla ne tür bir ilişki istediğimden emin olamam.	DOĞRU	YANLIŞ
24. Bazen bir kahin gibi gelecekle ilgili özel hislerim olur.	DOĞRU	YANLIŞ
25. Bir ilişki ilerledikçe kendimi kapana kısılmış gibi hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
26. Gerçekte kimse olmadığı halde bir başka insanın varlığını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
27. Bazen bedenim ya da bedenimin bir kısmı bana acayip veya değişmiş gibi görünür.	DOĞRU	YANLIŞ
28. İlişkiler çok ilerlerse, çoğunlukla koparma gereksinimi duyarım.	DOĞRU	YANLIŞ
29. Bazen birilerinin peşimde olduğu hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
30. Sık sık uyuşturucu kullanırım (esrar, hap gibi).	DOĞRU	YANLIŞ
31. Başkalarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
32. Bazen özel biri olduğumu hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
33. Bazen dağılıyormuşum gibi hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
34. Bazen bana bir şeyin gerçekte mi yoksa yalnızca hayalimde mi olduğunu ayırt etmek zor gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
35. Çoğu kez sonuçlarını düşünmeden içimden geldiği gibi davranırım.	DOĞRU	YANLIŞ
36. Bazen gerçek olmadığım duygusuna kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
37. Bazen bedenim yokmuş ya da bir kısmı eksikmiş hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
38. Çoğu kez kabus görürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
39. Çoğu kez başkaları bana gülüyormuş ya da hakkımda konuşuyormuş hissine kapılıyorum.	DOĞRU	YANLIŞ
40. Çoğu kez insanlar bana düşmanmış gibi gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
41. İnsanların kendi düşüncelerini benim zihnime soktuklarını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ

42. Çoğu kez gerçekten ne istediğimi bilmem.	DOĞRU	YANLIŞ
43. Geçmişte intihar girişiminde bulundum.	DOĞRU	YANLIŞ
44. Bazen ciddi bir hastalığım olduğuna inanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
45. “Alkol, uyuşturucu ya da hap alışkanlığım vardır”. Eğer yanıtınız “evet” ise aşağıdakilerden uygun olanlarını işaretleyiniz. a.Alkol b.Uyuşturucu c.Hap	DOĞRU	YANLIŞ
46. Bazen bir rüyada yaşıyormuş ya da yaşamım bir film şeridi gibi gözümün önünden geçiyormuş	DOĞRU	YANLIŞ
47. Çoğu kez bir şeyler çalarım.	DOĞRU	YANLIŞ
48. Bazen öyle açlık nöbetlerim olur ki önüme gelen her şeyi silip süpürürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
49. Aşağıdaki konularla ilgili sorulan sorularda çoğu kez kendimi rahatsız hissedirim. a.Politika b.Din c.Ahlak (iyi-kötü)	DOĞRU	YANLIŞ
50. Bazen aklımdan birilerini öldürme düşüncesi geçer.	DOĞRU	YANLIŞ
51. Yasalarla başımın derde girdiği oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
52. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini ilaç etkisi altında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ
53. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi psikoterapi sırasında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ

EK 5: İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1.....2.....3.....4.....5.....6.....7

Beni hiç

Beni kısmen

Tamamıyla

tanımlamıyor

tanımlıyor

beni tanımlıyor

	1	2	3	4	5	6	7
1.Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2.Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3.Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4.Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5.Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
6.Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7.Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
8.Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
9.Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
10.Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
11.Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediginden kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12.Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
13.Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
14.Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7

15.Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
16.Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
17.Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

Sabiha KÖKSAL, 2019 yılında Kadir Has Üniversitesi İngilizce Psikoloji bölümünden mezun oldu. 2019 yılında İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programına başladı ve bitirmek üzeredir. Yüksek lisans eğitimi devam ederken özel bir klinikte stajyer psikolog olarak görev yaptı. Öğrencilik hayatında çeşitli eğitimleri tamamladı ve şu an aldığı eğitimlere devam etmekte. Psikoself Danışmanlık Merkezinde psikolog olarak çalışmaktadır. İyi seviyede İngilizce bilmektedir.

